

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU

CESTOVNÍ RUCH ŠLUKNOVSKA A ČESKÉHO ŠVÝCARSKA SE
ZAMĚŘENÍM NA VOLNOČASOVÉ AKTIVITY

Diplomová práce

Vedoucí práce:
Ing. Miroslava Navrátilová

Zpracovala:
Pavčina Synková

SRPEN 2009

Abstrakt

Název práce: Cestovní ruch Šluknovska a Českého Švýcarska se zaměřením na volnočasové aktivity

Cíle práce: Představit region Šluknovska a Českého Švýcarska z hlediska cestovního ruchu, představit jeho přírodní a kulturně-historický potenciál. Charakterizovat a vymezit možnosti pro aktivní trávení volného času a vytvořit soubor návrhů a doporučení pro zlepšení podmínek cestovního ruchu v regionu.

Metody: Analýza dokumentů a informačních zdrojů, marketingový výzkum byly využity k získání informací o regionu z hlediska cestovního ruchu.

Výsledky: Tato práce podává ucelený přehled o regionu z hlediska cestovního ruchu. Provedení marketingového výzkumu dopomohlo k vytvoření souboru návrhů pro zachování udržitelného rozvoje cestovního ruchu v regionu.

Klíčová slova: Cestovní ruch, aktivní dovolená, volnočasové aktivity, turistika, cykloturistika, marketingový výzkum, Šluknovsko, České Švýcarsko.

Anotation of the thesis

Title of the work: Travel trade in Šluknovsko and Bohemian Switzerland with a focus on leisure activities

Goal of the thesis: To introduce region of Šluknovsko and Bohemian Switzerland in terms of travel trade, to introduce its natural and cultural – historical potential. To define and specify the possibilities for active leisure and create a collection of suggestions and recommendations for the improvement of the travel trade conditions in the region.

Methods: Documents and information resources analysis, market research were used to obtain information about the region in terms of travel trade.

Results: This work gives a comprehensive overview of the region in terms of travel trade. Implementation of marketing research helped to create a collection of suggestions for sustainable development of travel trade in the region.

Key words: Travel trade, active holidays, leisure activities, hiking, cycling, marketing research, Šluknovsko, Czech Switzerland.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Cestovní ruch Šluknovska a Českého Švýcarska se zaměřením na volnočasové aktivity*“ vypracovala samostatně za použití odborné literatury a podkladových materiálů, které uvádím v příloženém seznamu použitých zdrojů.

V Praze dne 5. srpna 2009

.....

Pavλίna Synková

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala své vedoucí diplomové práce Ing. Miroslavě Navrátilové za její odbornou pomoc, cenné rady a trpělivost, kterou mi věnovala při tvorbě této diplomové práce.

Dále bych ráda poděkovala své rodině za jejich trpělivost a podporu.

Obsah

1	Úvod	8
2	Cíle práce	10
3	Teoretická část	11
3.1	Vymezení pojmu cestovní ruch	11
3.2	Formy cestovního ruchu dle motivace účastníka.....	13
3.3	Typologie cestovního ruchu.....	15
3.4	Ekonomické aspekty cestovního ruchu.....	17
3.4.1	<i>Vyrovňovací funkce.....</i>	<i>17</i>
3.4.2	<i>Poptávka v cestovním ruchu</i>	<i>18</i>
3.4.3	<i>Nabídka v cestovním ruchu.....</i>	<i>19</i>
3.5	Služby v cestovním ruchu.....	19
3.5.1	<i>Ubytovací služby.....</i>	<i>20</i>
3.5.2	<i>Stravovací služby</i>	<i>21</i>
3.6	Cestovní ruch a životní prostředí	22
3.6.1	<i>Kladné vlivy cestovního ruchu na životní prostředí.....</i>	<i>22</i>
3.6.2	<i>Negativní vlivy cestovního ruchu na životní prostředí.....</i>	<i>23</i>
3.7	Marketingový mix v cestovním ruchu	23
3.7.1	<i>Produkt.....</i>	<i>23</i>
3.7.2	<i>Cena</i>	<i>24</i>
3.7.3	<i>Místo</i>	<i>24</i>
3.7.4	<i>Propagace.....</i>	<i>25</i>
3.7.5	<i>Lidé</i>	<i>25</i>
3.7.6	<i>„Balíky“ služeb.....</i>	<i>26</i>
3.7.7	<i>Programming.....</i>	<i>26</i>
3.7.8	<i>Spolupráce</i>	<i>26</i>
3.8	Marketing destinace cestovního ruchu.....	27
3.9	Aktivity v přírodě.....	27
3.9.1	<i>Vývoj odvětví aktivit v přírodě</i>	<i>28</i>
3.10	Pěší turistika.....	29
3.10.1	<i>Značení turistických tras.....</i>	<i>29</i>
3.11	Cykloturistika.....	30
3.11.1	<i>Značení cyklistických tras</i>	<i>31</i>
3.12	Kulturně poznávací činnost.....	32
4	Metodologická část.....	33
4.1	Zdroje dat	33
4.2	Techniky sběru dat.....	34
4.2.1	<i>Pozorování</i>	<i>34</i>
4.2.2	<i>Dotazování</i>	<i>35</i>
4.2.3	<i>Další použité metody.....</i>	<i>36</i>
5	Analytická část	37
5.1	Vymezení oblasti	37
5.1.1	<i>Šluknovsko a České Švýcarsko.....</i>	<i>37</i>
5.1.2	<i>Geologická stavba a geomorfologie</i>	<i>37</i>
5.1.3	<i>Vodstvo.....</i>	<i>37</i>
5.1.4	<i>Klimatické podmínky.....</i>	<i>38</i>
5.1.5	<i>Fauna a flóra</i>	<i>38</i>
5.1.6	<i>Národní park České Švýcarsko.....</i>	<i>38</i>
5.1.7	<i>Národní park a CHKO Saské Švýcarsko</i>	<i>39</i>

5.1.8	CHKO Labské pískovce	39
5.1.9	CHKO Lužické hory.....	39
5.2	Ekonomické poměry	40
5.2.1	Historie Šluknovska	40
5.2.2	Doprava	41
5.2.3	Kulturní vybavenost regionu.....	41
5.3	Turismus v regionu	41
5.4	Turistické cíle.....	43
5.4.1	Lidová architektura.....	43
5.4.2	Hrady, zámky a zříceniny.....	44
5.4.3	Rozhledny a vyhlídky.....	46
5.4.4	Vesnické památkové zóny.....	47
5.4.5	Přírodní zajímavosti.....	48
5.4.6	Technické památky.....	49
5.4.7	Ostatní zajímavosti.....	50
5.4.8	Zajímavosti Saského Švýcarska	51
5.4.9	Naučné stezky.....	52
5.5	Ubytovací služby	54
5.6	Stravovací možnosti.....	57
5.7	Poskytování informací	58
5.7.1	Informační centra.....	58
5.7.2	Internet.....	59
6	Syntetická část.....	61
6.1	Sběr dat	61
6.1.1	Stanovené hypotézy	61
6.1.2	Podíl mužů a žen	62
6.1.3	Věkové rozdělení	62
6.1.4	Rozdělení podle nejvyššího dosaženého vzdělání	63
6.1.5	Trávení volného času, provozované aktivity a kulturně poznávací činnost.....	64
6.1.6	Provozované aktivity.....	64
6.1.7	Provozování kulturně poznávací činnosti	65
6.1.8	Čerpání informací.....	66
6.1.9	Přátelé, partneři, rodina	68
6.1.10	Vliv vzdělání na provozované aktivity a KPČ.....	68
6.1.11	Vzdělání a provozované aktivity	69
6.1.12	Vzdělání a kulturně poznávací činnost	71
6.1.13	Vzdělání a čerpání informací.....	72
6.1.14	Vliv věku na provozované aktivity a kulturně poznávací činnost	73
6.1.15	Rodiny s dětmi a jejich zvyklosti	76
7	Návrhy a doporučení	78
7.1.1	Provozované aktivity.....	78
7.1.2	Kulturně poznávací činnost.....	78
7.1.3	Naučné stezky.....	79
7.1.4	Zdroje informací	80
8	Závěr	81
9	Seznam použitých zdrojů	84
9.1	Tištěné zdroje.....	84
9.2	Internetové zdroje	85
10	Seznam zkratk	87
11	Seznam obrázků a grafů.....	88

11.1	Obrázky.....	88
11.2	Grafy.....	88
12	Seznam příloh.....	89

1 Úvod

"Není radostí člověka trávití klopotný život svůj pouze prací, nýbrž jest prospěchem každému seznati kraje, kde se nacházejí památky našich předků a kde každému dodává Boží příroda radost, útěchu, sílu a chuť."

(Václav Frič, 1910)¹

Cestování je jedna z nejčastějších forem trávení volného času. Každý, kdo rád cestuje, od svých cest očekává jistou formu prožitku a pocitu z nově poznávaného. Cestovatelé mají při cestování různé zvyklosti. Tyto zvyklosti ovlivňuje sociální postavení jedince, jeho věk, pohlaví, množství volného času, kulturní zvyklosti, zájmy a charakter jedince, již načerpané cestovatelské zkušenosti a mnohé další. Zvyklosti se též mění v závislosti na tom, s kým a na jak dlouho cestujeme.

Díky cestování a poznávání nových míst se člověk vnitřně obohacuje. Cestování též mnohdy obsahuje vzdělávací složku. Provázanost cestovatelského prožitku a nenásilného nabývání nových informací je přínosem pro všechny bez rozdílu věku a postavení.

Cestovní ruch je také důležitým ekonomickým faktorem. Pro některé státy světa (např. Thajsko, státy Karibské oblasti) se turistický ruch stal hybným motorem ekonomiky a velkým zdrojem příjmů. V prostředí České republiky je cestovní ruch velmi důležitou složkou. Mezi nejatraktivnější oblasti cestovního ruchu patří nejen z hlediska zahraničních návštěvníků Praha. V mnohých především příhraničních regionech je dobře viditelný pozitivní přínos cestovního ruchu z hlediska lokální ekonomiky a zaměstnanosti obyvatel.

Neopomenutelným prvkem cestovního ruchu je nutná přítomnost snahy o trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu. Je nutné dbát na ekologické aspekty dopadů cestovního ruchu, zasahování do rázu krajiny a prostředí (např. výstavba hotelů, dopravních komunikací, lyžařských vleků), vyčerpávání přírodních zdrojů atp. Lidský faktor je pro trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu zásadní. Je důležité zapojit do cestovního ruchu co nejvíce lokálních obyvatel a poukázat na cestovní ruch jako na přínosnou součást jejich životů. Toho se nejčastěji docílí zapojením místních obyvatel do samotného procesu cestovního ruchu. Cestovní ruch by měl být prospěšný jak pro samotné cestovatele, tak i pro místní obyvatelstvo.

¹ Osada Kopec. *Historie*. [online]. cit. 11.6.2009. Dostupné z < <http://www.hemm.ic.cz/index.html> >

Kulturně poznávací činnost je neoddělitelnou součástí cestovního ruchu. Člověk je od nepaměti tvor zvědavý, má touhu poznávat dosud nepoznané. Při cestování jedinec načerpá mnohé nové informace samovolně, bez vlastního přičinění jen na základě nové zkušenosti. Do kulturně poznávací činnosti se řadí cílené a záměrné poznávání kultury, zvyků, zajímavostí, památek a přírody. Kulturně poznávací činnost může být začleněna do krátkého výletu a stejně tak i do několika týdenní dovolené. Provozování kulturně poznávací činnosti se stává obohacující složkou při výchově dětí a utváření jejich vztahu k přírodě, krajině a kultuře. Člověk, který si již od mládí vytváří kladný vztah k těmto hodnotám, je posléze dokáže lépe ochraňovat a nezneužívat je. Čeští turisté rádi provozují aktivity, jejichž součástí kulturně poznávací činnost je. Mnoho českých účastníků cestovního ruchu provozuje turistiku, navštěvuje přírodu, kulturní památky aj. Tuto skutečnost dokazuje například Klub českých turistů se svou dlouhou a bohatou historií. Pro kulturně poznávací činnost je typické aktivní trávení dovolené a volného času.

Krajina Českého Švýcarska a Šluknovska patří mezi opomíjené lokality z pohledu cestovního ruchu v České republice. Přesto se díky svému krásnému přírodnímu prostředí stala oblíbenou lokalitou mnoha milovníků přírody, turistiky a dalších aktivit. Pro tuto oblast je typická zvlněná až hornatá krajina s množstvím lesů a luk. Území může turistům nabídnout jeden ze čtyř Národních parků České republiky – NP České Švýcarsko a CHKO Lužické hory. I mimo tyto území se nachází další zajímavá místa lákající k návštěvě. Tato oblast vždy patřila k chudším částem republiky, rozvoj cestovního ruchu ji může přinést lepší ekonomické postavení.

2 Cíle práce

Cíle této diplomové práce jsou:

1. Definovat cestovní ruch a pojmy s ním úzce související, charakterizovat typologii CR, ekonomické aspekty CR, marketingový mix v rámci cestovního ruchu a vztah CR a životního prostředí.
2. Definovat aktivity v přírodě a činnosti, které s nimi souvisí, včetně kulturně poznávací činnosti.
3. Ve vybraném regionu analyzovat následující:
 - přírodní a klimatické podmínky (včetně jednotlivých chráněných přírodních oblastí)
 - ekonomické poměry a dopravní infrastrukturu
 - cestovní ruch a turismus
 - přírodní a kulturně historické předpoklady
 - turistické zajímavosti a cíle
 - ubytovací a stravovací služby a služby spojené s poskytováním informací návštěvníkům
4. Vytvořit ucelený přehled o možnostech CR v regionu se zaměřením na aktivní trávení volného času a poznávání přírodně-kulturních zajímavostí.
5. Stanovit hypotézy zaměřené na provozované aktivity účastníků cestovního ruchu v regionu a dostupnost pro ně potřebných informací.
6. Provést dotazníkové šetření mezi návštěvníky regionu, které:
 - poskytne dostatek podkladů pro ověření či vyvrácení stanovených hypotéz
 - prohloubí a ucelí informace o provozovaných aktivitách a možnostech CR v regionu
7. Potvrdit či vyvrátit stanovené a hypotézy a vytvořit soubor návrhů a doporučení pro zlepšení podmínek CR v regionu a zachování udržitelného rozvoje CR pro tuto oblast.

3 Teoretická část

3.1 Vymezení pojmu cestovní ruch

Cestovním ruchem je možno chápat záměrný přesun lidí na jiné místo či záměrnou změnu místa obvyklého pobytu, která nemá trvalý charakter a je prováděna za účelem uspokojení potřeb a provozování příjemných činností. Lidé tak cestováním a následnou změnou prostředí uspokojují touhu po odpočinku, poznání, kulturních a estetických zážitcích, sportovních výkonech a mnohé další. Pro mnohé je i samotné cestování naplňujícím zážitkem.

Další významnou složkou cestovního ruchu je oblast služebních a obchodních cest, při kterých je hlavním účelem cesty práce, nikoli uspokojení osobních potřeb a touha po změně prostředí. Složkou cestovního ruchu ovšem není dojíždění za prací, případně stěhování či změna trvalého bydliště.

Definice cestovního ruchu se v průběhu let objevuje mnoho, záleží, z jakého pohledu se na cestovní ruch díváme. Cestovní ruch je chápán jako změna místa trvalého bydliště, přičemž tato změna je pouze dočasná. Zároveň má tato změna nevýdělečný charakter. (13)

Sociologické pojetí cestovního ruchu se projevuje v definici u R. Gluckmanna, který chápe cestovní ruch jako „*sumu vztahů mezi lidmi, kteří se nacházejí v nějakém místě přechodně, a mezi obyvateli tohoto místa.*“

Ekonomickou stránku cestovního ruchu zachycují F.W. Ogilvie a J.A. Norval ve své definici, kdy cestovní ruch je „*ekonomický jev spojený se spotřebou hmotných i nehmotných statků, hrazených z prostředků získaných v místě trvalého bydliště.*“

Definice českého autora J. Kašpara chápe cestovní ruch jako „*cestování a dočasný pobyt lidí mimo místo trvalého bydliště, obvykle ve volném čase a to za účelem rekreace, poznání a spojení mezi lidmi.*“²

Jak je zřejmé z předešlých definic, cestovní ruch je možno chápat z mnoha pohledů a stran. Je to dáno i tím, že tento fenomén zasahuje do rozličných sfér lidského života a je jednou z důležitých složek spotřeby obyvatelstva.

² Malá, V. *Cestovní ruch – vybrané kapitoly*. Praha: VŠE, 1999. ISBN 80-7079-443-7, s. 8

Cestovní ruch však neexistoval od nepaměti. Je schopen fungovat jen za určitých podmínek. Základní podmínkou je dosažení jisté životní úrovně, při které již máme uspokojeny nejzákladnější životní potřeby a zároveň disponujeme dostatečnými finančními prostředky a množstvím volného času, které nám cestování a rekreaci umožňují. Pro cestovní ruch je tedy důležitou složkou ekonomicky rozvinutá společnost. Další podmínkou je svoboda pohybu a osobní svoboda. Například v době před rokem 1989, kdy byla u nás tato svoboda omezena, měl cestovní ruch jinou podobu než dnes. Velký rozmach v této době zaznamenal český fenomén – chatařství a chalupářství.

Dále je důležité jmenovat vědecko-technický pokrok. S rozvojem automobilové a letadlové dopravy se rozvíjí i cestovní ruch. Všeobecně největší rozvoj zaznamenal cestovní ruch zejména po 2. světové válce, kdy se s technickým pokrokem zlepšovala i ekonomická situace obyvatelstva. V dnešní uspěchané době plné stresu si mnozí potřebují vydechnout, odpočinout si, k čemuž rekreace slouží. Mezi další důvody patří potřeba a touha po poznání, návštěva oblíbených míst a lokalit, cestování chápáné jako koníček atd. (24)

Cestovní ruch je důležitým ekonomickým činitelem. Z jedné strany je chápán jako soubor podnikatelských příležitostí. „*Do míst cestovního ruchu se lidé musí přepravit, musí jim být vytvořeny podmínky pro jejich pobyt, i pro samotné využití volného času, které je vlastním motivem účasti na cestovním ruchu. Tím se cestovní ruch stává i důležitou oblastí podnikatelských příležitostí a zároveň i faktorem rozvoje regionálních celků, národních ekonomik i ekonomiky světové.*“³ Je třeba dodat, že pro mnohé národní, ale i regionální ekonomiky je cestovní ruch jedno z jejich nejdůležitějších a nejstěžejnějších odvětví.

Díky cestovnímu ruchu jsou vytvářena nová pracovní místa. Přímo zaměstnanost tvoří místa, jež jsou přímo spjata se službami cestovního ruchu. Jsou to zaměstnanci ubytovacích zařízení, cestovních kanceláří a agentur, informačních středisek, stravovacích zařízení, rekreačních areálů atd. Na tyto služby navazují i služby doplňkové, kde však klienti cestovního ruchu nejsou hlavními zákazníky. Mezi tyto služby patří pojišťovnictví (např. nabídky cestovního pojištění u velkých pojišťoven), potravinářské řetězce a mnohé další. Sekundární (vyvolanou) zaměstnanost tvoří zaměstnanci dodavatelů primárních služeb. Jsou to dodavatelé do ubytovacích a stravovacích zařízení, dodavatelé zboží určeného pro sport a turistiku, stavební firmy atd.

³ Malá, V. *Cestovní ruch – vybrané kapitoly*. Praha: VŠE, 1999. ISBN 80-7079-443-7, s.5

Na druhou stranu je cestovní ruch i oblastí spotřeby, kdy lidé díky své touze po rekreaci a po cestování utrácejí, čili spotřebovávají. To, jak mnoho a kde lidé v rámci cestovního ruchu spotřebovávají, je určováno mnoha faktory. Velkou roli zde hraje ekonomická a sociální situace daného jedince, věk, pohlaví, jeho záliby, životní styl atp. Pro některé jsou určité oblasti cestovního ruchu přímo jejich životním stylem (chataři a chalupáři, milovníci horské turistiky aj.) V mnohých případech pak peněžitě částky vydávané na daný způsob trávení volného času tvoří hlavní výdaje osobního, případně rodinného rozpočtu. Nemalou roli zde hrají i módní a nové trendy v oblasti cestovního ruchu (např. rozvoj cykloturistiky v posledních letech v ČR). Dalším faktorem je postavení cestovního ruchu ve volném čase. „*Volný čas je ve všech svých formách (dovolená, víkendový i popracovní čas) základním předpokladem rozvoje cestovního ruchu. Na druhé straně se cestovní ruch stává stále významnější formou jeho využívání.*“⁴

3.2 Formy cestovního ruchu dle motivace účastníka

Motivace účastníka je jedním z důležitých kritérií při členění cestovního ruchu. Lidé se účastní cestovního ruchu z mnoha důvodů. Je však nutné poznamenat, že důvody a motivace se v mnohých případech prolínají.

Nejčastějším motivem je touha po rekreaci a odpočinku. V tomto případě je rekreační cestovní ruch stále širokým pojmem, jelikož zahrnuje nesčetné množství dalších aktivit, které se v jeho rámci provozují. Každý si pod pojmem rekreace a odpočinek představuje jiné aktivity. Patří mezi ně provozování sportovních aktivit, turistika, zahrádkaření, houbaření, ale i pasivní trávení volného času. Zde je potřeba zmínit trávení volného času na chatách a chalupách.

Mezi další patří kulturně poznávací cestovní ruch. Zde se projevuje motivace a touha po poznání kultury, historie, památek, zvyklostí dané oblasti a národa. Patří sem cesty za kulturně-historickými památkami, lidovou architekturou, návštěvy galerií a muzeí, návštěvy kulturních a folklórních akcí atp.

S kulturně poznávacím cestovním ruchem úzce souvisí cestovní ruch se vzdělávacími motivy. Zde je hlavním motivem dále se vzdělávat a poznávat nové. Nejčastěji sem zařazujeme vzdělávací a poznávací zájezdy a pobyty (např. jazykové kurzy v zahraničí, poznávací zájezdy do měst atp.). (13)

⁴ Malá, V. *Cestovní ruch – vybrané kapitoly*. Praha: VŠE, 1999. ISBN 80-7079-443-7, s. 72

Náboženský cestovní ruch zahrnuje návštěvu poutních a posvátných míst, poutní turistiku (např. cesta Camino de Santiago ve Španělsku) a návštěvu náboženských staveb.

Touha po společenském soužití, po komunikaci mezi lidmi se projevuje v cestovním ruchu se společenskými motivy. Jedná se především o cesty za přáteli a s přáteli, seznamovací akce, kde je hlavním motivem poznání ostatních, utužení kolektivu a společné trávení volného času. Patří sem i cíleně vytvořené skupiny lidí, které spojuje společný zájem a záměrně spolu tráví volný čas (např. tramping, sportovní kroužky aj.). Tento motiv je pak dále často spojován s ostatními motivy, jako je poznávání kultury a přírody, sportování a jiné pěstování koníčků ve společném kolektivu.

Zdravotní cestovní ruch je z největší části spojován s lázeňskými pobyty. Dále je spojován s rehabilitačními, rekondičními, ozdravnými pobyty a další širokou škálou pobytů, kde je hlavním motivem zdravotní stav účastníka. V posledních letech stoupá v této oblasti zájem o relaxační a wellness pobyty, pobyty zaměřené na různé druhy cvičení a snižování nadváhy.

Cestovní ruch orientovaný na sport je zaměřen na pobyty a výlety se sportovním vyžitím a tematikou. Jsou zde zahrnuty pobyty ve sportovně-rekreačních areálech, pěší turistika, cykloturistika, vodní turistika, zimní sporty, provozování extrémních sportů v rámci cestovního ruchu aj. Součástí je i tzv. sportovní diváctví, tj. výjezdy fanoušků za svým oblíbeným sportem či klubem (cestovní ruch s pasivní sportovní účastí).

Cestovní ruch spjatý s poznáváním přírodního prostředí sice tvoří samostatnou část, ale často se prolíná s ostatními výše jmenovanými typy. Jedná se o záměrné poznávání fauny a flóry, národních parků, chráněných krajinných oblastí a ostatních přírodních rezervací. Zahrnuje i návštěvu zoologických a botanických zahrad, safari aj. Řadíme sem ekoturistiku – turistiku, kde účastníci nenarušují dané přírodní prostředí a jsou vedeni k hodnotám jako je ochrana přírody a agroturistiku - turistiku spjatou s venkovským prostředím a s pobytem a případnou prací v zemědělských objektech. (8)

Ekonomicky orientovaný cestovní ruch je provozován zejména v pracovním čase účastníka. Jedná se zejména o:

- obchodní cestovní ruch - služební cesty, obchodní setkání a jednání
- kongresový cestovní ruch - účast na kongresech, konferencích, seminářích atp.
- výstavnický a veletržní cestovní ruch
- incentivní cestovní ruch – je jedním z motivačních faktorů pro zaměstnance. Jedná se o zpravidla zaměstnavatelem placený zájezd, pobyt aj., který má za účel motivovat, případně je součástí benefitů.

Specificky orientovaný cestovní ruch se vyměřuje na základě charakteristických motivů účastníka. Patří sem například nákupní cestovní ruch či politický cestovní ruch. (9, 13)

3.3 *Typologie cestovního ruchu*

Problematika a dělení cestovního ruchu je mnohými autory chápána odlišně. Cestovní ruch se neustále vyvíjí a v praxi se projevuje v různých druzích a formách. Druhy cestovního ruchu se vymezují na základě motivace účastníků. Směrodatný je účel, pro který se účastník CR rozhodl vycestovat, účel, který osobu přiměl k účasti na CR. Formy cestovního ruchu se posuzují z hlediska příčin a důsledků, které cestovní ruch přináší. (8)

Pro potřeby této práce bylo použito následující rozdělení: (9,13)

- Cestovní ruch dle původu účastníků
Domácí cestovní ruch – účastník během cesty, pobytu nepřekročí hranice vlastního státu.
Zahraniční cestovní ruch – dochází při něm k překročení státní hranice. Je souhrnem příjezdového (incomingového) cestovního ruchu, který je realizovaný obyvateli jiných zemí a výjezdového (outcomingového) cestovního ruchu, kde obyvatelé z dané země vycestují.
- Cestovní ruch dle počtu účastníků
Individuální cestovní ruch – zahrnuje cesty jednotlivců nebo malých skupin, např. rodin, je prováděn individuálně
Kolektivní cestovní ruch – organizované cesty větších skupin a kolektivů
Masový cestovní ruch – vyznačuje se masovou účastí turistů
- Cestovní ruch dle věku účastníků
V této kategorii je možné dělení na několik věkových skupin, záleží především na segmentaci trhu.
Cestovní ruch dětí – pobyty dětí do 15-ti let věku bez rodičů (dětské tábory, školy v přírodě).
Cestovní ruch mládeže – zde je věková hranice stanovena přibližně na 15 až 24 let, jedná se o pobyty a cesty mladých lidí, kteří cestují již bez rodičů, a však ještě bez vlastní rodiny.
Cestovní ruch rodin s dětmi
Cestovní ruch seniorů – cestování obyvatel v postproduktivním věku

- Cestovní ruch dle délky pobytu
 Krátkodobý – zpravidla do 3 přenocování
 Dlouhodobý – pobyty delší než 3 přenocování
- Cestovní ruch dle způsobu zabezpečení cesty a pobytu
 Organizovaný – účastník si kupuje celý zájezd. Zájezd organizuje cestovní kancelář případně jiný podnikatelský subjekt
 Neorganizovaný – účastník si pobyt a cestu zařizuje sám
- Cestovní ruch dle převahy místa pobytu
 Městský cestovní ruch – nejčastěji se zde uplatňuje krátkodobý charakter, účastníci jsou motivováni specifiky daných měst - kulturou, historií, zábavou a službami
 Venkovský cestovní ruch – má mnoho podob, převládajícím motivem je kontakt s přírodou a přírodními památkami
 Cestovní ruch ve střediscích cestovního ruchu – přímořská, horská střediska aj.
- Cestovní ruch podle vlivu na platební bilanci státu
 Vztahuje se pouze na zahraniční cestovní ruch a je důležitým ekonomickým hlediskem.
 Pro některé státy je cestovní ruch jednou z nejdůležitějších složek ekonomiky.
 Aktivní cestovní ruch – vzniká kladné saldo platební bilance, tzn. příjmy z cestovního ruchu převažují nad výdaji. Je tvořen příjezdy zahraničních turistů do země.
 Pasivní cestovní ruch - je tvořen výjezdy občanů do zahraničí. Vzniká záporné saldo platební bilance, výdaje z cestovního ruchu převažují nad příjmy.
- Cestovní ruch podle způsobu financování
 Komerční cestovní ruch – náklady na cestování si účastník hradí sám
 Sociální cestovní ruch – dochází k spoluúčasti při úhradě výdajů (např. výše zmiňovaný incentivní cestovní ruch, lázeňský pobyt).
- Cestovní ruch dle ročního období
 Mnoho destinací má pouze sezónní charakter, a proto dělíme cestovní ruch na:
 Cestovní ruch v hlavní sezóně
 Cestovní ruch ve vedlejší sezóně
 Cestovní ruch mimo sezónu

3.4 Ekonomické aspekty cestovního ruchu

Cestovní ruch a odvětví s ním spojená tvoří jednu z důležitých součástí národních ekonomik a světového trhu. Má silný vliv na tvorbu HDP (v mnoha zemích je tento vliv přímo zásadní), na zaměstnanost, má daňové a devizové přínosy. Cestovní ruch sekundárně ovlivňuje i další odvětví – stavebnictví, obchod a prodej, sport, dopravu, kulturu aj. Zároveň má nemalý vliv na rozvoj malého a středního podnikání (cestovní kanceláře a agentury, restaurační zařízení, ubytovací služby). Rozvoj cestovního ruchu a zachování podmínek pro jeho provozování by měly být v zájmu každého státu.

3.4.1 Vyrovňovací funkce

*„Cestovní ruch hraje pozitivní roli v revitalizaci hospodářsky slabých nebo strukturálně postižených území, jelikož může v regionu působit jako stabilizační faktor nejen ve vztahu k místnímu obyvatelstvu, ale i ve vztahu k sociálně-kulturnímu zázemí, které cestovní ruch zprostředkovává pro další zájemce (návštěvníky a turisty), a tím posiluje místní identitu z hlediska hrdosti na místní tradice a kulturní specifika.“*⁵

Revitalizace hospodářsky slabých nebo strukturálně postižených regionů za pomoci cestovního ruchu však může nastat jen za určitých podmínek. Kterýkoli region, který chce rozvíjet cestovní ruch na svém území, musí mít co nabídnout. Za prvé je zde potřebná jistá dávka atraktivity prostředí pro cestovní ruch:

- přírodní atraktivita – klimatické podmínky, vodní toky a plochy, fauna a flóra, terén a přírodní zvláštnosti aj.
- kulturně-historická atraktivita – historické stavby a místa, architektura aj.
- organizované atraktivity – festivaly, veletrhy a výstavy, folklórní slavnosti, sportovní akce aj.
- sociální atraktivity – tradice a zvyky, gastronomie

Zároveň musí region disponovat dostatečnou vybaveností zařízeními, která jsou nutná pro cestovní ruch. Je potřeba uspokojit sekundární potřeby účastníků cestovního ruchu. Potřebná je dobrá dopravní dostupnost regionu, dostatek ubytovacích kapacit, stravovacích zařízení, rekreačních center apod. Zde je vytvořen velký prostor pro rozvoj podnikatelské činnosti a tvorbu nových pracovních míst. Nevýhodou se pak ovšem může stát sezónní charakter

⁵ Vystoupil, J., Šauer M. *Základy cestovního ruchu: distanční studijní opora*. Brno : MUNI, 2006. ISBN 80-210-4205-2, s.93

cestovního ruchu. Vybavenost zařízeními musí odpovídat charakteru atraktivity dané oblasti.
(8)

Další nezbytnou podmínkou je, že k nabídce dané oblasti, regionu existuje i poptávka ze strany účastníků cestovního ruchu.

Kladné dopady cestovního ruchu na region:

- tvorba nových podnikatelských příležitostí a pracovních míst
- příjmy z daní a jiných poplatků do místních rozpočtů
- výdaje účastníků cestovního ruchu v daném regionu
- vytváření nových investičních příležitostí
- zlepšení celkové úrovně infrastruktury a vybavenosti nejen pro účastníky cestovního ruchu, ale i pro místní obyvatelstvo
- podněcování rozvoje řady ekonomických aktivit včetně místních řemesel

3.4.2 Poptávka v cestovním ruchu

*„Poptávka v cestovním ruchu je množství dané služby nebo zboží cestovního ruchu, které kupující (jedinec – individuální poptávka, nebo skupina jedinců – agregátní poptávka), zajímající se o dané služby nebo zboží cestovního ruchu, hodlá koupit za danou cenu na daném trhu a v daném čase. Poptávka cestovního ruchu je parametrem měřeným pro určitý časový úsek, zpravidla měsíc.“*⁶ Finanční možnosti a zájem účastníků cestovního ruchu o zboží a služby mají na poptávku zásadní vliv.

Poptávka se dělí na poptávku:

- uspokojenou – již byla realizována
- neuspokojenou – její realizace nemohla být z různých důvodů uskutečněna
- potenciální – vyskytuje se zde množství faktorů, které ji mohou přeměnit na poptávku reálnou (např. dostatek financí a volného času jedince, chuť cestovat aj.), zatím se však nerealizovala

Poptávka v cestovním ruchu se vyznačuje sezónností, požadavkem na komplexnost služeb (ubytovací, stravovací, programové atd.). Vyznačuje se vysokou elasticitou - silně reaguje na změny příjmů účastníků cestovního ruchu, ceny, mezinárodní či vnitropolitickou situaci, počasí apod. Typickým znakem je i masovost poptávky, jelikož cestovní ruch se stává

⁶ Vystoupil, J., Šauer M. *Základy cestovního ruchu: distanční studijní opora*. Brno : MUNI, 2006. ISBN 80-210-4205-2, s.155

dostupným pro stále větší procento obyvatelstva. Různorodost poptávky je dána odlišnými skupinami obyvatelstva, které se na cestovním ruchu podílejí (věk, sociální postavení, národnost aj.). (4)

3.4.3 Nabídka v cestovním ruchu

Mezi základní součásti nabídky cestovního ruchu patří (4):

- Služby cestovního ruchu - jsou velmi různorodou a komplexní součástí nabídky cestovního ruchu. Jejich absence by zásadně ovlivnila existenci cestovního ruchu.
- Atraktivita cílového místa – atraktivita místa je důležitým faktorem pro rozvoj cestovního ruchu. Různí účastníci cestovního ruchu mají jiné preference, co se týče atraktivity míst, přesto je i toto hledisko důležitou součástí nabídky cestovního ruchu. Vybavenost službami zvyšuje atraktivitu lokality, což poukazuje na provázanost jednotlivých součástí cestovního ruchu.
- Vybavenost cílového místa – jedná se především o vybavenost zařízeními cestovního ruchu – ubytovací a stravovací kapacity, sportovně-rekreační možnosti, dopravní dostupnost. I tato složka se prolíná se službami a atraktivitou cílového místa.

3.5 Služby v cestovním ruchu

Služby jsou neoddělitelnou součástí vyspělých ekonomik. Jejich úroveň a kvalita jsou měřítkem životní úrovně a kvality života obyvatelstva. Mezi významné znaky služeb patří jejich nemateriálnost a vysoká spotřeba živé práce. Efektivní trh služeb dbá na začlenění zákazníka do procesu poskytování služby a na vytvoření souladu mezi samotnými službami a jejich spotřebou.

Speciálním znakem služeb cestovního ruchu je jejich provázanost s časem a místem. Provozovatelé služeb CR jsou vázáni na příchod účastníka CR v danou dobu a do dané lokality. Specifickým znakem služeb CR je jejich komplexnost a komplementarita, což zasahuje do různých oborů ekonomické činnosti (dopravní, informační, kulturní služby aj.). Dalším znakem je tzv. akontace, platba za služby předem. (8, 16)

Základní rysy služeb cestovního ruchu:

- sezónnost
- uplatnění v místě cestovního ruchu
- různorodá odvětvová struktura
- potřeba přizpůsobit se módním trendům

- různorodost vázaná na okruh účastníků cestovního ruchu, místo cestovního ruchu, formu cestovního ruchu

Mnoho služeb, které primárně vznikly pro potřeby cestovního ruchu, jsou zároveň využívány i místním obyvatelstvem, což přináší další pozitivní dopady na oblast cestovního ruchu.

Mezi základní služby cestovního ruchu patří služby dopravní, ubytovací a stravovací. Jejich cílem je zabezpečit přepravu a pobyt účastníka. Poskytování těchto služeb je silně provázáno se samotnou existencí cestovního ruchu. Jsou jedním z hlavních předpokladů rozvoje cestovního ruchu.

Doplňkové služby jsou souhrnem ostatních služeb potřebných pro rozvoj cestovního ruchu. Patří sem služby kulturní, informační, sportovně-rekreační, společensko-zábavné, průvodcovské, směnářenské, zprostředkovatelské apod. Jejich cílem je vytvořit programovou náplň volného času účastníka. Nedostatek těchto služeb sice neovlivňuje samotnou existenci cestovního ruchu jako takového, ale zajisté může ovlivňovat oblíbenost destinace a podmínky pro její další rozvoj. Důležitým faktorem je komplexnost a celistvost těchto služeb. (14)

Při poskytování služeb je potřeba brát v úvahu trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu.

3.5.1 Ubytovací služby

Ubytovací služby patří k nejvýznamnějším a nejzásadnějším službám v rámci cestovního ruchu. Většina výjezdů účastníků cestovního ruchu je uskutečňována na více než jeden den, tudíž vzniká potřeba přenocování na jiném místě. Primárně ubytovací služby poskytují možnost přenocování, sekundárně jsou nabízeny doprovodné služby (stravování v místě ubytování, rekreační zázemí aj.)

Ubytovací služby se člení (7):

- Podle charakteru
 - Pevná ubytovací zařízení (hotely, penziony, motely, botely, kempy, zotavovny atd.)
 - Pohyblivá ubytovací zařízení (lůžkové vozy, lodě, obytné přívěsy)
- Podle časového využití:
 - Celoroční ubytovací zařízení
 - Sezónní ubytovací zařízení (zpravidla letní a zimní sezóna, v mezidobí je provoz většinou omezen či přerušen)

- Podle provozovatele:
 Ubytovací zařízení volného cestovního ruchu (hotely, ubytovny, stanové tábory, soukromé ubytování)
 Ubytovací zařízení vázaného cestovního ruchu (léčebny, zotavovny, podnikové chaty aj.)

Kategorizace ubytovacích zařízení:

Ubytovací zařízení se dle úrovně poskytovaných služeb a převažujícího vybavení řadí do jednotlivých tříd. Třídy se nejčastěji vyznačují počtem hvězdiček.

- Hotely a obdobná zařízení (s možností stravování)
 Jedná se o hotely, motely, botely a penziony s různým počtem hvězdiček s nejméně 10 pokoji. Požadavky kladené na podnikatelské subjekty v rámci ubytovacích služeb (vybavení, rozsah a úroveň služeb aj.) jsou minimální.
- Jiná hromadná ubytovací zařízení
 Jedná se především o chatové osady (ubytování v objektech provozovatele - chatky, sruby, bungalovy), kempy (ubytování v objektech provozovatele i ve vlastním zařízení hostů – stan, obytný přívěs) a turistické ubytovny (jednoduché ubytovací zařízení s větším počtem lůžek v ubytovacích místnostech.
 V této kategorii se ubytovací zařízení rozděluje do jednotlivých tříd dle poskytované úrovně.

3.5.2 Stravovací služby

Stravovací služby jsou též základní službou cestovního ruchu. Stravovací služby zahrnují širokou škálu zařízení a liší se kvalitou nabízených služeb, významem i velikostí. Zařízení zajišťují základní služby (hlavní jídla), případně doplňkové služby (různé typy občerstvení mezi hlavními jídly).

Zvláštní složkou jsou ubytovací kapacity, které poskytují stravování svým hostům.

Kategorizace stravovacích zařízení (7):

- Restaurace
 Převažující je funkce stravovací, jednotlivé provozovny se liší typem a úrovní nabízených služeb (fast-food, samoobslužná restaurace, motorest aj.)

- Bary

Převažující je kulturně-stravovací funkce. Patří sem denní i noční bary a provozovny specializované na nabízení nápojů (pivnice, vinné bary, kavárny atd.)

3.6 Cestovní ruch a životní prostředí

„Základní podmínka vzniku rozvoje cestovního ruchu v území je vyjádřena v požadavku: „Cestovní ruch je možno rozvíjet pouze ve zdravém a čistém životním prostředí“. Pouze při splnění této podmínky může cestovní ruch plnit jednu ze svých základních funkcí, kterou je obnova fyzických a duševních sil člověka.“⁷

Je nesporné, že cestovní ruch a životní prostředí se navzájem kladně i záporně ovlivňují. Negativním vlivem životního prostředí na rozvoj cestovního ruchu je především devastace krajiny, intenzivní rozvoj průmyslu, znečištění ovzduší a vodních ploch. Oproti tomu místa s velmi dobrou a vysokou kvalitou životního prostředí kladně ovlivňují rozvoj cestovního ruchu.(23)

3.6.1 Kladné vlivy cestovního ruchu na životní prostředí

Cestovní ruch má v mnohých případech kladný vliv na území s vysokou kvalitou přírodního prostředí. Velký význam zde má touha člověka k návratu k přírodě, a proto jsou národní parky a další chráněné oblasti vystaveny velkému zájmu a ochraně. Ačkoli se zdá, že cestovní ruch může v těchto případech být přítěží, opak je pravdou. Díky turistické atraktivitě prostředí se mnohé spolky a organizace snaží daná území více chránit a rozvíjet. Zároveň návštěvníci daných oblastí si k přírodním krásám vytváří kladný vztah a je v jejich zájmu krajinu nepoškozovat a neničit ji. Tuto formu nazýváme udržitelný cestovní ruch. Udržitelným cestovním ruchem se v České republice zabývá Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR) a Ministerstvo životního prostředí (MŽP).

„Udržitelný cestovní ruch představuje jakoukoli formu rozvoje cestovního ruchu, řízení nebo činnosti, která zajišťuje dlouhodobou ochranu a uchování přírodních, kulturních a sociálních zdrojů a přispívá pozitivním a spravedlivým způsobem k hospodářskému rozvoji a blahobytu jednotlivců žijících, pracujících nebo přebývajících v chráněných oblastech.“⁸

⁷ Trnková, O. *Území a cestovní ruch*. Praha: VŠE, 1993. ISBN 80-7079-123-3, s. 28

⁸ Trnková, O. *Území a cestovní ruch*. Praha: VŠE, 1993. ISBN 80-7079-123-3, s. 28

3.6.2 Negativní vlivy cestovního ruchu na životní prostředí

Cestovní ruch má na životní prostředí také mnoho negativních vlivů. Mezi nejdůležitější patří:

- prudký nárůst autodopravy a letecké přepravy
- vysoká koncentrace návštěvníků v chráněných a přírodně zranitelných oblastech
- výstavba volnočasových středisek v chráněných a přírodně zranitelných oblastech (např. výstavba lyžařských středisek v národních parcích)

3.7 Marketingový mix v cestovním ruchu

Jedním z hlavních principů marketingu je marketingový mix. Skládá se ze 4 částí, tzv. „4P“. (5, 6, 14, 22)

- Produkt (Product)
- Cena (Price)
- Místo (Place)
- Propagace (Promotion)

Marketing cestovního ruchu rozšiřuje marketingový mix o další „4P“.

- Lidé (People)
- „Balíky“ služeb (Packaging)
- Programování (Programming) – programová specifikace nabídky
- Spolupráce (Partnership)

3.7.1 Produkt

Produkt je definován jako výrobek či služba. V oblasti cestovního ruchu je častěji chápán jako služba, může jím například být i zvolená destinace. Důležitou roli zde hraje kvalita, užité vlastnosti, navazující služby, a specifickou roli hraje značka. Služby se mnohdy kupují na základě příslibu jejich provedení.

Produkt má tři základní úrovně:

- jádro produktu
- základní produkt
- rozšířený produkt

Jádro produktu je to, proč si zákazník daný výrobek, službu kupuje. Jedná se o koupi zájezdu, pobytu v hotelu aj.

Základním (samotným) produktem rozumíme kvalitu, provedení, značku a obal. V oblasti cestovního ruchu je kvalita produktu ovlivněna mnoha faktory a vyžaduje spolupráci různých subjektů. Např. kvalita zájezdu je ovlivněna dopravou, ubytováním, vybaveností hotelu, úrovní stravování a další. Každá cílová skupina má jiné nároky a tomu musí být přizpůsobena i nabídka.

Největší konkurenční boj se odehrává ve třetí složce, rozšířeném produktu. Jedná se o zákaznické benefity, garanci kvality, poskytovaný servis atp. V mnohých případech právě tyto nadstandardní služby určují, kdo je pro zákazníka přitažlivější.

Pokud je produktem destinace, zákazník od ní očekává naplnění tužeb, zážitků a zkušeností na základě souhrnu představ, pocitů a názorů přiřazovaných destinaci.

3.7.2 Cena

Cenu definujeme jako hodnotu, kterou je zákazník ochoten za produkt zaplatit. Jako jediná část marketingového mixu vytváří příjmy, ostatní složky představují výdaje a náklady. Ceny se v cestovním ruchu stanovují především podle konkurence, nákladů a poptávky. Pro zákazníka cena představuje měřítko kvality služby, tudíž by měla být mezi kvalitou a cenou určitá spojitost.

Každý provozovatel může zvolit jinou cenovou strategii, případně přistupovat ke každému z nabízených produktů s jinou formou stanovování ceny. Důležitou roli při stanovování ceny kromě kvality produktu hraje oblíbenost destinace, sezónnost a mimosezónnost. Zákazníci za své peníze rádi dostávají jisté výhody, a proto je vhodné uplatnění cenových slev a výhod. Velmi populární jsou zájezdy „last minute“ a v posledních letech i „first minute“, jelikož poskytují cenová zvýhodnění.

3.7.3 Místo

Určit jakým způsobem dodáme služby k zákazníkovi, je jedno z nejdůležitějších rozhodnutí marketingového mixu. Důležitá je dostupnost produktu, služby. Důležitým distribučním kanálem se neodmyslitelně stal internet díky svému snadnému přístupu k informacím.

Distribuce produktů cestovního ruchu má dvě základní formy:

- přímo od producenta k zákazníkovi – např. zakoupení výletu během dovolené, nezávisle na CK
- nepřímo od producenta přes zprostředkovatele – CK již před koupí zájezdu nabídne možnost výletu, který je organizován jiným subjektem

3.7.4 Propagace

Skrz propagaci se podnikatel tzv. „dostává“ k zákazníkům. Pomocí propagace se je snaží informovat a přesvědčovat o svých produktech a službách. Správně zvolený způsob propagace může nalákat nejednoho zákazníka. V tomto případě je velmi důležité znát cílovou skupinu zákazníků. Propagace je tvořena tzv. „komunikačním mixem“, který se skládá z následujících částí:

- reklama
- podpora prodeje (sales promotion)
- přímý marketing (direct marketing)
- public relations

Mezi reklamní média užívaná v cestovním ruchu patří televize, rádio, tištěná média (především katalogy a prospekty), venkovní média (billboardy) a internet. Přestože internet není atraktivní pro všechny druhy cílových skupin (například lidé důchodového věku), internetové stránky firmy či produktu se staly v dnešní době standardem.

Podpora prodeje zahrnuje množstevní slevy, akce 2+1 zdarma (u CK velmi oblíbené slevy pro rodinné zájezdy, kdy děti do 12 let mají pobyt zdarma), soutěže aj. Podpora prodeje utváří u zákazníků vztah k značce a produktu, je tedy důležitým marketingovým nástrojem.

Formou přímého marketingu je především přímý prodej (prodej „tváří v tvář“) a direct mail (formou newsletterů apod.). Nejeefektivnějšími formami public relations jsou v cestovním ruchu zejména veletrhy a výstavy.

3.7.5 Lidé

Produkty cestovního ruchu mají nehmotný význam, proto se lidské zdroje stávají důležitým komponentem v marketingové strategii. Zákazník cestovního ruchu si především kupuje zážitek, trávení volného času. A proto je na zaměstnancích, jak dobře zapůsobí a jak dobrou součástí tohoto prodáváného zážitku se stanou. Klade se důraz na zaměstnance CK, zaměstnance hotelů, restaurací a další zaměstnance volnočasových aktivit.

Nedílnou součástí se stávají i místní rezidenti, obyvatelé, kteří žijí v místě destinace. I díky jejich chování a vystupování si klienti vytvářejí obrázek o daném místě a pobytu. Poskytovatelé cestovního ruchu by je tedy neměli opomíjet a měli by se snažit vytvořit u nich kladný vztah k cestovnímu ruchu a přijíždějícím klientům.

3.7.6 „Balíky“ služeb

„Balíky“ služeb zvyšují atraktivitu destinace a lákají zákazníky ke komplexnímu využití nabídky. Balíčky služeb lze chápat jako komplexní soubor nabízených služeb. V případě zájezdu mohou zahrnovat dopravu, ubytování a stravu, v ceně zahrnuté výlety a jistou vzpomínku v podobě suvenýru. Velmi populární jsou zájezdy „all inclusive“, na které se v poslední době kladou stále větší nároky. Na tvorbě těchto balíčků je nutná spolupráce mezi jednotlivými subjekty nabízející dané služby. Jednotlivé subjekty tak musí v rámci možností sjednotit své požadavky a nároky. To jim pak ve výsledku přináší mnohdy zvýšenou poptávku a přitažlivost. Pro zákazníky je příliš zdlouhavé nakupovat jednotlivé služby zvlášť, nechtějí za všechno platit a při koupi balíku mohou mít pocit, že ušetřili. Zároveň by nejspíše některé služby ani sami od sebe nevyužili, kdyby nebyly zahrnuty v balíčku (např. výlety v rámci dovolené, stravování „all inclusive“ aj.).

Pro klienty mají tyto balíčky výhodu v tom, že jim ušetří čas při plánování své dovolené, dovolují jim využít komplexnost nabízených služeb, zároveň se v rámci pobytu nemusí tzv. „o nic starat“.

3.7.7 Programming

Programování je úzce spjato s tvorbou balíčků služeb, ale ne vždy je na balíček služeb vázáno. Programování je definováno jako vytvoření takové nabídky služeb, aby subjekty podnikající v oblasti cestovního ruchu minimalizovaly neprodejné zásoby, zejména v mimosezónním období. Organizace v cestovním ruchu tedy vytvářejí takové nabídky, aby tyto dostatky omezily. Příkladem jsou rozdílné sezónní a mimosezónní ceny, nadstandardní balíčky za stejnou cenu a však mimo hlavní sezónu aj. (22)

3.7.8 Spolupráce

Spolupráce, dobré vztahy a kooperace mezi provozovateli cestovního ruchu je velmi důležitá. Zákazník chápe koupený produkt jako celý souhrn služeb, a je-li s určitou částí nespokojen, jen těžko se bude vracet. Ztrácí k danému produktu důvěru.

Partnerství zahrnuje i spolupráci podnikatelů v cestovním ruchu s místními samosprávami, regiony i státy. Vliv zde má i Evropská unie, její strukturální a rozvojové fondy a podpora meziregionální spolupráce.

3.8 Marketing destinace cestovního ruchu

Marketing destinace má poněkud komplexnější a složitější formu. Pracujeme zde s mnoha faktory z různých oblastí, jak vnějšími, tak i vnitřními. Zvláštností destinačního marketingu je to, že ho v převaze provádějí organizace veřejného sektoru než soukromé firmy a organizace. Destinační marketing se soustředí na uspokojování potřeb a požadavků návštěvníků destinace, za účelem dosažení zisku. (5)

Cíle destinačního marketingu jsou spjaté s cíli dané organizace a s cíli destinace (zlepšit pověst oblasti, zvýšit finanční investice do infrastruktury, ochrana památek a životního prostředí aj.).

Problémem destinačního marketingu v České republice je nedostatečná spolupráce jednotlivých turistických regionů a nedostatečná informovanost místních podnikatelů a organizací o existenci destinačního marketingu. Na dobré cestě je rozvoj informačních středisek a center, které se objevují ve stále větší míře. Informační střediska by měla poskytovat roli nestranných zprostředkovatelů služeb a informací.

3.9 Aktivita v přírodě

Spojení aktivity v přírodě zahrnuje širokou škálu činností a aktivit, které jsou zahrnovány jak do oblasti tělesné výchovy a sportu, tak i do kulturně poznávacích procesů. Rozvíjejí v nás lásku k přírodě, k poznávací činnosti, k pohybu i poznání sebe sama.

„Řadíme sem především činnosti, které konáme vlastní silou (event. za pomoci speciálního vybavení) a které jsou spjaté se šetrným využíváním přírodního prostředí nebo s překonáváním přírodních překážek. Tyto aktivity nejsou samoučelné, jsou využívány jako prostředek a výzva pro jednotlivce a malé skupiny. Při aplikaci odpovídajících metod a přístupů skrývají výchovný potenciál využitelný k rozvoji osobnosti.“⁹

Do oblasti tělovýchovných a rekreačních aktivit konaných v přírodě se řadí pěší a vysokohorská turistika (horolezectví, speleoalpinismus), lyžařská turistika (běh na lyžích, sjezdové lyžování a snowboarding, skialpinismus), cykloturistika (silniční cyklistika, horská a trekingová kola), vodní turistika (veslování, kanoistika, sjezd na divoké vodě), mototuristika a jiné druhy turistiky a aktivit v přírodě (plavání, potápění, bezmotorové létání, táboření, průzkumnictví, tramping a jiné). (3, 11)

Tyto aktivity v přírodě jsou často spjaté s dobrodružným prožitkem. A ten je v dnešní přetechizované době „žádaným zbožím“. Mnoho lidí vyhledává adrenalinové zážitky a

⁹ Neuman, J. *Turistika a sporty v přírodě*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-391-9, s.25

některé aktivity v přírodě tyto adrenalinové prožitky s nádechem dobrodružnosti poskytují (survival, vysokohorská turistika aj.). I proto jsou aktivity v přírodě jistou výzvou do budoucna, jelikož se jim věnuje stále více lidí.

Další výhodou aktivit v přírodě je to, že mohou být v určitých formách provozovány v každém věku. Mohou se do nich zapojit jak rodiny s dětmi, mládež, tak i starší osoby, které už nemají možnost provozovat náročnější sporty. I to je jeden z důvodů, proč se aktivity v přírodě stávají stále populárnější.

3.9.1 Vývoj odvětví aktivit v přírodě

Turistika má v českých zemích poměrně dlouhou tradici a těší se oblibě širokého spektra lidí nejrůznějšího věku. Turistika souvisí nejen s aktivním pohybem a pobytem v přírodě, ale vedle fyzické zdatnosti vyžaduje i jiné dovednosti, jako např. práci s mapou, kompasem či buzolou.

Vztah člověka k pohybu se vyvíjel od pradávna. V prvopočátku byl prostředkem obživy, teprve později se stává zdrojem odpočinku a zábavy. Tyto náznaky lze sledovat od dob renesance a humanismu.

Rozvoj turistiky a cest za dobrodružstvím nastává v 18. a 19. století. V této době vznikají první cestopisy, průvodce a další odborná literatura. Mezi naše nejvýznamnější cestovatele patří např. Kořenský, Frič, Náprstek a další.

Postupné sbližování člověka s přírodou má vliv na výchovu a volný čas mládeže, vznikají první dětské tábory, pořádají se školy v přírodě. Rozrůstají se a zakládají se organizace specializované na pobyt a pohyb v přírodě (např. hnutí Outwardbound), stále více se využívá překonávání přírodních překážek a her v přírodě jako prostředku k dosažení nových zážitků a dobrodružných prožitků. (15)

V českých zemích začal pěší výlety jako jeden z prvních organizovat Sokol. Důležitým datem pro turistiku v českých zemích byl rok 1888, kdy byl založen Klub českých turistů (KČT), který funguje dodnes. KČT se zasloužil o rozmach a rozvoj turismu, díky němu má Česká republika jedno z nejlepších turistických značení na celém světě. V České republice najdeme více než 40 000 km značených turistických tras. Vedle těchto celorepublikových spolků vykonávaly svou činnost regionální organizace jako kupříkladu Podhorská jednota Radhošť.

Po vzniku Československa se typickým znakem stal skauting. Vzniká Svaz junáků a skautů a další podobně orientované spolky. Po roce 1948 byly tyto nesocialisticky smýšlející organizace perzekuovány a nahrazeny organizacemi, které byly přizpůsobeny tehdejšímu

režimu. Po roce 1989 byly některé původní organizace obnoveny (např. Junák, YMCA). V roce 1991 byly na FTVS schváleny osnovy pro specializaci Sporty v přírodě, které dodávají aktivitám v přírodě odborné zázemí. (3)

3.10 Pěší turistika

Pěší turistika je nejrozsáhlejší a nejstarší druh turistiky, využívá chůze jako nejpřirozenějšího pohybu převážně v přírodním prostředí, je nenáročná z hlediska speciálních dovedností a vybavení. Všechny formy pěší turistiky jsou vhodné pro rekreaci nejrozličnějších skupin populace.

Mezi základní formy patří vycházky, výlety, túry, delší turistické pochody a vícedenní putování spojené s nošením vybavení pro přenocování a stravování. Výkonnostní i zdravotní formu zdůrazňují různé rekreační programy a různě zaměřená chůze (walking).

Z nejen zdravotních důvodů je v poslední době populární pěší turistika s teleskopickým a trekovými holemi pro tzv. nordic walking. (15)

3.10.1 Značení turistických tras

Česká republika má velmi rozvětvenou a hustou síť turistického značení. Turistické značení pokrývá celé území České republiky a je zaneseno do turistických map edice KČT. Historie turistického značení sahá do konce 19. století, velký rozmach pak zaznamenalo díky vzniku KČT, který se o turistické značení stará dodnes. Hlavní finanční podporu získává KČT od Ministerstva pro místní rozvoj ČR.

Turistické značky se skládají ze tří vodorovných pásů, krajní pásy se vyznačují bílou barvou, která má značku zviditelnit, prostřední pás je pak červený, modrý, zelený nebo žlutý. Pokud trasy vedou společně, užívá se vícebarevných značek, změna směru je vyznačena šipkou. Typický vzhled mají značky vyznačující konec značené trasy a odbočky k vrcholu nebo vyhlídce, ke zřícenině hradu, ke studánce či k jinému zajímavému objektu. Speciální značení mají místní stezky a naučné trasy. Na významných rozcestích, křižovatkách a jiných turisticky významných místech se nacházejí tabulky s podrobnějšími informacemi o vzdálenostech a místech a směrovky (viz. Příloha 1).

V turistickém značení mají svůj význam i zvolené barvy jednotlivých tras. Pro dlouhé, dálkové a hřebenové trasy se upřednostňuje červené značení, pro významnější trasy modré. Zelená je typická pro místní trasy a stezky a žlutá pro trasy nejkratší, pro zkratky a spojovací stezky. (33)

3.11 Cykloturistika

„Cyklistika a všechny další způsoby využívání kola zažívají rozvoj v souvislosti s potřebou dnešního člověka vracet se do přírody. Jízdní kolo nabízí aktivní pohyb a oproti chůzi zvyšuje naši mobilitu a zároveň umožňuje poměrně intenzivní vnímání okolního prostředí.“¹⁰

U jízdních kol je možno rozlišit jejich funkci na sportovní, rekreační, turistickou, dětskou a užitkovou. Pro cykloturistiku se používá kolo sportovního charakteru, které je uzpůsobeno pro jízdu se zátěží a pro případné vícedenní putování. Vždy by mělo odpovídat základním předpisům silničního provozu.

Existují dva základní výkonnostní stupně turistiky na kole:¹¹

- *rekreační turistika*: převládá zde kulturně poznávací činnost, na fyzickou zdatnost se nekladou vysoké nároky, tvoří ji především krátkodobé akce – vyjížděky, cyklovýlety, lze ji provádět na kolech bez speciálního vybavení
- *výkonnostní cykloturistika*: vyžaduje speciální fyzickou přípravu a vybavenost jízdního kola, řadíme sem déle trvající výjezdy a putování (cyklistické dálkové jízdy), cyklistické soutěžní akce (série závodů Kolo pro život), obsahuje rychlostní a vytrvalostní prvky

Pro cykloturistiku se nejvíce využívá cyklotras a cyklostezek.

„Cyklotrasa, též cyklistická trasa, je komunikace pro cykloturistiku využívající stávajících místních a účelových komunikací včetně polních a lesních cest, silnic III. třídy a silnic II. třídy s malou frekvencí provozu.“

Cyklostezka, též cyklistická stezka, je společná stezka pro cykloturistiku a pěší turistiku, účelová komunikace s vyznačením pruhu na vozovce. Má zpevněný povrch a většinou je oddělena od frekventované silniční dopravy. Cykloznačky se umísťují stejně jako dopravní značky před každou křižovatkou.“¹²

Cyklistika a cykloturistika se stávají moderním trendem poslední doby. Pořádají se cykloturistické zájezdy tuzemské i zahraniční, organizují se dětské cyklistické tábory. Pro mnohé má cykloturistika nesporné výhody oproti samotné pěší turistice. Poskytuje nejen

¹⁰ Neuman, J. *Turistika a sporty v přírodě*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-391-9, s.102

¹¹ Delong, M. *Význam Euroregionu pro rozvoj cestovního ruchu: cyklotrasa Euroregionem Těšínské Slezsko Šlask Cieszynski*. Diplomová práce. Praha: FTVS UK, 2003, s.48

¹² Pásková, M., Zelenka J. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002, s. 82

dostatek prostoru k poznávání okolí, ale zároveň dodává opojný pocit z rychlosti jízdy a z vykonaného pohybu.

Na druhou stranu provozování cykloturistiky skýtá mnohá úskalí. Ačkoli je cykloturistika stále populárnější, v České republice neexistuje dostatečná síť cyklotras a cyklostezek. To vyžaduje od všech účastníků silničního provozu znalost dopravních předpisů, zvýšenou opatrnost a ohleduplnost. Tato opatrnost je důležitá i na turistických cestách a stezkách, kde se pohybují pěší turisté a chodci. V rámci bezpečnosti je potřeba mít odpovídající vybavení a nepřeceňovat své schopnosti. Důležitou ochrannou pomůckou je nošení cyklistické helmy, která je u dětí do 15-ti let povinná. (3, 15)

3.11.1 Značení cyklistických tras

Značení cyklistických tras provádí Klub českých turistů (KČT) od roku 1997. KČT zveřejňuje na svých internetových stránkách (www.klubituristu.cz) přesné parametry značení, způsoby značení a přesné vedení cyklotras po celé ČR. Všechny prvky cyklistického značení mají žlutou podkladovou barvu (viz. Příloha 1).

Klub turistů rozděluje cyklotrasy do 4 základních kategorií. Tato kategorizace je vytvořena podle významu propojených oblastí a podle kvality povrchu komunikací, po kterých jsou vedeny.

Jednomístným číslem se označují hlavní páteřní trasy I. třídy, které spojují Prahu s Brnem a jsou napojeny na systém cyklotras v Rakousku, Německu a Polsku. Tras první třídy je v České republice 5 a měří 645 km. Cyklotrasy II. třídy se značí dvouciferným číslem a spojují české, moravské a slezské regiony a měří přibližně tři tisíce km.

Speciální význam mají dálkové cyklotrasy, které zpravidla vedou po cyklotrasách různých tříd a dosahují mezistátního významu. Mezi nejznámější patří trasa Praha – Vídeň nebo Česko-rakouská příhraniční stezka.

Budování nových cyklotras a propojování stávajících je velkou výzvou pro budoucnost cykloturistiky v ČR. Stezky, které jsou propojené a snadno dostupné, jsou mnohem častěji využívány. (3, 15)

3.12 Kulturně poznávací činnost

Kulturně poznávací činnost (KPČ) je silně spjata s aktivitami a pohybem v přírodě. Jedná se o poznávání kulturních a přírodních hodnot navštívených oblastí. Pohyb v přírodě se tak stává obohacující činností i po stránce vědomostní. Díky těmto poznatkům si člověk utváří vztah k dané krajině, kultuře a přírodě. Je důležitým zdrojem pro vztah člověka k přírodě a její ochraně. Jen ten, kdo přírodu zná a váží si ji, je ji ochoten i chránit.

Ke kulturně poznávací činnosti patří poznávání (15):

- *Přírodních oblastí:* Národní parky, chráněné krajinné oblasti, přírodní rezervace aj.
- *Přírodních pozoruhodností:* rašeliniště, prameny řek, přírodní úkazy, jeskyně
- *Stavebních památek:* hrady, zámky, zříceniny, církevní stavby, městská i venkovská sídla, lidová architektura
- *Rozhledny, rozhledy a vyhlídky*
- *Technické památky:* viadukty, akvadukty, větrné a vodní mlýny
- *Kulturní objekty:* muzea, divadla, skanzeny
- *Národní kultovní místa:* hora Říp, Karlštejn, Radhošť, prameny Labe a Vltavy aj.
- *Místa spojená s významnými osobnostmi:* Smetanova Litomyšl, Jiráskův Hronov, Babiččino údolí
- *Památky zapsané do světového kulturního a přírodního dědictví Unesco*

4 Metodologická část

Marketingový výzkum je disciplína, která v sobě zahrnuje řadu vědních oborů – matematiku, statistiku, ekonometrii, psychologii, sociologii, informatiku a další. Spolu s vývojem těchto vědních oborů se vyvíjí i samotný marketingový výzkum. Důležitým prvkem jsou informační a komunikační systémy. Marketingový výzkum je souborem různých výzkumných procesů, které mají za cíl určit, shromáždit, analyzovat a vyhodnotit informace týkající se určitého problému. (19)

Bez ohledu na šíři a hloubku požadovaného zkoumání jde ve výzkumu vždy o posloupnost kroků, které jsou řazeny v logickém sledu. Obvykle se označují jako proces marketingového výzkumu a zní následovně:¹³

1. definování výzkumného problému a určení cíle výzkumu
2. zdroje dat
3. metody a techniky sběru dat
4. určení velikosti vzorku
5. sběr dat
6. zpracování a analýza dat
7. zpracování a prezentace závěrečné zprávy

4.1 Zdroje dat

V marketingovém výzkumu se obvykle pracuje s dvěma základními zdroji dat – primárními a sekundárními. Hlavním rozdílem mezi sekundárními a primárními daty je účel, za jakým byla data shromážděna. Sekundární data byla shromážděna za jiným účelem, než je právě řešený výzkum. Obvykle jsou veřejně přístupná zdarma či za úplaty. Příkladem sekundárních dat jsou databáze, statistické grafy a tabulky, výzkumné zprávy aj., které byly někdy dříve vytvořeny pro primární výzkum. Velkou výhodou sekundárních dat je to, že jsou ihned k dispozici. Primární data jsou shromažďována přímo pro účely výzkumu, nově a patří zadavateli výzkumu, který s nimi může dále nakládat.

¹³ Příbová, M. *Marketingový výzkum v praxi*. Praha: Grada, 1996. ISBN 80-7169-299-9, s. 25

4.2 *Techniky sběru dat*

Existují různé techniky sběru primárních dat, které se liší svou efektivností, způsobem zpracování, účastí tazatelů i dotazovaných, každá z metod má své výhody i nevýhody. I přesto mají všechny techniky své místo v procesu výzkumu. Techniky sběru dat se musí přizpůsobit podmínkám, za kterých je výzkum prováděn.

Mezi základní techniky sběru dat patří:¹⁴

- pozorování
- osobní dotazování
- telefonické dotazování
- písemné dotazování
- elektronické dotazování
- laboratorní experiment
- experiment v přirozených podmínkách

V této práci budou využity techniky sběru primárních dat v podobě pozorování, osobního dotazování a elektronického dotazování. Tyto techniky budou dále podrobněji popsány.

4.2.1 **Pozorování**

Pozorování je založeno na záměrném a plánovaném sledování vnímatelných skutečností (jevů nebo procesů), tak aby pozorovatel do skutečností nijak nezasahoval. Pozorování probíhá za pasivní účasti pozorovaného. Rozsah pozorování je předem určen. Při pozorování používá pozorovatel své smyslové orgány (tzv. osobní pozorování), případně využívá technických prostředků – videokamera, diktafon aj.

Pozorování rozlišujeme na:

- standardizované - je vytvořen přesný plán, který určí, koho a co má pozorovatel sledovat, pozorovatel má určen způsob pozorování i záznamu informací.
- nestandardizované – je stanoven cíl pozorování, pozorovatel si určuje podmínky sám. Nevýhodou je značná subjektivita vnímaných jevů a následná neporovnatelnost mezi jednotlivými pozorovateli.

Pozorovat lze situaci přirozenou či uměle vyvolanou. Lze pozorovat zjevně (pozorovatel je sám součástí jevu) či skrytě, tak aby pozorování nezasahovalo a nijak nenarušovalo

¹⁴ Příbová, M. *Marketingový výzkum v praxi*. Praha: Grada, 1996. ISBN 80-7169-299-9, s. 45

pozorovanou situaci. Dále rozlišujeme pozorování na přímé (probíhá současně s pozorovaným jevem) a nepřímé (pozorují se následky a výsledky určité činnosti). (19)

4.2.2 Dotazování

Dotazování je jednou z nejrozšířenějších technik sběru dat. Je založeno na kontaktu mezi nositelem informací – dotazovaným (respondentem) a tazatelem, který výzkum provádí. Tazatel k dotazování využívá různé typy nástrojů (dotazník, záznamový arch). Každá ze zvolených technik dotazování má své výhody a nevýhody. V práci bude využita technika osobního a elektronického dotazování. (5)

a) *Osobní dotazování* – je založeno na přímé komunikaci s respondentem, tváří v tvář (face to face). Má dlouhou tradici a je stále nejvýznamnější dotazovací technikou.

Výhody	- přímý kontakt a zpětná vazba mezi tazatelem a respondentem- možnost vysvětlení, ústní vyjádření a porozumění- možnost motivovat respondenta k odpovědím- použití názorných pomůcek- spolehlivost údajů (tazatel ví, kdo se ptal)
Nevýhody	- časově a finančně náročné- vliv tazatele na respondenta- není zcela anonymní (respondent nemusí vždy odpovědět pravdivě)

b) *Elektronické dotazování* – je relativně novou technikou, která velký rozmach zaznamenala s rozvojem internetu. K sběru dat využívá počítačové sítě.

Výhody	- nízké náklady- rychlost zpracování dat (data jsou již v elektronické podobě)- respondent má čas na odpovědi, je v relativní anonymitě
Nevýhody	- anonymita tazatelů (není zajištěna spolehlivost)

4.2.3 Další použité metody

V práci bude též prováděna analýza dokumentů a informačních zdrojů. Provedené budou i další druhy analýz. Tyto techniky jsou charakteristické pro sběr sekundárních dat a následnou práci s nimi.

K dosažení cílů této práce budou využity ve větší či menší míře veškeré výše uvedené metody a techniky sběru dat.

5 Analytická část

5.1 Vymezení oblasti

5.1.1 Šluknovsko a České Švýcarsko

Ve Šluknovském výběžku se nachází nejsevernější region České republiky. Šluknovsko ze tří stran sousedí s Německem, na jeho území leží část CHKO Labské pískovce a CHKO Lužické hory. Rozkládá se zde nejmladší z českých národních parků – České Švýcarsko, což dokazuje existenci mnoha přírodních krás. Šluknovsko je mírně hornatá oblast s drsnějším typem podnebí, což nepřináší vhodné podmínky pro zemědělství. Region vždy patřil mezi chudší části republiky. V oblasti je znatelný dlouholetý střet české a německé kultury. Důležitými centry oblasti jsou města Rumburk, Varnsdorf a Šluknov. Oblast je součástí Ústeckého kraje, nejbližšími okresními městy jsou Děčín a Česká Lípa, případně krajské město Liberec.

5.1.2 Geologická stavba a geomorfologie

Šluknovský výběžek je vyplněn Šluknovskou pahorkatinou s nejvyšším vrcholem Hrazený (608 m.n.m.). Na východní straně do území zasahuje západní část Lužických hor a Lužického hřbetu. Západní část zaujímá Děčínská vrchovina spolu s Jetřichovickými stěnami. Velkou část oblasti pokrývají sedimentární (usazené) horniny, především křemenné pískovce, dále pak žula a čediče. Působením mechanického a chemického zvětrávání, vlivem vodních toků aj. se vytvořily pro oblast charakteristické skalní stěny, údolí a skalní města – množství soutěsek a puklin oddělujících skalní kulisy a věže. (1)

5.1.3 Vodstvo

Samotné Šluknovsko a České Švýcarsko jsou na tekoucí i stojaté vody poměrně chudé, přesto se na území nachází rozvodí řek Labe a Odry. Největším tokem, který na západě lemuje dané území, je řeka Labe. Posledním labským přítokem na našem území je řeka Kamenice pramenící v Lužických horách. Řeka Křinice, která protéká turisticky atraktivním Kyjovským údolím, a do Labe se vlévá v Bad Schandau, pramení v hloubi Šluknovské pahorkatiny. Do povodí řeky Odry se naopak patří Mandava, která pramení v jihovýchodní části Šluknovské pahorkatiny. Největším rybníkem je Velký rybník u Rybniště s plochou 35,8 ha. Zároveň je tento rybník vyhlášen ornitologickou rezervací. (1)

5.1.4 Klimatické podmínky

Klima této oblasti je poměrně chladné, drsné a bohaté na srážky, jelikož Lužické hory a Labské pískovce z jihu zabraňují pronikání teplejšího vzduchu a větru. Květena i plodiny dozrávají později než v ostatních oblastech. Průměrné roční teploty se pohybují okolo 6-8 °C.

5.1.5 Fauna a flóra

Ve šluknovských lesích se pohybuje početná lovná zvěř, především jeleni a srny. Najdeme zde i lišky a kuny. Na počátku 20. století byli v oblasti Lužických hor a dalších menších lokalit uměle vysazeni kamzíci a mufloni, s kterými se při troše štěstí můžeme setkat dodnes. V Národním parku, CHKO i oblastech Šluknovska žijí různé chráněné druhy ptactva a hmyzu a dalších bezobratlých živočichů.

Šluknovsko a České Švýcarsko jsou bohaté na lesy, především borové a smrkové. Najdeme zde i lesy smíšené a listnaté. Z listnatých stromů převládají buky a duby. Druhově je Šluknovsko poměrně chudé, ale vyskytují se tu chráněné rostliny a díky drsnému podnebí se zde vyskytuje horská a podhorská květena. Na území najdeme množství vlhkých luk, přítomna jsou i rašeliniště. (10)

5.1.6 Národní park České Švýcarsko

Nejnovější ze čtyř národních parků České republiky byl vyhlášen k 1.1. 2000, na celkové rozloze 79 km². Sídlem Správy Národního parku je město Krásná Lípa. Více než 97% NP tvoří lesy. Unikátní geomorfologie skalních měst a bohatá rozmanitost fauny a flóry jsou hlavním cílem ochrany. Charakteristickým znakem Českého Švýcarska jsou nesčetné pískovcové skály, skalní hřebety, údolí a kaňony potoků a řek a pro naše území méně typické stolové hory. Všechny tyto přírodní krásy jsou obklopeny hektary zdravých lesů, z nichž některé jsou původního rázu. Na území NP leží nejnížší místo České republiky – kaňon Labe ve Hřensku (114 m.n.m.). Mezi vzácné živočichy vyskytující se na území NP patří čáp černý, sokol stěhovavý, rys ostrovid a další. V hojném počtu zde žijí různé druhy hmyzu, které se jinde téměř nevyskytují. V Národním parku rostou vzácné mechorosty, kaprad'orosty a vzácné druhy hub. Typická je zde klimatická inverze, kdy se v některých roklich a proláklínách vyskytuje neustále studený vzduch, a tak je zde fauna a flóra podobná té vysokohorské. Na celé území NP je vstup bez omezení, pouze v I. zóně je dovoleno využívat pouze značené trasy. I. zóna je vyznačena tabulkami a červeným pruhovým značením po celém jejím obvodu. Cyklisté se v NP mohou pohybovat pouze po značených cyklostezkách. (10, 26)

Pojem Saské Švýcarsko, který se později rozšířil i na českou část (České Švýcarsko), vznikl v polovině 18. století, kdy oblast Labských pískovců procestovali švýcarští malíři Adrian Zingg a Anton Graff – jimž zdejší skalní stěny a soutěsky silně připomínaly rodnou alpskou zemi. Už tento fakt napovídá, že historie objevování a zpřístupňování této oblasti souvisí především s její saskou částí. Ke zpřístupnění tohoto kraje pro turisty rozhodující měrou přispěla stavba železnice z Drážďan do Děčína, dokončená roku 1851. Zatímco předtím se místní obyvatelé zabývali převážně drobným zemědělstvím, prací v lesích nebo lámáním kamene, po otevření železnice začal rychle nabývat na významu cestovní ruch. Nemałym zdrojem výdělků se také stal provoz paroplavby na Labi, zahájený už v roce 1837.¹⁵

5.1.7 Národní park a CHKO Saské Švýcarsko

Tento Národní park vznikl v roce 1990 na ploše 93 km², CHKO v roce 1956 (275 km²) a rozkládají se na německé straně Labe. Správa Národního parku sídlí v Bad Schandau. Pro tuto oblast jsou charakteristické stolové hory, rozsáhlý komplex ekosystému pískovcových skal a lesních porostů.

5.1.8 CHKO Labské pískovce

CHKO vznikla r. 1972 a dnes zaujímá plochu 245 km². Sídlo Správy CHKO je město Děčín. Cílem ochrany této oblasti je pískovcová krajina s velkým množstvím pískovcových skal, rozsáhlé přirozené lesy a kulturní dědictví v podobě lidové architektury (podstávkové domy).

5.1.9 CHKO Lužické hory

Lužické hory byly vyhlášeny chráněnou krajinnou oblastí v r. 1976 a zaujímají plochu 268 km², Správa CHKO sídlí v Jablonném pod Ještědí. Nejvyšším vrcholem Lužických hor je hora Luž s výškou 793 m.n.m. Cílem ochrany jsou pískovcové skály střídající se s čedičovými a znělcovými kupy. Lužické hory jsou bohaté na geologickou strukturu i živou přírodu. Jsou rozvodím Severského a Baltského moře. (36)

¹⁵ Klumpar, V. *Českosaské Švýcarsko: 52 vybraných pěších tras a túr*. Praha: Freytag & Berndt, 2003. ISBN 80-85822-34-2, s. 11

5.2 Ekonomické poměry

Šluknovsko a České Švýcarsko vždy patřily mezi chudší regiony. Tento stav je dán především umístěním tohoto regionu a přírodními podmínkami.

5.2.1 Historie Šluknovska

Oblast Českého Švýcarska a Šluknovska je charakteristická prolínáním třech kultur – české, saské a lužické. Nadvláda nad tímto územím se po celá staletí střídala mezi německou a českou stranou. Tento střet se odráží v názvech některých obcí a měst (Varnsdorf), složením obyvatelstva aj. Stejně jako v ostatních příhraničních, horských a podhorských oblastech se na Šluknovsku dařilo textilnímu průmyslu. První plátenické manufaktury byly založeny na počátku 18. století. Největší rozvoj zaznamenala oblast na přelomu 19. a 20. století, kdy se dařilo strojírenskému průmyslu a docházelo k rozšiřování obcí a měst. Na Šluknovsku a v Českém Švýcarsku žilo až 130 tisíc obyvatel.

Velkým zásahem pro ekonomické poměry tehdejší doby byla hospodářská krize 30. let 20. století, Mnichovská dohoda a následná 2. světová válka. Celá oblast i s vybudovanou linií pohraničního opevnění byla bez boje zabrána německou armádou a české obyvatelstvo bylo přesídleno do vnitrozemí. Další velkou ránou pak byl poválečný odsun německého obyvatelstva, kdy bylo vysídleno až 90% obyvatelstva. Původního stavu obyvatelstva z předválečných let a ekonomické prosperity už Šluknovsko nikdy nedosáhlo.

K dalšímu vylidňování oblasti dochází od počátku 90. let minulého století, jež je způsobené zánikem dříve státem podporovaných továren a podniků (např. textilka Velveta Varnsdorf). K vylidňování dochází i dnes, kdy většinou mladé obyvatelstvo odchází za prací do větších měst.

V dnešní době se v regionu spíše daří drobnému podnikání. Většina velkých firem zanikla. V oblasti se rozvíjí cestovní ruch, který přináší nová pracovní místa. Blízkost SRN dodává mnohým občanům Šluknovska možnost zaměstnání na německém území. Významným krokem byl tedy vstup ČR do Evropské unie 1. 5. 2004 a vstup ČR do Schengenského prostoru 21. 12. 2007. Německo stále zachovává přechodná opatření pro svůj pracovní trh, tudíž je stále vyžadováno pracovní povolení. Ochrana německého trhu bude trvat minimálně do roku 2011. Dobrou zprávou je volné zpřístupnění pracovního trhu pro vysokoškolsky vzdělané Čechy, které vešlo v platnost 1. 1. 2009. Velkou výhodou pak představuje blízkost německých Drážďan, které mají více než 0,5 milionu obyvatel. Dalšími centry německé příhraniční oblasti jsou Bautzen, Löbau a Görlitz. (2, 41)

5.2.2 Doprava

Regionem Šluknovska neprocházejí zásadně důležité dopravní tepny. Pro kamionovou dopravu je významná silnice I/9 vedoucí ze středních Čech dále do Německa. Regionem prochází železnice, dopravní spojení je spíše lokálního charakteru. Některým spojením hrozí pro vysoké náklady na provoz trati zánik. Úroveň cestování po železnici jistě zvýší přítomnost nového německého dopravce Vogtlandbahn, GmbH člena skupiny Arriva. Od roku 2011 bude působit na trati Rybníště - Varnsdorf – Liberec s přípojkou na německý Seifhennersdorf. Od nového dopravce se očekává komfortnější cestování a dostupnější jízdní řád.

Většinu spojů autobusové dopravy v regionu zajišťuje dopravce ČSAD Semily. V regionu působí soukromý dopravce Quick Bus a.s. (sídlem město Varnsdorf), který zajišťuje dopravu mezi Šluknovem, Rumburkem, Varnsdorfem a Prahou.

5.2.3 Kulturní vybavenost regionu

Jelikož v mikroregionu Šluknovska a Českého Švýcarska se nenachází žádné velké město, odpovídá tomu i kulturní vybavenost oblasti. Přesto zde v některých městech najdeme kina, divadla i muzea. Největší kulturní vybavenost poskytují města Varnsdorf a Rumburk. Ve Varnsdorfu najdeme Městské divadlo, kino, pobočku okresního muzea Děčín, Městskou knihovnu, kulturní dům a další. V Rumburku se nachází Městská knihovna, Dům kultury, kino a vyhlášený rockový klub Rocksklep Rumburk. V provozu jsou kina v Krásné Lípě, Dolním Podluží a Šenově. V regionu se nacházejí menší muzea a jednotlivé veřejnosti přístupné sbírky.

5.3 *Turismus v regionu*

Počátky turistiky

Počátky turismu v tomto regionu sahají do 18. století. Z této doby pochází i názvy České a Saské Švýcarsko. Nejzajímavějšími turistickými oblastmi byly již od počátku kaňon Labe, soutěsky a skalní města Českosaského Švýcarska. První turistické stezky začaly vznikat na počátku 19. století na levém břehu Labe. Cestovní ruch byl již tehdy vítaným zdrojem příjmů, a tak se začala vytvářet síť obslužných objektů i ubytovacích zařízení. Již v druhé polovině 19. století byly zbudovány chatky na Vileminině stěně, Rudolfově kameni a Mariině skále. Na turisticky atraktivní Pravčickou bránu bylo možno vydat se se skupinou mezků a nosičů. Koncem 19. století byla zpřístupněna Edmundova a Divoká soutěska. Téměř celý kaňon Kamenice byl turistům přístupný. Koncem 19. století začaly vznikat i první

rozhledny. Vůbec první rozhlednou v regionu byla dřevěná rozhledna na Růžovském vrchu.
(1)

Turistické spolky

Mezi nejstarší turistické spolky na území dnešní ČR patřil Horský spolek pro České Švýcarsko, který vznikl v Děčíně již v roce 1878. Zakládány byly i spolky v Krásné lípě, Kyjovském údolí a Horský spolek pro nejsevernější Čechy, který spravoval oblast celého Šluknovského výběžku a Lužické hory. I díky těmto spolkům byla vyznačená hustá síť turistických cest s ukazateli, mosty, lavičkami aj. Spolky se zasloužily o spoluvybudování turistické magistrály severních pohraničních hor, která na počátku 20. století spojovala Sněžku s Aší. Horské spolky budovaly turistické a horské chatky – na Jedlové (1891), Vlčí hoře (1887), na Kinského výšině nad Kyjovským údolím (1885) a další.

Klub českých turistů začal působit v regionu od 20. let 20. století, kdy zde byl turismus v plném rozkvětu. Oproti tomu velký útlum turismu nastal před a v období 2. světové války. Spolu s vysídlením oblasti došlo i k úpadku turistických aktivit a mnohá zařízení zanikla, případně chátrala. Po roce 1948 fungovaly turistické kroužky pod záštitou ČSTV. Od 60. let se budovaly lyžařská střediska, postaveny byly areály pro letní dětské tábory. Přesto během čtyř desetiletí komunistické éry turismus v oblasti stagnoval. (1)

Další vlnu rozmachu zaznamenává turismus po roce 1989. V 90. letech se mnohá turistická zařízení (rozhledny, stravovací a ubytovací zařízení, naučné stezky) podrobila rekonstrukci a obnově. Velký podíl na tom má vstup soukromé sféry do sektoru. Rozvoj malého a středního podnikání dal za vznik novým objektům a zařízení. Asi nejpatrnější je obnova rozhledny a restaurace na Jedlové, rozhledny na Studenci a dalších. Za obnovu památek se zasloužily i různé druhy dobrovolných spolků a sdružení (Společnost pro trvale udržitelný rozvoj Šluknovska aj.). Důležitým impulsem byl i zvýšený zájem o ochranu přírody, který vyvrcholil v roce 2000 vyhlášením Národního parku. V dnešní době se oblast v letních měsících vyznačuje turistikou a cykloturistikou. V některých oblastech je oblíbené horolezectví. V zimních měsících je v menší míře provozováno především sjezdové lyžování. V oblasti najdeme několik menších lyžařských středisek (areál Jedlová, Mezičky, Dolní Podluží, Horní Světlá u Luže a další).

5.4 Turistické cíle

5.4.1 Lidová architektura

Lidová architektura je důrazným prvkem, který dokresluje malebnost krajiny Českého Švýcarska a Šluknovska. Typické jsou tzv. podstávkové domy nacházející se v celé této oblasti a v Saském Švýcarsku na území Německa. Tyto venkovské domy jsou důkazem prolínání slovanské a německé kultury, jelikož roubené domy byly charakteristické pro slovanskou kulturu, zatímco hrázdné domy byly typické pro německá stavení.

Podstávkový dům je typ venkovského domu, kde přízemí tvoří roubená místnost a nad ní umístěné patro nebo střecha je nesena samostatnou konstrukcí - podstávkou. Podstávka je důmyslná podpůrná stavba, která převádí zatížení střechy i patra přímo k základům. Podstávku tvoří dřevěná konstrukce ze sloupů, která nese vyšší podlaží a střechu odděleně od přízemí. Tvoří ji svislé stojny se šikmými pásky a na nich vodorovné prahy a lyžiny. Hornolužický typ podstávkového domu má ve většině případů hrázdné patro, severočeský typ má často i roubené patro. Základní dispozice domu je trojdílná, kdy síň a chlév jsou nejčastěji zděné, světnice roubená. Běžné jsou i dispozice s dvěma roubenými světnicemi po obou stranách síně. Roubená obytná část, kde se topilo, držela teplo, zatímco úspornější hrázdná část nebyla vytápěná a sloužila pro spaní a hospodářské účely.(41, 45)

Střechy byly původně šindelové, postupně se začalo využívat břidlice, která se používala i ke zdobení štítů a stěn domů. Koncem 19. století se ke stavbě střechy začaly používat pálené tašky. Velké množství obydlí a chalup má z pálených tašek střechu dodnes.

Podstávkové domy vznikaly již od 15. století, největší množství dnes dochovaných domů pochází z konce 18. a 19. století. V souvislosti s poválečným odsunem německého obyvatelstva po roce 1945 bylo mnoho těchto domů zničeno. Nejstarší podstávkový dům se nachází v německém Neusalza-Sprembergu a jeho vznik je datován do roku 1530 a dnes slouží jako muzeum.

Obr. č. 1: Dům s podstávkou

Po této severočeské krajině je rozseto více než 19 tisíc podstávkových domů. V každé šluknovské vesnici alespoň jeden dům stojí, což dodává oblasti typický charakteristický ráz. Na jedné straně jsou mnohé domy neudržované a chátrají, na druhou stranu mnoho domů vzkvétá v rukou chalupářů a místních obyvatel. Důkazem je i to, že některé domy stále slouží pro trvalé bydlení. Po roce 1989 začaly vznikat spolky a sdružení, které si mimo jiné kladou

za cíl zachovat a udržovat co nejvíce podstávkových domů. Na internetu je možno nahlédnout do několika databází, které shromažďují o těchto domech základní informace. Mezi nejprehlednější patří databáze na stránkách www.ceskesvycarsko.cz/ops. (26, 41, 46)

5.4.2 Hradý, zámky a zříceniny

V oblasti Šluknovska, především pak v Českém Švýcarsku se nachází mnoho skalních hradů a zřícenin. Zub času a působení přírody je znát a tudíž se některé ruiny hradů nacházejí zarostlé uprostřed lesů, což jim dodává na dobrodružnosti a tajemnosti. Mnohé z hradů jsou spojeny s bájnými často strašidelnými příběhy.

- Falkenštejn – tato obtížně přístupná zřícenina hradu se nachází na skalním ostrohu severovýchodně od Jetřichovic. Hrad byl založený koncem 13. století Michalovci. Na počátku 15. století odkoupil hrad i s celým Českokamenickým panstvím Hynek Berka z Dubé. Hrad byl základnou pro loupežné výpady do Lužice, ale i Žitavských hor. Z Falkenštejna byly také podávány zprávy o pohybu husitských vojsk. Hrad byl v tomto období několikrát obléhán a poškozen. Roku 1852 dala kněžna Vilemína Kinská upravit přístup ke hradu a celý prostor pro turistiku. Dodnes se z hradu dochovaly jen prostory vytesané ve skále.
- Šaunštejn – zřícenina skalního hradu Šaunštejn, nebo-li Loupežnického hradu, leží poblíž České silnice nedaleko obce Vysoká Lípa při červené značce k Malé Pravčické bráně. O historii hradu Šaunštejn se toho ví poměrně málo. V 15. století se z hradu podnikaly loupeživé výpravy do širokého okolí. Někteří loupežníci byli zajati při činu a vyslýcháni katem až v Budyšíně. Během třicetileté války se na hradě usadili švédští zběhové a lupiči, a proto se mu začalo říkat Loupežnický hrad. Podle pověsti jsou uvnitř hradní skály ukryté poklady. Z hradu je krásný výhled na Koliště, Vysokou Lípu a přes údolí Labe na saský Zirkelstein a Tschirnstein.
- Kyjovský hrádek – zbytky rozlehlého opevněného místa se nachází poblíž osady Kyjov nad říčkou Křinice. Často se tato lokalita označuje za hrad, dalšími názvy jsou Horní Karlštejn či Pustý hrádek, které vznikly v období romantismu. Místo však hradem nebylo, oproti ostatním hradům v oblasti je Kyjovský hrádek velmi rozlehlý, má rozlohu 150x150m. Místo bylo osídleno na počátku 12. století a později během 14. a 15. století a pravděpodobně sloužilo jako osada středověkých horníků. Dnes je místo poměrně prorostlé lesem, od údolí řeky Křinice k němu vede prudká cesta vzhůru, kde je potřeba

zdotat mnohá schodiště a můstky. Kyjovský hrádek poskytuje dílčí výhled do Kyjovského údolí.

- Krásný Buk – původně královský hrad se nachází nad říčkou Křinice, u dnešní obce Krásný Buk. Roku 1339 byl dobyt Žitavskými a nikdy již nebyl obnoven. Začátkem 20. století zde byla v provozu hospoda. Dochovaly se základy věže a mohutný kruhový val.
- Brtnický hrádek – zbytky středověké tvrze se nacházejí poblíž zelené turistické stezky mezi Turistickým mostem a Šternberkem. Brtnický hrádek, někdy uváděn jako Loupežný zámek, byl nejmenší ze skalních hradů na Děčínsku. Vznik hrádku se datuje do počátku 12. století. Samotný hrádek stával vysoko nad propastmi Hlubokého dolu. V 19. století zde členové Kyjovského horského spolku vytvořili turistickou útulnu.
- Chřibský hrádek – zbytky hrádku dříve nazývaného také Dolní Karlštejn leží na skalním ostrohu nad Doubickým potokem severozápadně od obce Chřibská. Legenda vypráví o chudé ženě s dítětem, která o Květné neděli našla vstup do skály a uvnitř hromady zlata. Vynesla zlatáky ven, uvnitř však nechala dítě. Skála se zavřela a ona na otevření musela čekat do příštích Velikonoc.
- Tolštejn – hradní zřícenina stojí 2km jižně od obce Jiřetín nad Jedlovou. Je nejzachovalejší hradní zříceninou v Lužických horách. Hrad vznikl pravděpodobně ve 13. století jako ochrana obchodní stezky vedoucí mezi středními Čechy a Lužicí. Již v 19. století zde bylo zřízeno jednoduché občerstvení pro stále větší množství návštěvníků. K hostinci se postupem času přidala i vystavovaná sbírka starožitností a kuriozit vykopaných v prostorách zříceniny a atrakce v podobě figuríny rytíře v brnění. Českoněmecký básník Rainer M. Rilke zde zapsal do pamětní knihy romantickou báseň Feber (Únor). V druhé polovině 20. století zřícenina chátrala, avšak dnes zde znovu funguje restaurace.

Obr. č. 2: Tolštejn

- Šternberk – v letech 1770 – 1771 vystavěl hrabě Franz Wenzel Salm-Reifferscheidt lovecký zámek a pojmenoval ho podle své ženy Walburgy Šternberkové. Po roce 1948 sloužil zámek Státním lesům, později se zde vybudovalo rekreační středisko a dětský tábor. Při výstavbě byl významně narušen zámecký parčík a samotný zámek byl roku 1995 zbourán. K místu vede silnice z obce Brtníky.

5.4.3 Rozhledny a vyhlídky

Rozhledny a vyhlídky jsou častým cílem výletníků a turistů. Jsou spojením fyzické námahy z výstupu a s odměnou v podobě výhledu do okolní krajiny. Mnoho rozhleden Šluknovského výběžku bylo ještě v 90. letech v žalostném stavu, avšak dnes můžeme navštívit většinu z nich.

- Děčínský Sněžník – na nejvyšším bodě stolové hory Děčínský Sněžník byla roku 1864 postavena 30 metrů vysoká kamenná rozhledna. V roce 1992 byla zrekonstruována chata v blízkosti rozhledny, která poskytuje možnost občerstvení. Děčínský Sněžník je oblíbeným místem turistů, cyklistů i lyžařů. Z rozhledny je kruhový výhled do dalekého okolí.
- Belvédér (Belvedere) – je nejstarší vyhlídkou Českého Švýcarska. Leží v blízkosti osady Labská stráň. Tato vyhlídková terasa byla vybudována v letech 1701 – 1711 na okraji skály asi 130 metrů nad hladinou Labe. Belvédér sloužil k odpočinku a zábavě, konaly se tu hudební a divadelní produkce. Nejdříve sloužila terasa pouze šlechtě, později byla přístupná všem návštěvníkům. Z Belvédéru se naskýtá krásný výhled na řeku Labe a na okolní kopce především Saského Švýcarska.

Obr. č. 3: Vyhlídka Belvedere

- Tanečnice – naše nejsevernější rozhledna stojí poblíž Mikulášovic na stejnojmenném vrchu od roku 1905. Kamenná rozhledna je 26 m vysoká. Umožňuje kruhový výhled, vidět jsou vrchy jako Jedlová, Pěnkavčí vrch nebo Milešovka. V blízkosti rozhledny najdeme chatu s občerstvením.
- Vlčí Hora – na stejnojmenném vrcholu poblíž obce Vlčí Hora se nachází nejstarší rozhledna Šluknovského výběžku. Zděná, 16m vysoká rozhledna má čtvercový půdorys a umožňuje krásný výhled do dalekého okolí. Za dobré viditelnosti jsou vidět až Krkonoše. Zajímavostí vrchu Vlčí Hora je magnetovec obsažený v hornině, který mění lokální magnetické pole a odchyluje střelku kompasu až o 40° od správného směru.
- Dymník – rozhledna Dymník, někdy též nazývaná Augustova věž, se nachází na vrchu Dymník poblíž města Rumburk. V roce 1994 uspořádali rumburští občané sbírku na

znovuzprovoznění zchátralé rozhledny, což se jim povedlo a rozhledna byla roku 1995 otevřena. Poskytuje krásný výhled na Lužické hory a České Švýcarsko. Pod vrcholem se nachází rekreační středisko s možností ubytování a restaurace.

- Jedlová – 23 metrů vysoká kamenná rozhledna na hoře Jedlová byla vybudována v roce 1891. V téže době byla u rozhledny vybudována i restaurace. Od 2. sv. v. oba objekty chátraly, ale v roce 1992 se začalo s jejich obnovou a dnes jsou fungující stavby hojně navštěvovány. Za dobré viditelnosti jsou z Jedlové vidět Krkonoše, Krušné hory a České středohoří. Na vrchol Jedlové vedou turistické i cyklistické stezky a lyžařský vlek.

Obr. č 4: Rozhledna Jedlová

- Hrádek ve Varnsdorfu – kdysi honosně vyhlížející vyhlídková restaurace ve městě Varnsdorf postavená roku 1904 byla dlouho v žalostném stavu. Od roku 2003 je zpřístupněna 29 metrů vysoká věž nabízející výhled na město a blízké okolí.
- Zámecký vrch – na Zámeckém vrchu poblíž Vysoké Lípy sice nestojí žádná rozhledna, avšak z pískovcových skal je daleký výhled na Lužické hory, ale i Milešovku a Sedlo v Českém středohoří.
- Studenec- rozhledna Studenec na stejnojmenném vrchu poblíž České Kamenice patří mezi rozhledny, které na rekonstrukci dlouho čekaly. Tato druhá nejstarší železná rozhledna u nás vznikla roku 1888. V posledních letech vzrůstaly snahy o její záchranu, což se vyplatilo a tato železná rozhledna byla v červnu roku 2009 slavnostně zpřístupněna.

5.4.4 Vesnické památkové zóny

- Vysoká Lípa – obec je místní částí Jetřichovic. Za vesnickou památkovou zónu byla vyhlášena v roce 1995. Tato rekreační oblast s množstvím ubytovacích zařízení různých kategorií patří k místům s velmi zachovalou a cennou lidovou architekturou. V obci najdeme soubor malebných roubených i patrových hrázděných domů se zdobenými štíty.
- Kamenická stráň – do katastru obce Růžová spadá rekreační osada Kamenická stráň. Vesnická památková zóna zde byla vyhlášena v roce 1995 a obec nabízí k vidění především množství zachovalých podstávkových domů.

5.4.5 Přírodní zajímavosti

Oblast Českosaského Švýcarska a Šluknovska je velmi bohatá na přírodní zajímavosti a úkazy. Ne neprávem byla část této oblasti vyhlášena národním parkem. Najdeme zde i CHKO a další přírodní rezervace.

- Pravčická brána – patří mezi nejobdivovanější přírodní útvary oblasti, je vyhlášena

Národní přírodní památkou. Tento morfologický útvar se nachází 3 km od Hřenska poblíž hranice s Německem. Pravčická brána je největší pískovcovou skalní bránou v Evropě. Výška klenby je 16 m, šířka téměř 27 m, šíře oblouku je 7-8 metru, minimální tloušťka 3 m.

Obr. č. 5: Pravčická brána

Vstup na samotnou Pravčickou bránu jed od roku 1980 uzavřen, skalní most byl ohrožen velkým množstvím návštěvníků. V okolí je mnoho přístupných vyhlídek. V roce 1881 byl pod Pravčickou bránou vystavěn hotýlek Sokolí hnízdo.

- Kaňon Labe – jedna z nejceněnějších součástí CHKO Labské pískovce. Nejmohtnější pískovcový kaňon v Evropě je až 300 metrů hluboký a stal se útočištěm pro mnoho chráněných a vzácných druhů (např. bobr evropský, sokol stěhovavý, výr velký). Zachovaly se zde původní přirozené porosty lesů. Kaňonem prochází železnice a silnice.
- Edmundova (Tichá) soutěska – je pojmenována po knížeti Edmundu Clary-Aldringenovi. V hluboce zaříznuté soutěsce říčky Kamenice s vysokými pískovcovými stěnami lze velmi názorně pozorovat tzv. zvrát vegetačních stupňů, který se uplatňuje v důsledku klimatické inverze. V důsledku hromadění studeného vzduchu rostou v soutěsce v nadmořské výšce okolo 150 m chladnomilné druhy rostlin, které jinak nacházíme v horských polohách. K vidění jsou i vzácné druhy živočichů. Část rokle je přístupná na pramicích, jejichž provoz byl zahájen r. 1890. Další zajímavou soutěskou na řece Kamenice je úzká Divoká soutěska, přístupná pouze na pramicích.
- Růžovský vrch – nedaleko Srbské Kamenice se rozprostírá mohutný čedičový kužel, který se též nazývá Děčínská Fudžijama – Růžovský vrch. Tento vrch o výšce 619 m.n.m. je nejvyšší částí Českého Švýcarska a je vyhlášen Národní přírodní rezervací (Růžák). Místo se vyznačuje bohatou faunou a flórou původního rázu – pralesový ekosystém. Na svazích se vyskytují otevřené sutě, tzv. kamenná moře.

- Malá Pravčická brána – menší obdoba Pravčické brány je situována v Jetřichovických stěnách 2 km od Vysoké Lípy. Je 2,3 m vysoká, 3,3 m široká, oblouk je široký 1-1,5 metru. Horní oblouk je přístupný pouze horolezecky, výhled je z větší části zastíněn stromy.
- Kyjovské údolí – údolí řeky Křinice se rozkládá v severovýchodní části NP. Tato malebná oblast je turisticky atraktivní již od konce 19. století, což dokazují romantické názvy blízkých přírodních útvarů – Jeskyně víl, Medvědí doupě, Vinný sklep aj. Celým údolím se vinou meandry řeky Křinice a pískovcové skály. V údolí jsou ve skalách zasazeny pamětní desky významných osobností regionu.
- Pavlínino (Pavlino) údolí – klikatým a místy velmi úzkým údolím říčky Chřibské Kamenice vede oblíbená turistická stezka vytvořená roku 1884 jetřichovickou sekci Horského spolku pro České Švýcarsko. Údolí bylo roku 1993 prohlášeno přírodní rezervací. V rezervaci žije množství chráněných druhů rostlin a živočichů.
- Panská skála – nejstarší geologická rezervace našeho území (od r. 1895). Najdeme ji poblíž obce Prácheň u Kamenického Šenova. Skála je utvořena z čedičových sloupců ve tvaru pěti- a šestiúhelníků.

5.4.6 Technické památky

Technické památky by neměly být opomíjenou součástí kulturně poznávací činnosti. Jedná se hlavně o mlýny, viadukty, některé rozhledny jsou též vyhlášenými technickými památkami.

- Dolský mlýn – ruiny Dolského mlýna leží poblíž Vysoké Lípy v Srbskokamenické soutěsce. První písemná zmínka o mlýnu je z roku 1515. V 18. století se ve mlýně začala pálit pálenka, později mlýn fungoval jako lihovar. Po roce 1881 byla v soutěsce mezi Srbskou Kamenicí a Dolským mlýnem zahájena plavba na člunech a Dolský mlýn se stal oblíbeným turistickým místem. Po roce 1945 mlýn postupně zchátral, avšak stále láká trampy a milovníky tajemné atmosféry k návštěvě. Mlýn se proslavil natáčením pohádky Pyšná princezna.
- Železniční viadukt ve Vilémově – je 190 metrů dlouhý a 34 metrů vysoký železniční most v obci Vilémov, která leží mezi Mikulášovicemi a Dolní Pustevnou. Most byl dostavěn v roce 1905 a tehdy to byl druhý nejdelší most v Čechách.

- Větrný mlýn Světlík – původně pěti lopatkový mlýn holandského typu se nachází u rybníka Světlík nedaleko bývalé osady Lichtenberg, která byla po odsunu německého obyvatelstva roku 1945 zbourána. Odlehlý mlýn od té doby chátral, stal se útokem vandalů a přišel o celou pětistou vrtuli. Od roku 2002 se mlýn postupně opravuje. Tento mlýn je jedinečnou památkou svého druhu na území České republiky.

Obr. č. 6: Větrný mlýn Světlík

- Akvadukt v Chříbské – 8 metrů vysoký dvouobloukový akvadukt byl součástí bývalého vodního náhonu z roku 1886. Přiváděl vodu z Chříbské Kamenice do nedaleké tkalcovny. Voda proudila také dvěma tunely vytesanými ve skále. Akvadukt je velmi zachovalý, z tkalcovny zbyly jen ruiny.
- Štola sv. Jana Evangelisty – štola se nachází nedaleko obce Jiřetín pod Jedlovou na severozápadním svahu Křížové hory. Štola byla vyhloubena roku 1539 a postupně dosáhla délky 690 metrů. Doloval se zde především galenit a chalkopyrit. Těžba definitivně zanikla roku 1910. Uvnitř štoly byl vytesán oltář s dřevěným křížem. V roce 1945 byla zavalena trhavinou, dnes je přístupných jejích 320 metrů délky. Štola je přístupná od dubna do září.
- Geologické mapa – plastická mapa o rozloze 50 m² sestavená z místních hornin byla postavena na zahradě domku č.p.30 v obci Zahrady. Mapa byla vytvořena ve 30. letech 20. století a dnes je vyhlášena jako technická památka.
- Větrný mlýn v Arnolticích – mlýn holandského typu stojí od roku 1830. V dnešní době je zrekonstruován a plní rekreační účely.

5.4.7 Ostatní zajímavosti

- Památník pochodu smrti – památník se nachází v závěrečné části Kyjovského údolí u Hraničního mostu a bývalé Zadní Doubice. Památný kříž je věnován účastníkům pochodu smrti z 28. března 1945. Památník připomíná pochod, který tudy procházel z koncentračního tábora Swarzhelde u Drážďan a vedl dále do Terezína. Nový památník byl slavnostně odhalen v roce 2006.

- Gabrielina stezka – tradiční promenádní stezka vede patrně nejkrásnější částí Českého Švýcarska a spojuje dvě hlavní lákadla Českého Švýcarska – Pravčickou bránu s Mezní loukou. Stezka se nejspíše jmenuje po sestře zakladatele českošvýcarského turismu Edmunda Claryho-Aldringena.
- Křížová cesta – toto poutní místo leží na Křížové hoře (563 m.n.m.) nedaleko hory Jedlová a obce Jiřetín pod Jedlovou. Poutním místem se stala v 18. století na základě legendy o uzdravení nemocného muže. V roce 1759 místní farář nechal na vrchu hory postavit dřevěnou kapli Božího hrobu a křížovou cestu, kterou tvoří jedenáct zděných rokokových zastavení. Původní dřevěná kaple byla nahrazena kamennou kaplí sv. Kříže postavenou na konci 18. století. V roce 1969 byl areál vyhlášen kulturní památkou, v 90. letech minulého století byl postupně zrenovován.
- Trpasličí skála – poblíž silnice mezi Rynarticemi a Jetřichovicemi stojí skála, do níž místní lidový umělec Ernest Wahr v roce 1833 vytesal reliéf a sošky trpaslíků a Sněhurky. K reliéfu vedou strmé schody mezi skalami. Místo je atraktivní nejen pro děti, části reliéfu jsou barevně zdobené.

5.4.8 Zajímavosti Saského Švýcarska

V dnešní době nečiní překročení statní hranice turistům žádný problém. Tudíž je snadné navštívit německou část Národního parku, která nese jméno Saské Švýcarsko. Oblast se vyznačuje množstvím skalních měst a útvarů, hlubokými roklemi, soutěskami a velkou koncentrací stolových hor, které se na území Českého Švýcarska vyskytují jen ojediněle. V Saském Švýcarsku najdeme množství lázeňských hotelů a wellness center. Nejkrásnější místa Saského Švýcarska jsou vhodnější pro pěší turisty, některé pasáže vyžadují dobrou fyzickou kondici při překonávání skalních žebříků a úzkých proláclin. Na druhou stranu je zde množství příjemných cyklotras navazujících na trasy české části NP. Oblast je vyhledávaným cílem horolezců. Zajímavostí jsou tzv. naučné okruhy po městech či vsích, jež se skládají z informačních tabulek na domech a zajímavých místech. Tabulky jsou číslovány a směr další zajímavosti je udán pouze šipkou.

- Bastei – tato oblast leží mezi lázeňským městečkem Rathen a městečkem Rathewald na pravém břehu Labe. Byla zde vytvořena vyhlídková terasa s inspirujícím výhledem na pozoruhodnou krajinu skal, skalní hrad Neurathen a pískovcový most, který byl vystavěn

v roce 1851 jako vůbec první stavba v Evropě určená pouze pro potřeby turistů. Více než 70 metrů dlouhý most poskytuje výhled do krajiny řeky Labe.

- Hinterhermsdorf – vstupní brána do zadního Saského Švýcarska pro mnohé turisty přicházející z české strany po oblíbených turistických trasách od vysídlených obcí Zadní Doubice či Zadní Jetřichovice. V Hinterhermsdorfu se nachází muzeum lesních dělníků a 4 tematické okruhy naučných procházek vhodných pro rodiny s dětmi. Informace jsou udány i v češtině.
- Grosser Winterberg – je 556 metrů vysoký vrchol poblíž státní hranice „na dohled“ z Pravčické brány. Na vrcholu stojí hotel vystavěný ve švýcarském stylu, restaurace. Za dobré viditelnosti je z vrcholu vidět až do Drážďan. Kopec obklopují skály a je přístupný pouze po pěších trasách.

V Saském Švýcarsku leží chráněné skalní útvary, horolezci vyhledávaný Pfaffenstein a Schrammsteine, Amselsee (Kosí jezero), které bylo dříve využíváno jako zdroj ledu. Oblast nabízí možnost využití množství rozličných turistických dopravních prostředků – turistická železnice Semmeringbahn provozovaná od roku 1898, jízda na lodičkách po Křinici poblíž Hinterhermsdorfu i projížďka tramvají z roku 1848 v Kirnitzschském (Křinickém) údolí.

5.4.9 Naučné stezky

- Naučná stezka Okolím Hřenska - vznikla v 70. letech jako stezka přátelství ČSSR a NDR. Stezka měří 16 km a stará se o ni Správa NP České Švýcarsko. Stezka vede jedněmi z nejatraktivnějších míst Českého Švýcarska – Edmundovou soutěskou, okolím Mezní louky, okolo Pravčické brány. Součástí stezky je průjezd Edmundovou soutěskou na pramicích. Nevýhodou této stezky je její vysoká vytiženost, množství poničených informačních tabulí a omezená otevírací doba Edmundovy soutěsky, která je od listopadu do března uzavřena (mimo tyto měsíce otevřena každý den do 18. hodiny). Stezka je vhodná pouze pro pěší turisty, části stezky vedou místy, kde je vstup cyklistů zakázán. I přes tyto zápory můžeme na stezce vidět pozoruhodné přírodní úkazy a z informačních tabulí načerpat množství zajímavých informací o NP České Švýcarsko.
- Köglerova naučná stezka - stezku řadíme mezi vůbec nejstarší přírodovědnou naučnou stezkou v Čechách. Byla zřízena krásnolipským rodákem Rudolfem Köglerem v roce 1941, jen pár let poté, co na zahradě svého domu v Zahradách dokončil unikátní plastickou geologickou mapu okolní krajiny. Köglerova naučná stezka byla slavnostně

otevřena 12. října 1941. Její 12 km dlouhá trasa sledovala geologickou linii lužické poruchy, území, které odděluje pískovcovou oblast České křídové pánve od Lužického žulového masivu. Stezka měla počátek na Vápence u Doubice, odkud vedla přes Kyjov do Vlčí Hory. Po 2. světové válce stezka zanikla a k jejímu obnovení došlo teprve v letech 2003-2006.

Tato stezka vedená krásnolipskou krajinou znovu funguje od roku 2006, stezka je 23 km dlouhá a skládá se z 39 informačních tabulí a čtyř výchozích míst. Nejvhodnějšími výchozími místy jsou město Krásná Lípa, Vápenka u Doubice, Kyjov nebo Vlčí hora. Stezka vede různorodou a pestrou krajinou, celou její délku je možno absolvovat pěšky nebo na kole. Informační tabule se zaměřují na přírodu, historii, geologii a lidovou architekturu oblasti. Mimo jiné se na Köglerově stezce dozvíme o podstavkových domech, středověkém sklářství a původním životě mezi pískovcovými skalami, o chráněných druzích i o geologické stavbě všudypřítomných skal. V informačním centru v Krásné Lípě je možno zakoupit informační materiály a mapu.

Obr. č. 7: Köglerova naučná stezka

- Naučná stezka Jetřichovickými skalami - 12 km dlouhá naučná stezka vznikla v 80. letech minulého století, patří tedy mezi nejmladší naučné stezky této oblasti. Stezka prochází nejzajímavějšími místy Jetřichovicka a je doplněna devíti informačními tabulemi, kdy většina z nich je v stále zachovalém stavu, přestože se o stezku nikdo nestará. Stezka po celou dobu vede po červené turistické značce po trase Jetřichovice – Mariina skála – Vilemínina stěna – Rudolfův kámen – Koliště – Šaunštejn. Oblast je pro velké množství skal vyhledávána horolezci. I pěší turisté se na trase mohou pokochat příjemnými pohledy na skalní útvary a města, z nichž mnohé nesou pohádková jména: Kočičí kostel, Malé a Velké Žluté cimbuří, Hraběnka, Hladká věž a další. Stezka patří mezi turisticky namáhavější, pro cykloturistiku je nevhodná.
- Naučná stezka Růžová - okružní stezka Růžová měří 10,5 km a byla zpřístupněna v roce 2001. Stezku lze započít v kterémkoli bodě její trasy, nejpříhodnějším místem je obec Růžová. Na stezce je vytvořeno 10 tabulí s množstvím informací o historii a životě v tomto příhraničním kraji, o místní přírodě, geologii a další. Mezi zajímavé zastávky stezky patří Dolský mlýn, Kamenická stráž, zastávka u bunkru, jenž byl součástí linie

opevnění z 30. let 20. století a mnohé jiné. O stezku se stará Správa NP. Stezku lze absolvovat pěšky, pro cyklisty je nevhodná.

- Naučná stezka okolím Studen - je 23 km dlouhá (i s odbočkou na Studenec) a vede nejkrásnějšími partiemi Lužických hor. Na trase stojí 20 informačních tabulí, stezka byla zřízena Správou CHKO Lužické hory v roce 2002. Stezka je nejlépe přístupná od železniční stanice v obce Mlýny či z Horní Kamenice. Stezka vede bukovými lesy, nalézají se zde geologické útvary kamenných varhan, zajímavostí jsou ojedinělé pískovcové skály velmi podobné těm na Jetřichovicku a lidová architektura. Dalším lákadlem je kovová rozhledna na Studenci. Trasa je poměrně kopcovitá a náročná, přesto je možno ji absolvovat pěšky i na kole.

5.5 Ubytovací služby

Region Šluknovska a Českého Švýcarska nabízí poměrně širokou škálu ubytovacích zařízení. Odhaduje se, že oblast disponuje více než 6000 lůžek v komerčních ubytovacích zařízeních a podle dostupných neúplných údajů je kapacita ubytování v privátních objektech individuální rekreace téměř dvojnásobná. Velké množství zahraničních turistů regionu přijíždí z německé strany hranice, kde též najdeme velké množství ubytovacích kapacit. Větší množství lůžek je situováno do oblasti Českého Švýcarska, přesto najdeme možnost ubytování téměř v každé obci regionu.

Mezi nejrozšířenější ubytovací kapacity patří možnost ubytování v soukromých objektech a chalupách s malým počtem lůžek a malých penzionech. V oblasti je možnost ubytování v kempech a rekreačních střediscích s chatkami. Tento způsob ubytování je mnohdy využíván pro školy v přírodě a letní dětské tábory. Pro náročnou klientelu se naskýtá možnost ubytování především v západní oblasti Českého Švýcarska, kde najdeme v některých obcích velké luxusní hotely. V ostatních částech regionu nabídka nejvyšší třídy ubytování chybí. Největší množství komfortních hotelů se nachází v obci Hřensko. Oblast nabízí v malém rozsahu možnost ubytování na rodinných farmách. Možný je pronájem chalup.

Cena ubytování se odráží od druhu ubytovacího zařízení a od lokality zařízení. Ubytovací služby jsou dražší na území Národního parku a v jeho blízkosti a na dalších turisticky atraktivních místech. Přesto jsou ceny ubytovacích zařízení všeobecně levnější než v jiných Národních parcích České republiky. To je dáno především menším zájmem turistů a

domnělou menší atraktivitou místa. Ceny jsou též přímo úměrné kvalitě ubytovacích zařízení.

Informace o ubytování poskytují všechna informační centra. Menší a soukromé ubytování je propagováno především lokálně formou informačních tabulí, letáčků, www stránek obcí aj. Většina ubytovacích kapacit poskytuje alespoň základní informace na internetu, větší ubytovací zařízení mají vlastní www stránky. Informace o ubytování poskytují též tematické internetové portály daných oblastí (např. www.ceskosaske-svycarsko.cz, www.luzicke-hory.cz). Informace jsou nejčastěji poskytovány dvojjazyčně – česky a německy. Důvodem je velký počet německých turistů v oblasti.

Výhodou ubytovacích možností na Šluknovsku je jejich kvantita. Množství ubytovacích zařízení plně pokryje množství návštěvníků v oblasti. Hodně ubytovacích kapacit je v rukou místních obyvatel, což přináší do oblasti finanční prostředky a určitý zájem místních obyvatel na rozvoji cestovního ruchu. Ubytovací kapacity nijak výrazně nezasahují do rázu krajiny, mnohé fungují v renovovaných původních budovách.

Patrně největší nevýhodou ubytování na Šluknovsku je jeho kvalita. Region ještě není natolik turisticky rozvinut, aby dokázal poskytnout všechny rozmanité typy ubytování. Negativním prvkem Šluknovska je množství nočních klubů, které se nacházejí hlavně v obcích poblíž silnice I/9.

Pro příklad rozmanitosti ubytovacích kapacit uvedme několik příkladů:

- Rekreační středisko HoPo – středisko se nachází v obci Horní Podluží a je ideální především pro ubytování rodin s dětmi, školy v přírodě i letní dětské tábory a firemní akce. Středisko disponuje 45 lůžky v 2,3,4 a 6 lůžkových pokojích se společným sociálním zařízením v budově a dalšími 32 v přilehlých chatkách, které fungují po celé léto. Stravování je možno formou plné penze nebo polopenze. V budově najdeme společenskou místnost a jídelnu pro 40 osob. Areál disponujeme sportovním hřištěm, ohništěm, klubovnou a terasou s přilehlým barem. V letních měsících je cena stanovena na 180 Kč/osoba v chatkách a 210 Kč/osoba v budově. S polopenzí se ceny pohybují okolo 300 Kč pro dospělé a 260 Kč pro děti. Pronájem klubovny stojí 300 Kč na hodinu. V středisku je možnost parkování zdarma.

- Ekologické a rekreační středisko Natura Rumburk – rumburské středisko se soustředí na pobyty rodin s dětmi, školy v přírodě, ozdravné pobyty a další. Jistě je velkým zážitkem především pro děti, jelikož se ve středisku nachází zvířecí farma s lamami, kozami, ovci a ostatními zvířaty. Středisko nabízí programové pobyty pro děti zaměřené na obnovu vztahu člověka k přírodě. V středisku je travnaté a asfaltové hřiště, kulturní místnost, učebna a jídelna. Kapacita areálu je 148 lůžek v budově a chatkách. Ceny ubytování se pohybují v rozmezí 150 – 300 Kč. Možnost stravování je poskytována pouze pro větší množství osob.
- Dřevěná chata v Jetřichovicích – Jetřichovice patří mezi velmi atraktivní místa regionu s velkým množstvím ubytovacích zařízení různého druhu. Dřevěná chata na samotě u lesa v srdci Národního parku poskytuje intimní a příjemnou formu ubytování. Chata typu 2+kk je určena maximálně pro 4 osoby, chata je plně vybavena. Celou chatu je možno pronajmout na týden a více. V hlavní sezóně je cena objektu 8400 Kč/týden.
- Penzion Oáza – klasickou formu ubytování poskytuje penzion Oáza v obci Staré Křečany. Penzion má kapacitu 16-ti lůžek v dvoj až čtyřlůžkových pokojích s vlastním sociálním zařízením. V objektu je možnost stravování, součástí penzionu je malý venkovní bazén, dětské hřiště, kulečnický stůl, restaurace a taneční sál. Cena na jednu osobu a noc se pohybuje od 230 Kč.
- Hotel Praha – nejkomfortnější typ ubytování v oblasti patrně poskytuje hotel Praha v obci Hřensko. Tento čtyřhvězdičkový hotel nabízí ubytování v různých typech pokojů, zajímavostí hotelu je unikátní sbírka dobových fotografií Hřenska a okolí z minulého a předminulého století umístěná přímo v prostorách hotelu. Cena pro jednu osobu/pokoj je v tomto hotelu 1600 Kč.

Samostatným a odlišným prvkem v kapitole ubytování je tzv. druhé bydlení. Typickým druhým bydlením jsou na Šluknovsku chalupy. Chaty se zde vyskytují jen v malé míře. Chalupy jsou rozesety po celém území Šluknovska a Českého Švýcarska, typickými chalupářskými osadami jsou osada Kopec, osada Sněžná, Doubice a jiné. Velký počet chalup patří k dědictví lidové architektury, tzv. domy s podstávkou. V obci Vysoká lípa a Kamenická stráň jsou chalupy součástí vesnické památkové zóny. Fenomén druhého bydlení a chalupaření je nutné zmínit, jelikož i chalupáři jsou součástí cestovního ruchu. V rámci své rekreace též provozují turistiku, cykloturistiku a případně další aktivity spojené s dovolenou.

5.6 Stravovací možnosti

V regionu jsou provozovány různé druhy stravovacích zařízení rozličné kvality. Díky rozvoji cestovního ruchu v posledních letech se rozvíjela i podnikatelská aktivita v oblasti stravování. Možnost stravování nabízí většina ubytovacích zařízení. Nejrozšířenějším stravovacím zařízením v oblasti jsou hospody a hospůdky. Hospoda se nachází téměř v každé obci regionu, v turisticky zajímavých lokalitách jich najdeme nejvíce (obec Kyjov, Jetřichovice aj.). V průběhu letní sezóny jsou v těchto místech otevřeny i menší venkovní občerstvení a bife. Letní sezóna též představuje delší otevírací dobu pro řadu dalších zařízení. Některá stravovací zařízení se těší místní značné popularitě a stávají se cílovým místem návštěvníků (hospoda U Vyskočilů v Kopci, Stará hospoda v Doubici).

Na většině vrcholů s rozhlednou jsou i různé formy občerstvení, což jistě zvyšuje atraktivitu místa. Viditelným příkladem může být kopec Jedlová, který se díky renovaci rozhledny i restaurace stal častě navštěvovaným místem. Určitou zajímavostí je možnost pořádání svatebních obřadů na vrcholu hory. Občerstvení se nachází i u rozhledny Tanečnice, na Vlčí hoře aj. Pod rozhlednou Dymník se nachází hotel s restaurací s prostorným tanečním sálem pro 200 lidí a sobotní živou muzikou. Sál umožňuje pořádání firemních akcí, slavností a večírků. Restaurace je častým výletním cílem především německých turistů. Specialitou restaurace je možnost objednat si pečené sele na rožni. Vyhledávaným místem je i lovecká chata Na Tokáni vyhlášena svoji vydatnou a chutnou kuchyní. Tato bývalá hájovna obklopena skupinou srubů je vystavěna v alpském stylu a nachází se asi 3 km od Jetřichovic. Lovecká chata nabízí i možnost ubytování.

Širší rozmanitost stravování naskýtají větší obce regionu – město Rumburk, Hřensko. V regionu se nachází nepoměrně menší množství luxusních restaurací, které najdeme prakticky jen v Hřensku. Většina restaurací a hospůdek nabízí klasickou českou kuchyni, v oblasti se neprovozuje mnoho zařízení typu pizzerie, rychlých občerstvení (fast food) či restaurací asijského typu.

5.7 Poskytování informací

5.7.1 Informační centra

Informační centra jsou důležitým zdrojem informací přímo v místě rekreace. Informační centra jsou nedílnou součástí marketingové strategie obcí, přírodních a památkových oblastí, regionů, jelikož mohou těžit ze své strategické polohy. Většinou se vyskytují v blízkosti turisticky atraktivních míst regionu. Všechna infocentra na Šluknovsku a v Českém Švýcarsku jsou návštěvníkovi schopna poskytnout základní informace o regionu, přírodních a kulturních poměrech, dopravě, typech na výlety a další. K dostání jsou turistické a cykloturistické mapy, informační brožury a letáky, knihy, suvenýry. V některých jsou k dostání i základní turistické či cyklistické potřeby. Centra se liší množstvím nabízených služeb, poskytovaných informací a otevírací dobou.

Patně nejpestřejší nabídku služeb a informací nabízí informační středisko Národního parku České Švýcarsko, které má sídlo, stejně jako Správa NP, na náměstí v domě NP v Krásné Lípě. V centru je možnost načerpat informace o regionu, zakoupit mapy, knižní publikace, fotografie a další z nabídky turistického sortimentu. Středisko nabízí průvodcovské služby, možnost zakoupení pobytových balíčků a další služby, které poskytuje České Švýcarsko, o.p.s.

V centru se nachází ekologická poradna a možnost připojení na internet pro širokou veřejnost. Středisko spolupracuje s infocentry v Saském Švýcarsku, tudíž lze zakoupit vstupenky na atrakce NP na německé straně hranice. Ve středisku se nachází celoroční interaktivní expozice „České Švýcarsko, život, tajemství, inspirace“, jež velmi zajímavou formou podává informace o NP a jeho okolí. Centrum je otevřeno celoročně, v letních měsících od 9 – 18 hod.

Seznam turistických informačních center oblasti:

- Městské informační centrum Rumburk – Lužické náměstí 104, Rumburk
- Městské informační centrum Varnsdorf – Národní 2855, Varnsdorf
- Informační centrum Jiřetín pod Jedlovou – náměstí Jiřího 300, Jiřetín pod Jedlovou
- Informační centrum Šluknov – Zámecká 642, Šluknov
- Informační centrum Mikulášovice – Mikulášovice č.p. 1007
- Informační centrum Krásná Lípa – Dům Českého Švýcarska, Křínické nám. 10, Krásná Lípa

- Informační centrum NP České Švýcarsko – Na Tokáni, Dolní Chříbská č.p. 284
- Informační centrum NP České Švýcarsko – Jetřichovice, Jetřichovice č.p. 91
- Informační centrum NP České Švýcarsko – Mezní louka
- Informační centrum NP České Švýcarsko – Hřensko, Hřensko 82
- Informační centrum NP České Švýcarsko a galerie NP – areál Pravčické brány

5.7.2 Internet

Internet je fenoménem dnešní doby a stal se i neodmyslitelnou součástí cestovního ruchu. Pro mnohé návštěvníky představuje první informační bránu do regionu či oblasti. Kvalitní internetové stránky by dnes měly být samozřejmostí. Absence takových stránek může vytvářet negativní dojem, který se později těžko mění. I v této oblasti platí spojení, že první dojem je nejdůležitější. A tím internet často je. Internetové stránky totiž turisté nejčastěji studují před návštěvou dané oblasti.

Region Šluknovska a Českého Švýcarska nepatří mezi nejnavštěvovanější lokality České republiky a tomu odpovídá i prezentace regionu na internetu. Najdeme zde mnoho www stránek rozličné kvality, obsahu i zaměření. Šluknovsko jako celek žádné stránky věnované turismu a cestovnímu ruchu nemá, přesto najdeme zajímavé informace a různé druhy projektů, které by mohly napomoci rozvoji cestovního ruchu v regionu na stránkách Společnosti pro udržitelný rozvoj Šluknovska (www.sluknovsko.unas.cz). Své internetové stránky má mikroregion Tolštejn, který turistům představuje především informace o kulturních a přírodních zajímavostech. Zároveň jsou oficiálními stránkami programu Vandrování po Tolštejském panství (www.tolstejn.cz).

Internetové stránky má oproti tomu většina obcí regionu, které ve větší míře nabízejí základní informace o ubytování, stravování a turistických zajímavostech a cílech. U větších měst jsou www stránky fungujícím a aktualizovaným zdrojem informací (www.mesto-sluknov.cz, www.rumburk.cz aj.). Internetové stránky provozují i nepoměrně menší obce regionu. Velmi zajímavé informace o historii, kultuře i přírodě části regionu představují stránky osady Kopec, která se nachází v katastru obce Brtníky. Stránky jsou obohaceny množstvím dobových i dnešních fotografií (www.hemm.ic.cz).

Své internetové stránky mají i některá zajímavá místa regionu. Stránky technické památky větrného mlýnu Světlík (www.vetrny-mlyn-svetlik.com) nebo největší atrakce Národního parku Pravčická brána (www.pbrana.cz) jsou kvalitním zdrojem informací.

Samostatnou kapitolou nejen z hlediska cestovního ruchu jsou www stránky CHKO Lužické hory a NP České Švýcarsko. Tyto stránky jsou přehledné, obsažné a turistům stoprocentně nakloněné. Stránky CHKO Lužické hory (www.luzicke-hory.cz) jsou vytvořeny ve čtyřjazyčné verzi a poskytují podrobný obsah informací oblasti. Stránky vytvořila Správa CHKO. Z hlediska kulturně poznávací činnosti jsou tyto stránky velkým přínosem, jelikož zde popisují všechny důležité objekty, památky a zajímavá místa. Stránky obsahují mapu Lužických hor, galerii fotografií, odkazy na ubytování a velmi rozsáhlý přehled odkazů na ostatní zajímavé stránky regionu.

Území Národního parku se věnuje hned několik internetových portálů. Mezi nejobsažnější patří stránky Českého Švýcarska, o.p.s. (www.ceskesvycarsko.cz), kde najdeme veškeré potřebné informace o Národním parku i jeho okolí. Na stránkách jsou přehledně zpracované turistické informace, fotogalerie, možnosti kulturního a sportovního vyžití v regionu a je zde i internetový obchod s tematikou NP. Stránky se zároveň věnují programům organizovaných touto obecně prospěšnou společností.

Mezi další portály patří stránky Správy Národního parku (www.npcs.cz) a stránky provozované společností České Švýcarsko – Turistické informace, která zároveň provozuje některá informační centra na území NP (www.ceskosaske-svycarsko.cz). Tyto stránky se též snaží fungovat jako informační portál pro turisty.

Popisované oblasti je věnován prostor na portálu www.kudyznudy.cz, který je projektem České centrály cestovního ruchu – Czech tourism. Nachází se zde typy na pěší i cyklistické výlety do nejzajímavějších částí této severočeské krajiny. Dále tyto stránky popisují další volnočasové aktivity v oblasti jako je například hraní golfu nebo lezení po skalách v Českém Švýcarsku, výcvik jízdy na koni v Chřibské, chov koz a výroba kozích sýrů na agrofarmě Žofin v Dolním Podluží. Dále se zde objevují informace o některých památkách a přírodních zajímavostech, informace o pořádaných významných akcích a slavnostech (Kyjovský festival, Krásnolipský jarmark aj.) a mnohé další využitelné informace (např. cyklobusy do Českého Švýcarska).

Subjekty podnikající v cestovním ruchu mají též možnost prezentovat se na různých turistických portálech. Je to příležitost pro veškeré menší i větší podnikatele zviditelnit se na internetu. Turistům naopak tyto stránky přináší snadnější dostupnost informací a jistou dávku komplexnosti a přehlednosti. Mezi nejvýznamnější patří server www.ceskehory.cz, v německém znění www.tschechische-gebirge.de. Další možností je prezentace na zahraničních portálech, především německých.

6 Syntetická část

6.1 Sběr dat

Pro účely této diplomové práce byl vyhotoven dotazník, který se skládá z 9 otázek (viz. Příloha 4). Cílem dotazníkového šetření bylo prohloubit a upřesnit informace a hypotézy, které byly stanoveny na základě vlastního pozorování a analýzy dokumentů a dostupných informací. Otázky byly vytvořeny tak, aby po jejich zpracování vyšly najevo jasné a srozumitelné údaje. Dotazníkové šetření bylo prováděno anonymně mezi návštěvníky různých věkových skupin na vzorku 200 respondentů. Dotazování probíhalo osobně v dané destinaci a elektronicky mezi návštěvníky oblasti. Z 200 rozšířených dotazníků (50 dotazníků rozesláno elektronicky, 150 osobní dotazování přímo v regionu) bylo vhodných pro další zpracování a výzkum 172. Zbylé dotazníky byly buď nesprávně vyplněny, nebo nebyly navraceny (týká se elektronického způsobu dotazování).

6.1.1 Stanovené hypotézy

Z vlastního pozorování, zkušeností a popisné analýzy a další analýzy dokumentů byly stanoveny tyto hypotézy, které měly výsledky dotazníkového šetření potvrdit, případně vyvrátit.

V regionu je nejčastěji provozována turistika a cykloturistika – region nenabízí příliš mnoho možností kulturního vyžití, chybí zde významné kulturní památky celorepublikového rozsahu. Přesto se sem lidé vydávají za aktivním odpočinkem. Mezi Čechy je velmi populární provozovat turistiku a v posledních letech i cykloturistiku. Region má pro tyto aktivity velmi vhodné podmínky (dostatek turistických stezek a cyklistických tras). Zvlněný a hornatý terén sice vyžaduje jistou fyzickou kondici, přesto je většina tras zvládnutelná i pro malé děti či starší občany. Turistika a cykloturistika se provozuje na přírodně zajímavých územích. Zkoumaná oblast je dostatečně zalesněná a oplývá množstvím přírodních krás.

Pro cykloturistiku je oblast vhodná díky velkému množství zpevněných lesních cest a relativně malému provozu na dopravních komunikacích. V oblasti se nenachází výrazná dopravní tepna, která by svým provozem komplikovala turistům pohyb. Region není atraktivní z hlediska trávení volného času u vody. V regionu se nenachází příliš mnoho koupališť a jiných vodních ploch, které by byly vhodné ke koupání a pobytu u vody. Oblast též patří mezi studenější části republiky.

Návštěvníci nejčastěji poznávají přírodu, zříceniny, rozhledny a vyhlídky – z hlediska kulturně poznávací činnosti je region atraktivním a vhodným místem. Návštěvníci se nejčastěji vydávají za přírodou a jejími krásami. Na popisovaném území leží Národní park České Švýcarsko a CHKO Lužické hory, které zaručují zachovalou přírodu a péči o ni. V oblasti se vyskytuje přírodní památka celorepublikového významu – Pravčická brána. Na území se nachází množství zrenovovaných rozhleden a vyhlídek, které jsou pro turisty a cykloturisty vítaným cílem jejich cest a výletů. Čeští turisté rádi navštěvují rozhledny, tato aktivita je v České republice tradiční.

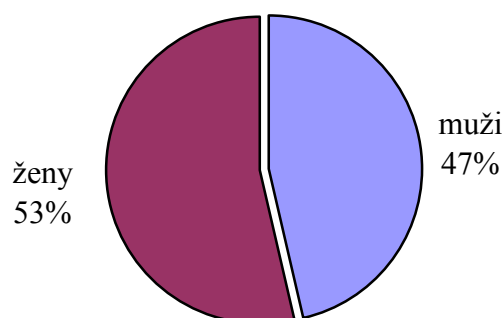
Poblíž turistických stezek stojí množství skalních hradů, hradních zřícenin a ruin, které lákají k návštěvě. Hrady jsou přístupné, v oblasti Českého Švýcarska jich je koncentrováno velké množství.

Návštěvníci nejčastěji čerpají informace z internetu a v informačních centrech – internet poskytuje snadno vyhledatelné informace širokého rozsahu. Díky fulltextovému vyhledávání není třeba znát přesné znění internetových stránek k vyhledání potřebné informace.

V regionu působí široká síť infocenter, která jsou přizpůsobená potřebám turistů a podávají nejaktuálnější informace. Jejich výhodou je to, že jsou přímo v dané destinaci.

6.1.2 Podíl mužů a žen

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 80 mužů a 92 žen. Procentuální zastoupení je zobrazeno na grafu č. 1.

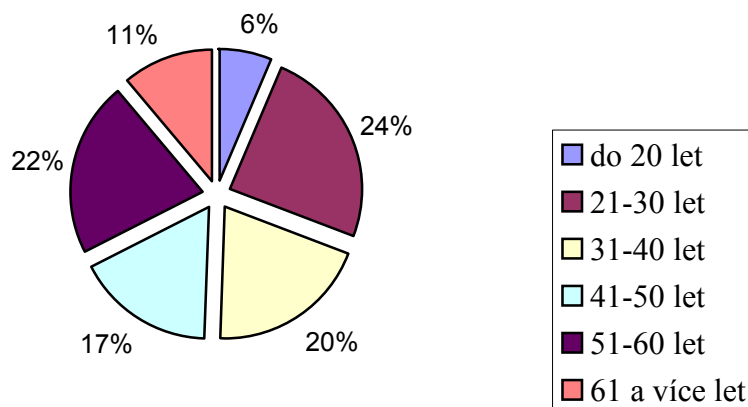

Graf 1: Podíl mužů a žen
(Zdroj: Vlastní zpracování)

6.1.3 Věkové rozdělení

V průzkumu byli dotazovaní rozděleni do šesti věkových skupin. Největší zastoupení měla skupina mezi 21 a 30 lety, do které se zařadilo 42 respondentů. Druhou nejpočetnější skupinou byla skupina 51 až 60 let, kam patřilo 37 respondentů. Oproti tomu nejmenší skupinou byly kategorie do 20 let a kategorie nad 61 let. Nejmladší kategorie do 20 let čítala

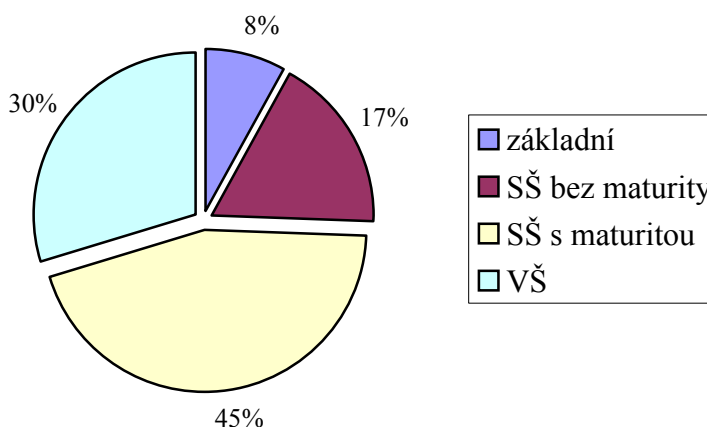
11 osob a nejstarší kategorie - do 61 let 19 osob. Střední zastoupení co do počtu dotazovaných měly kategorie 31 až 40 let (34 osob) a 41 až 50 let (29 osob). Procentuální vyjádření je znázorněno na grafu číslo 2.

Graf 2: Věkové rozdělení
(Zdroj: Vlastní zpracování)

6.1.4 Rozdělení podle nejvyššího dosaženého vzdělání

Respondenti byli rozděleni do čtyř skupin podle dosaženého vzdělání. Nejmenší zastoupení v počtu 11 osob měli respondenti se základním vzděláním. 30 respondentů patřilo do skupiny Střední škola bez maturity. Největší zastoupení měla skupina respondentů se středním vzděláním ukončeným maturitou v počtu 77 osob. Vysokoškolské vzdělání uvedlo 51 dotazovaných. Graf č. 3 znázorňuje procentuální zastoupení jednotlivých kategorií.

Graf 3: Nejvyšší dosažené vzdělání
(Zdroj: Vlastní zpracování)

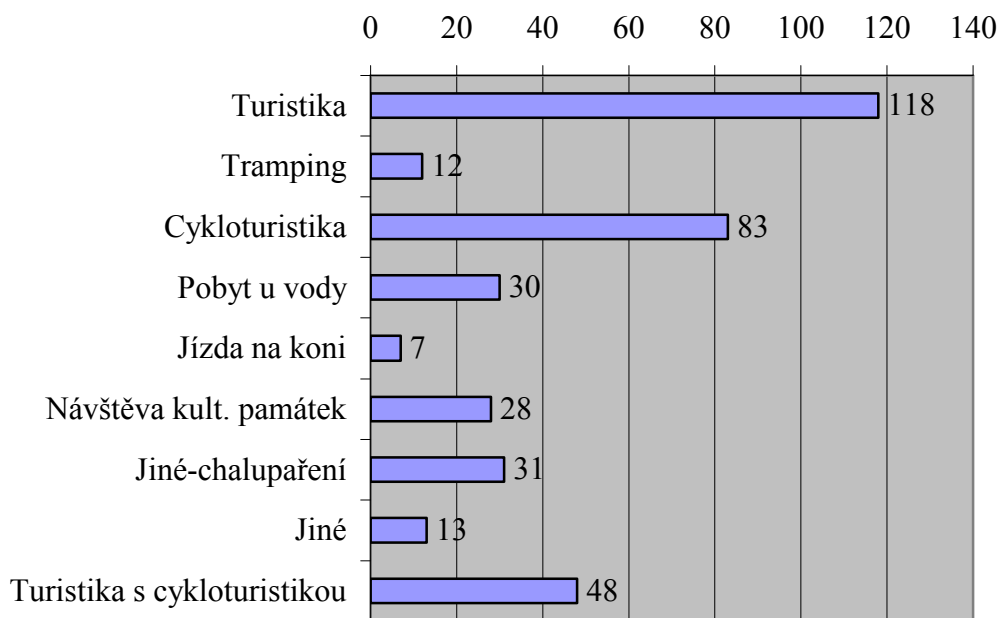
6.1.5 Trávení volného času, provozované aktivity a kulturně poznávací činnost

Nosným bodem dotazníkového šetření byly otázky zaměřené na způsob trávení volného času, provozované aktivity a zájem o kulturně poznávací činnost. Cílem těchto otázek bylo zjistit nejčastější provozované aktivity v oblasti, nejčastěji poznávané zajímavosti a způsob čerpání informací o rozličných přírodních a kulturních památkách. Výsledky jsou zhodnoceny z různých pohledů.

6.1.6 Provozované aktivity

V otázce zaměřené na provozované aktivity byl dotazovaným poskytnut výběr z několika možností, přičemž respondenti mohli zaškrtnout i více odpovědí.

Mezi nejčastěji provozovanou aktivitu patří bezesporu turistika. Turistiku v oblasti provozuje 69 % dotazovaných. Další velmi často provozovanou aktivitou je cykloturistika, kterou uvedlo celých 48 % respondentů. Zajímavým výsledkem je i kombinace turistiky a cykloturistiky, kterou provozuje 28 % dotazovaných. Nejprůhlednější způsob zobrazení provozovaných aktivit je zachycen na grafu č. 4.

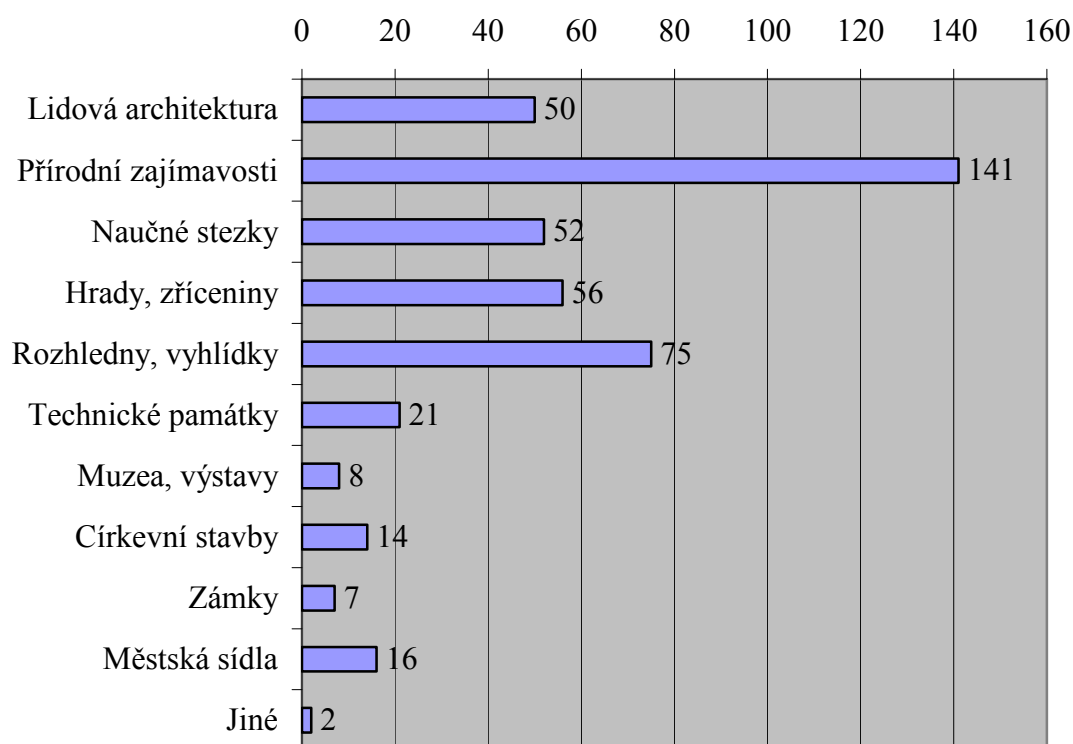
Graf 4: Provozované aktivity
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Z grafu je viditelné, že turistika spolu s cykloturistikou výrazně převyšují další aktivity. Z těchto údajů vyplývá, že tyto dvě aktivity jsou nosným bodem cestovního ruchu této oblasti. Zajímavým údajem je i počet osob, zabývajících se chalupařením. Druhé bydlení uvedlo v kategorii „Jiné“ 18 % respondentů. Podobné hodnoty zaznamenal i pobyt u vody a návštěva kulturních památek. Jízda na koni a tramping jsou spíše doplňkové aktivity, za kterými se do oblasti nejezdí, jsou spíše provozovány nadšenci a lidmi, které tyto aktivity provozují jako koníček. V kategorii Jiné byly kromě chalupaření uváděny aktivity jako běh, myslivost, zdravotní tělesná výchova, návštěva příbuzných aj. Žádná z těchto položek nezaznamenala výraznější zastoupení, byly spíše ojedinělé.

6.1.7 Provozování kulturně poznávací činnosti

Kulturně poznávací činnost v regionu provozovali téměř všichni dotazovaní. Pouze 4 osoby (2,3 %) uvedly, že v této lokalitě nic nepoznávají.

V další otázce zaměřené na kulturně poznávací činnost měli respondenti na výběr z výčtu jednotlivých aktivit, přičemž zaškrtnout mohli maximálně 3 možnosti. Výsledky znázorňuje graf č. 5.

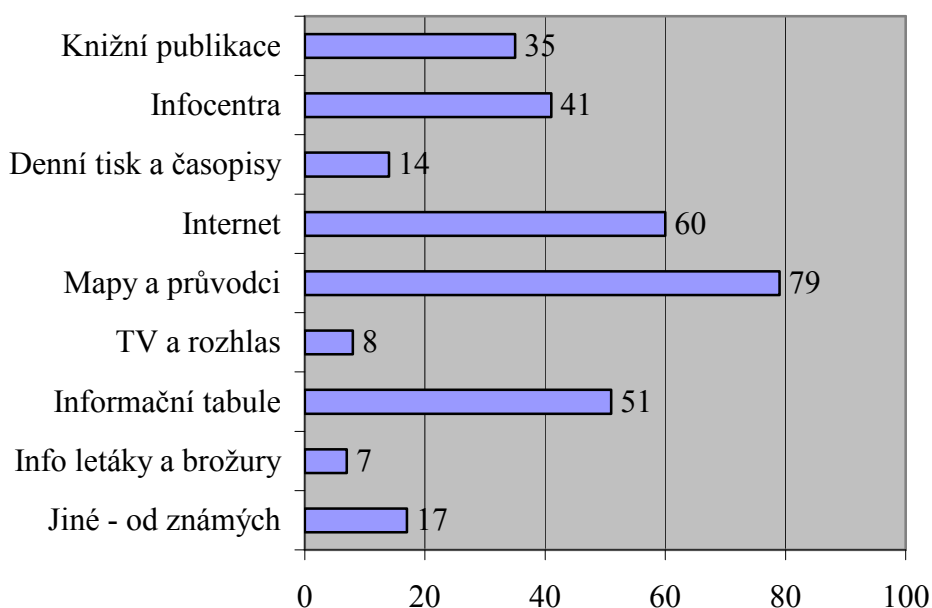

Graf 5: Kulturně poznávací činnost
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Dle očekávání dosáhlo nejvyšší hodnoty poznávání přírodních zajímavostí a úkazů. O přírodu se zajímá 141 respondentů, což činí 82 % dotázaných. Toto číslo výrazně poukazuje na atraktivitu oblasti z hlediska přírodního bohatství a dědictví. Příroda je nejčastějším důvodem návštěvy tohoto regionu. 44 % respondentů vyhledává návštěvu rozhleden a vyhlídek. Obecně lze říci, že český národ rád poznává krajinu z výšky rozhleden a v tomto regionu mu je poskytnuto dostatek příležitostí. Třetí nejpreferovanější aktivitou je návštěva hradů a zřícenin, kterou uvedla třetina dotazovaných (33 %). Mezi další častou kulturně poznávací činností patří využívání naučných stezek a poznávání lidové architektury. Na území se nenachází žádný významný zámek, církevní stavba či muzeum, tudíž se těmto zajímavostem nedostává výraznější pozornosti. Často navštěvované nejsou ani technické památky (12 % dotázaných), o kterých návštěvníci spíše nevědí, než že by je neradi navštěvovali. Těchto památek je také na území méně než hojně navštěvovaných rozhleden a hradů. Velkého významu nenabývalo ani poznávání městských sídel. V regionu se nenachází žádné větší město či město s bohatou historií, výraznou zajímavostí, památkou.

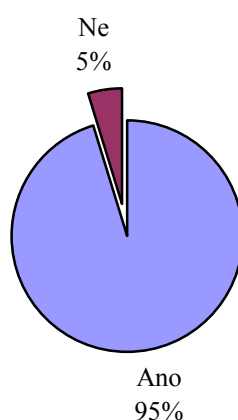
6.1.8 Čerpání informací

V další otázce byli respondenti dotazováni, kde nejčastěji čerpají potřebné informace o výše zmiňovaných objektech a místech. Zaškrtnout mohli maximálně dvě možnosti. Výsledky šetření jsou uvedeny v grafu č. 6.

Graf 6: Zdroje informací
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Podle průzkumu téměř polovina návštěvníků čerpá informace z map a průvodců (46 % dotázaných). V dnešní době je na trhu velké množství rozličných průvodců různé kvality, které dokážou snadno poskytnout veškeré potřebné informace. Jejich výhodou je možnost vícenásobného použití po dobu mnoha let. Díky Klubu českých turistů, který vydává jednotný formát turistických map pro celou Českou republiku, jsou i mapy kvalitním a ověřeným zdrojem informací. Druhým nejčastěji uváděným zdrojem je internet (35%), který se jeví jako nevyčerpatelná studnice informací. Internet je populárnější mezi mladšími respondenty, jeho nevýhodou mohou být nepřesné a neúplné informace. Výhodou je snadná dostupnost a rozmanitost informací. Návštěvníci též často využívají informační tabule v daném místě. Tuto možnost uvedlo 30 % dotázaných. Výhodou informačních tabulí je rychlé získání informací přímo na daném místě, nalákat mohou i ty, kteří informace tak často cíleně nevyhledávají. Infocentra využívá téměř čtvrtina dotázaných (24 %), jejich velkou výhodou je přímý kontakt mezi návštěvníkem a pracovníkem infocentra. Jejich nevýhodou možnost selhání lidského faktoru (neochotný, nepříjemný pracovník), nevhodně zvolená otevírací doba či nedostatek a malá rozmanitost nabízených produktů (mapy, letáky aj.). Pětina respondentů (20,4 %) využívá k získávání informací knižní publikace. Denní tisk, časopisy, TV a rozhlas využívá jen malé procento dotázaných. Důvodem je i to, že v těchto médiích se často neobjevují ucelené soubory informací, informace se zde vyskytují příležitostně. Vůbec nejmenšímu zájmu se těší informační letáky a brožury, které zvolilo pouze 4 % dotázaných, což může vypovídat o špatné marketingové strategii případně špatné dostupnosti těchto tiskovin. V kategorii „Jiné“ návštěvníci ve všech případech odpověděli, že informace získávají od přátel, známých či sousedů. Tuto variantu zvolilo 10% dotázaných.

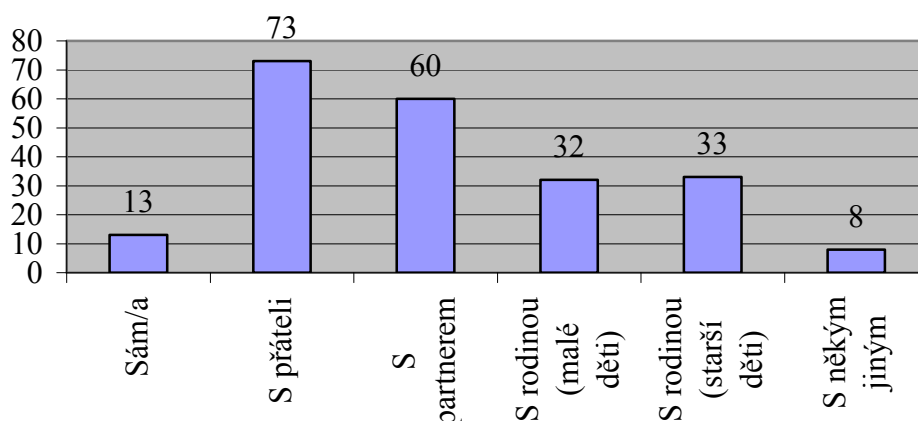

Graf 7: Spokojenost s množstvím poskytnutých informací
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Pouze 5% dotázaných uvedlo, že je nespokojeno s množstvím poskytovaných informací. Na takto kladných číslech má jistě velký podíl internet, dostatek map a průvodců na trhu a fungující informační centra.

6.1.9 Přátelé, partneři, rodina

V další otázce měli respondenti odpovědět, s kým tráví svůj pobyt v regionu. Na výběr měli z několika možností, přičemž zaškrtnout mohli libovolné množství odpovědí. Pro názornost je výsledek uveden v následujícím grafu.

Graf 8: S kým respondenti tráví svůj pobyt
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Hodnoty pro tuto kategorii jsou vcelku vyrovnané. Návštěvníci nejčastěji tráví svůj čas v tomto regionu s přáteli - 43 % dotázaných. Rodinu uvedlo 38 % dotázaných. 35 % dotázaných uvedlo svého partnera nebo partnerku. Téměř všichni dotazovaní zaškrtnuli v tomto případě více možností. Z tohoto průzkumu vyplývá, že region je atraktivní pro širokou škálu sociálních uskupení – party přátel, mladé i starší páry, rodiny s dětmi různého věku, přičemž žádná z těchto skupin nezaujímá výsadnější postavení.

6.1.10 Vliv vzdělání na provozované aktivity a KPČ

Nejvyšší dosažené vzdělání je pro způsob trávení volného času, dovolených i celkového životního stylu důležitým měřítkem. Proto je v práci provedena komparace vzdělání a provozovaných aktivit spolu s kulturně poznávací činností.

Již ze samotného průzkumu vyplývá, že za poznáváním krás a zajímavostí se nejčastěji vydávají lidé s vyšším vzděláním (SŠ ukončená maturitou, VŠ). Do této skupiny spadá téměř 75 % respondentů, přičemž 45 % má ukončenou střední školu maturitou. Pro úplnost je třeba

dodat, že 42 % respondentů ze skupiny SŠ s maturitou je mezi 21 a 30 lety, tudíž mohou ještě studovat SŠ, VŠ.

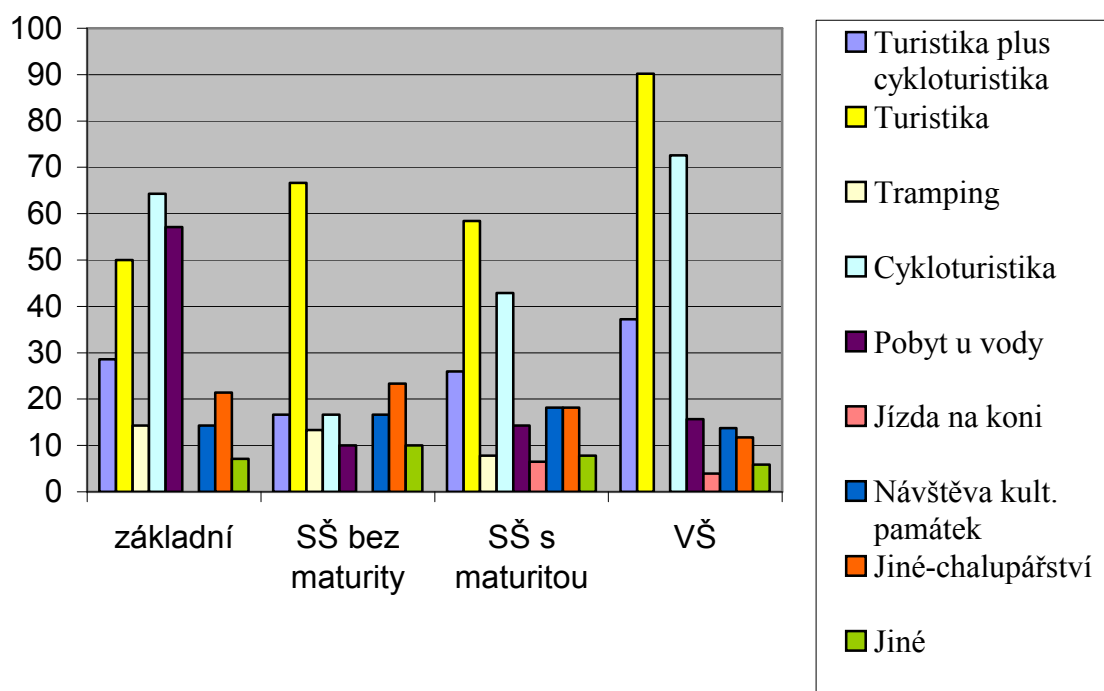
6.1.11 Vzdělání a provozované aktivity

90 % vysokoškolsky vzdělaných návštěvníků v průzkumu uvedlo, že pěstuje turistiku. Toto číslo je ze všech porovnávaných skupin největší. K tomuto údaji dodejme, že cykloturistiku uvedlo 72 % respondentů s nejvyšším vzděláním, 37 % provozuje obě aktivity. U středoškolsky vzdělaných s maturitou uvedlo turistiku 58 % a cykloturistiku 43% dotázaných. Obě aktivity společně provozuje 26%. Další aktivity nezaznamenaly u obou skupin výrazných vzájemných rozdílů, návštěvu kulturních památek zvolilo 13 % vysokoškolsky vzdělaných a 18 % SŠ vzdělaných s maturitou. Chalupářství se věnuje 12 % respondentů s univerzitním titulem a 18 % osob SŠ s maturitou.

Turistika je oblíbená i u osob s dokončeným středním vzděláním bez maturity. V průzkumu ji uvedlo 67 % těchto osob. Zbývající aktivity dosahují sobě podobných čísel, výrazný pokles zde oproti VŠ a SŠ vzdělaným s maturitou zaznamenala cykloturistika, kterou provozuje pouze 17 % respondentů. Tyto čísla však mohou být způsobena tím, že třetina dotázaných z této skupiny je starší 61 let. Ostatní aktivity v této vzdělanostní skupině se pohybují v rozmezí 10 % až 16 %. Chalupaření preferuje 23 %, což je více než cykloturistiku.

U osob se základním vzděláním je nejoblíbenější cykloturistika (65 %), což je zřejmě způsobeno tím, že téměř 60-ti % respondentů z této skupiny ještě nebylo 21 let, a tudíž provozují více sportů a sportovních aktivit než osoby starší. Také 58 % respondentů uvedlo, že tráví čas u vody, což je též způsobeno věkovým rozvrstvením skupiny.

Pro celistvost údajů je uveden graf číslo 9. V tomto grafu jsou hodnoty u jednotlivých aktivit uvedeny v procentech (vypočítaných pro každou vzdělanostní skupinu zvlášť). Tyto hodnoty vyjadřují zájem o jednotlivé provozované činnosti.

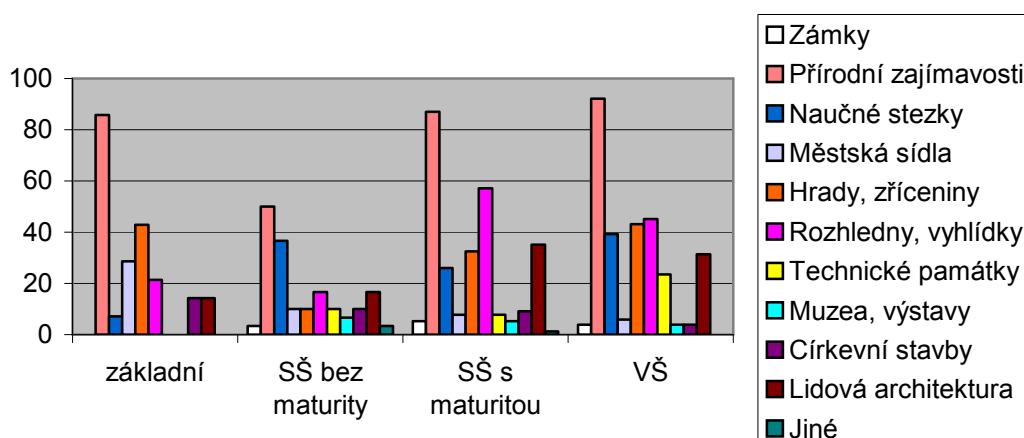

Graf 9: Komparace vzdělání a provozovaných aktivit - procentuální vyjádření
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Z těchto hodnot vyplývá, že aktivní odpočinek (turistika, cykloturistika) je typický pro vzdělanější vrstvy obyvatelstva. I přesto je turistika nejoblíbenější aktivitou napříč vzdělanostním spektrem. Tato okolnost je způsobena přirozeností a nenáročností této aktivity. Tato aktivita je též spjata s kulturně poznávací činností, je to nejjednodušší způsob, jak poznávat okolí a přírodu a její zajímavosti (i v nitru národních parků). A právě kvůli těmto aktivitám se turisté do Českého Švýcarska a Šluknovska vydávají.

6.1.12 Vzdělání a kulturně poznávací činnost

Pro hlubší poznání zvyklostí návštěvníků je též nutné provést komparaci vzdělání a kulturně poznávací činnosti. V následujícím grafu je tato komparace znázorněna. Hodnoty vyjadřující zájem o jednotlivé složky kulturně poznávací činnosti, jsou uvedeny v procentech spočítaných pro každou vzdělanostní kategorii zvlášť.

Graf 10: Komparace vzdělání a KPČ - procentuální vyjádření
(Zdroj: Vlastní zpracování)

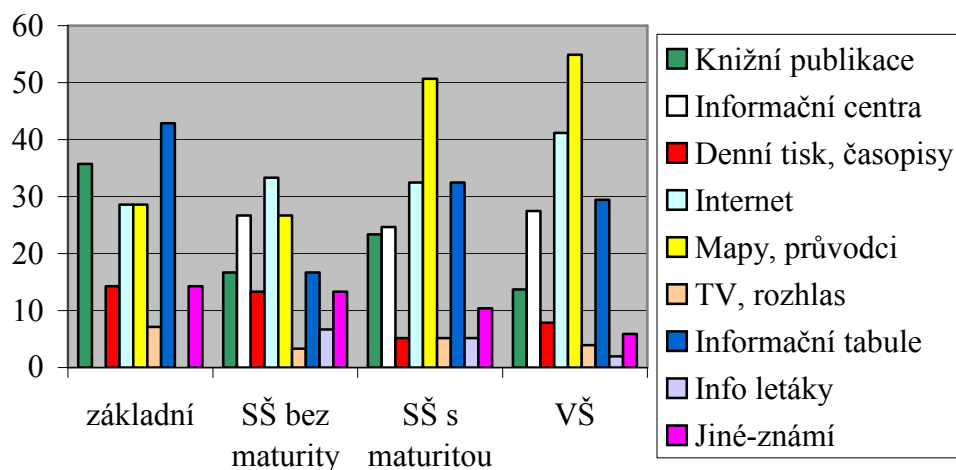
Důležitým a zajímavým výsledkem je již samotný fakt, že se vzrůstajícím vzděláním se zájem o kulturně poznávací činnost zvyšuje jako o celek. Při průzkumu mohli dotazovaní uvést od jedné do tří možností poznávání. Vysokoškolsky vzdělaní využili příležitosti zaškrtnout tři možnosti procentuálně nejvícekrát. Na pomyslném druhém místě se v tomto ohledu umístili středoškolsky vzdělaní s maturitou.

Nejoblíbenější aktivitou mezi všemi návštěvníky je poznávání přírodních zajímavostí a úkazů bez ohledu na dosažený stupeň vzdělání. Nejvyšší hodnotu zaznamenala kategorie vysokoškolsky vzdělaných – 92 %. Nejmenší hodnotu zaznamenala kategorie středoškolsky vzdělaných bez maturity a to pouhých 50 %. Zájem o lidovou architekturu, technické památky, hrady a zříceniny i rozhledny se z vzrůstajícím vzděláním zvyšuje.

Zájem o poznávání naučných stezek uvedlo jen malé procento osob se základním vzděláním, v ostatních kategoriích je tento zájem vyrovnaný a pohybuje se okolo 30 a více procent. Největší zájem o městská sídla projevila kategorie základního vzdělání. Zajímavým výsledkem je zájem o církevní stavby, který se postupně s vyšším dosaženým vzděláním snižuje. Zájem o zámky je malý a vyrovnaný ve všech kategoriích.

6.1.13 Vzdělání a čerpání informací

V následujícím grafu č. 11 je znázorněn vztah vzdělání a způsobu čerpání informací. Vyobrazené hodnoty vyjadřují preference při výběru zdroje pro čerpání informací o památkách, přírodě a dalších složkách kulturně poznávací činnosti. Hodnoty jsou uvedeny v procentech vypočítaných pro každou vzdělanostní kategorii zvlášť.

Graf 11: Komparace vzdělání a způsobu čerpání informací -
procentuální vyjádření
(Zdroj: Vlastní zpracování)

V kategorii se základoškolským vzděláním respondenti nejčastěji uvedli, že čerpají informace z informačních tabulí v daném místě (43 %) a z knižních publikací (36 %). Tyto hodnoty zároveň převyšují výsledky ve zbývajících vzdělanostních kategoriích. Zájem o čerpání informací z map, průvodců a internetu je naopak nižší než pro ostatní kategorie a dosahuje hodnoty 29 %. Osoby se základním, ale i středním vzděláním bez maturity častěji čerpají informace od známých.

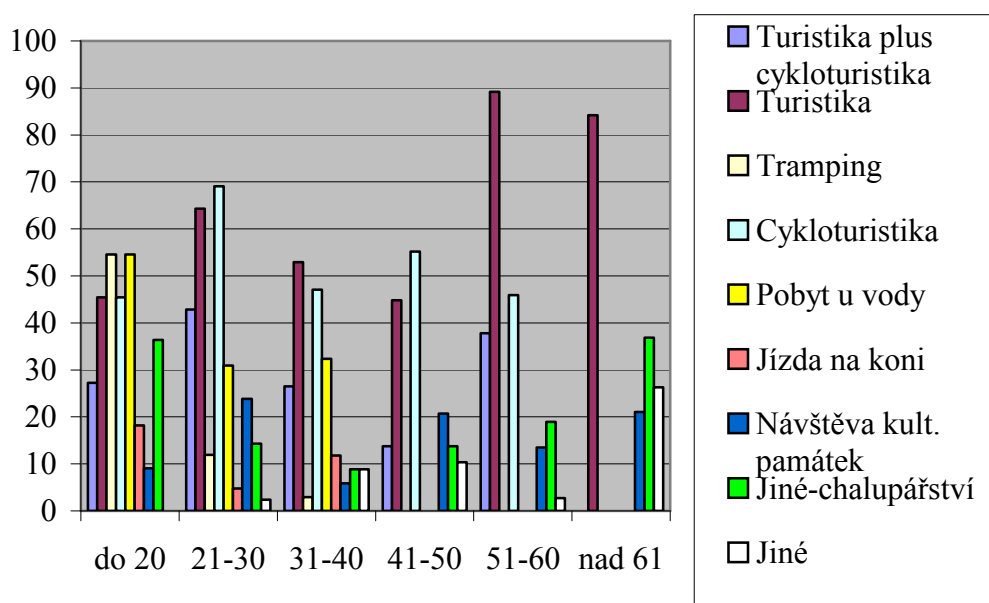
V kategoriích s vyšším stupněm dosaženého vzdělání převládá čerpání informací z map a průvodců a z internetu. Častěji se též využívají informační centra. Klesá naopak zájem o informace v denním tisku, TV a rozhlasu.

Osoby s vyšším dosaženým stupněm vzdělání častěji čerpají potřebné informace z většího množství zdrojů.

6.1.14 Vliv věku na provozované aktivity a kulturně poznávací činnost

Věk jistě ovlivňuje způsob trávení volného času. Obecně platí, že člověk s vzrůstajícím věkem přestává provozovat dříve oblíbené aktivity, zároveň začíná mít zájem o činnosti, které dříve neprovozoval. Pro úplnost je třeba dodat, že velkou roli samozřejmě hraje individualita a zájmy jednotlivých osob. Přesto tato komparace může přinést překvapivé výsledky.

V následujícím grafu je vyobrazena komparace věku a provozovaných aktivit. Hodnoty u jednotlivých aktivit jsou uvedeny v procentech (vypočítaných pro každou věkovou skupinu zvlášť). Tyto hodnoty vyjadřují zájem o jednotlivé provozované činnosti.

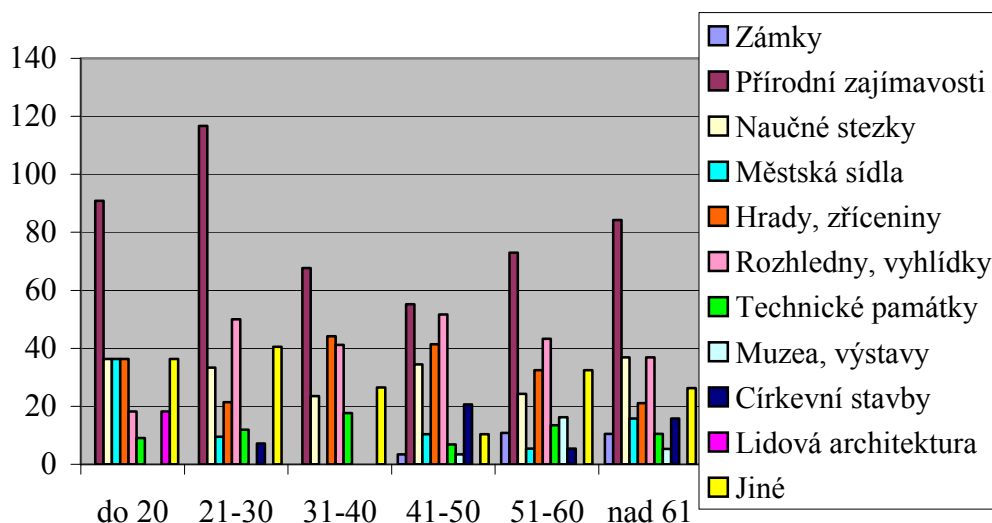

Graf 12: Vliv věku na provozování aktivit - procentuální vyjádření
(Zdroj: Vlastní zpracování)

S vzrůstajícím věkem klesá variabilita provozovaných aktivit, ve starších kategoriích je oblíbená turistika. Naopak v nejmladší kategorii je nejoblíbenější pobyt u vody a tramping, aktivity, které jsou pro ostatní věkové skupiny spíše doplňkové. Pro střední věkové kategorie je typický vyrovnaný zájem o turistiku a cykloturistiku, které jsou nejoblíbenějšími provozovanými aktivitami.

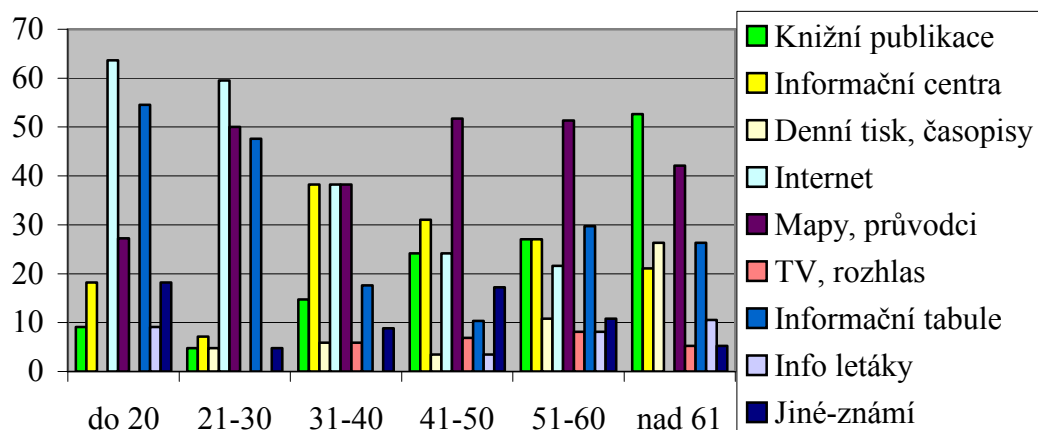
V následujícím grafu č. 13 je znázorněna komparace věku a kulturně poznávací činnosti. Hodnoty vyjadřují zájem o jednotlivé složky kulturně poznávací činnosti, jsou uvedeny v procentech vypočítaných pro každou věkovou kategorii zvlášť.

Spolu s vzrůstajícím věkem respondentů stoupá variabilita jednotlivých složek. Osoby starší poznávají procentuálně více různých zajímavostí. Přesto jsou zájmy jednotlivých skupin vcelku vyrovnané, u všech skupin nejvíce dotazovaných odpovědělo, že se věnuje poznávání přírody a jejích zajímavostí. Přesto lze říci, že věk nemá zásadnější vliv na preference při poznávání jednotlivých složek kulturně poznávací činnosti. Protože pro oblast jsou charakteristické určité zajímavosti (příroda, hrady, rozhledny), lidé se za nimi vydávají bez rozdílu věku.

Graf 13: Vliv věku na KPČ - procentuální vyjádření
(Zdroj: Vlastní zpracování)

V grafu č. 14 je vyjádřen vliv věku na způsob čerpání informací. Vyobrazené hodnoty vyjadřují preference při výběru zdroje pro čerpání informací o výše uvedených složkách KPČ. Hodnoty jsou uvedeny v procentech vypočítaných pro každou vzdělanostní kategorii zvlášť.

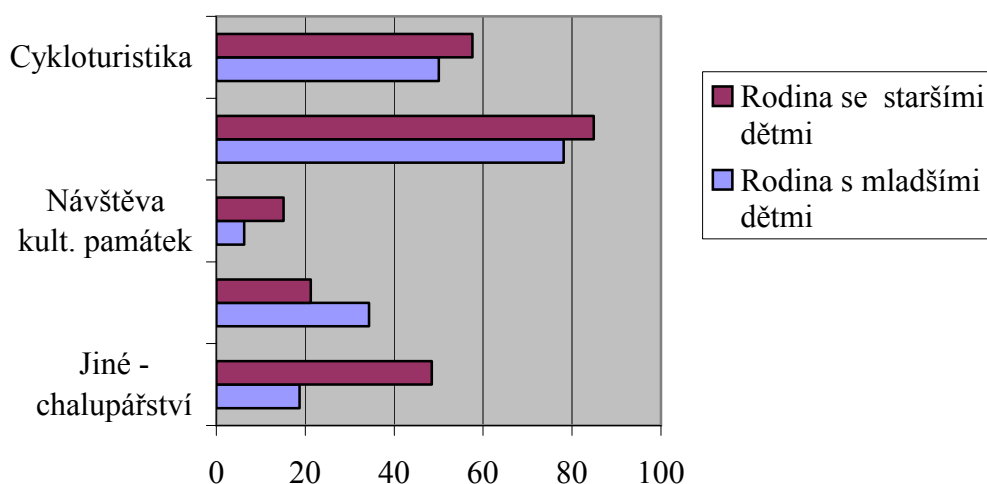
Graf 14: Vliv věku na způsob čerpání informací - procentuální vyjádření
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Největší rozdíly při porovnávání věku a způsobu čerpání informací zaznamenaly knižní publikace a internet. S vzrůstajícím věkem vzrůstá i využívání knižních publikací, oproti tomu internet je populární mezi mladší generací. V kategorii do 20 let internet uvedlo 64 % respondentů, v kategorii nad 61 % ho neuvedl nikdo. Informační tabule jsou též preferovány mladými lidmi do 30 let. Informační centra jsou nejčastěji využívána střední generací. Denní tisk a časopisy nejsou často vyhledávaným zdrojem informací, výrazněji jich využívají pouze respondenti starší 61 let (26 %).

6.1.15 Rodiny s dětmi a jejich zvyklosti

Pro cestovní ruch jsou rodiny s dětmi důležitou skupinou. Mají odlišné zvyklosti oproti samotným dospělým lidem, svůj pobyt uzpůsobují dětem. Rozdíly jsou i mezi rodinami s malými dětmi předškolního věku a rodinami s odrostlejšími dětmi. Znalost toho, co láká v regionu rodiny s dětmi, může být pomocným bodem pro zlepšení služeb v regionu, přizpůsobení programu a podmínek atp.

V následujícím grafu č. 15 jsou znázorněny aktivity provozované rodinami s dětmi a jejich četnost. Zaznamenané hodnoty jsou vyobrazeny v procentech vypočítaných pro obě skupiny zvlášť.

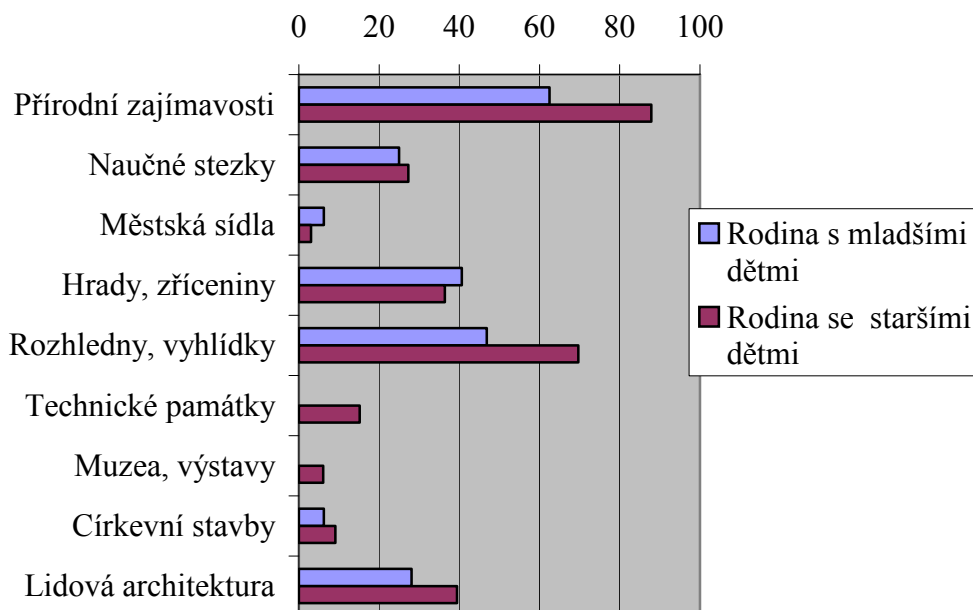

Graf 15: Provozované aktivity rodin s dětmi - procentuální vyjádření

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Mezi provozovanými aktivitami u rodin s dětmi se ani v jednom případě neobjevil tramping a jízda na koni. Turistika a cykloturistika se těší jako i v jiných kategoriích velké oblibě. Turistiku provozuje 85 % rodin se staršími dětmi a 78 % rodin s mladšími dětmi. Pobyt u vody je oblíbený u respondentů mladšího věku a též u rodin s dětmi. U vody tráví svůj čas 21 % rodin se staršími dětmi a 34 % rodin s dětmi předškolního a mladšího školního věku. Dále se rodiny věnují návštěvě kulturních památek a chalupářství. V této oblasti se mezi rodinami s mladšími a staršími dětmi neprojevují velké rozdíly.

V následujícím grafu je zaznamenána kulturně poznávací činnost z pohledu rodin s dětmi. Hodnoty jsou vyobrazeny v procentech vypočítaných pro obě skupiny zvlášť.

Graf 16: KPČ rodin s dětmi - procentuální vyjádření
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Z grafu je viditelné, že rodiny se staršími dětmi se věnují kulturně poznávací činnosti více než rodiny s mladšími dětmi. Děti školního věku jsou díky větší vyspělosti více nakloněny vstřebávání informací a dokážou delší dobu udržet pozornost. Rodiny se staršími dětmi poznávají technické památky i muzea a výstavy. Tyto dvě činnosti se u rodin s mladšími dětmi neobjevují.

Rodiny se nejčastěji věnují poznávání přírodních zajímavostí (88 % rodin se staršími dětmi a 63 % rodin s mladšími dětmi). Rodiny dále preferují poznávání rozhleden, vyhlídek a hradů a zřícenin. Vcelku malá pozornost je věnována naučným stezkám, které však mohou být pro děti velkým přínosem. Lidovou architekturu poznává více než třetina rodin se staršími dětmi a více než čtvrtina rodin s dětmi předškolního a mladšího školního věku.

7 Návrhy a doporučení

V rámci této práce byly na základě vlastního pozorování a zkušeností autorky a popisné analýzy dokumentů stanoveny hypotézy. Dotazníkové šetření tyto hypotézy pomohlo potvrdit, případně vyvrátit. V následující kapitole budou tyto hypotézy a z nich plynoucí závěry rozebrány a shrnuty. Z dosažených výsledků bude vytvořen souhrn doporučení a návrhů.

7.1.1 Provozované aktivity

Z hlediska provozovaných aktivit se předpokládané hypotézy potvrdily. Pouze se nepotvrdil předpokládaný nezájem o trávení pobytu u vody. V regionu je nejpoblárnější turistika a cykloturistika. Pro další rozvoj těchto aktivit je nutné nadále udržovat množství cyklostezek a turistického značení. Toto je práce především Klubu českých turistů.

V péči o cyklisty a cykloturisty region zatím zaostává. Každé stravovací a ubytovací zařízení by mělo mít ve své blízkosti stojany na kola. Tyto stojany by se měly vyskytovat i u cykloturisty oblíbených míst, jako jsou rozhledny či přírodní památky. Dalším zlepšením by bylo zprovoznění úschovny kol v rámci Národního parku. Na tomto území je totiž přístup cyklistům na některá místa zakázán.

V blízkosti nejnavštěvovanějších míst (České Švýcarsko, Lužické hory) chybí obchod poskytující cyklistické a turistické vybavení. Obchod s cyklistickými potřebami se nachází v Rumburku.

Jelikož mladí lidé a rodiny s dětmi využívají v regionu možnost koupání a pobytu u vody, je třeba sledovat kvalitu vody jednotlivých vodních ploch. U vodních ploch je nedostatek občerstvovacích zařízení (např. vyhledávaný rybník v Kyjově), která jsou příležitostí pro přivýdělek a drobné podnikání.

7.1.2 Kulturně poznávací činnost

Z hlediska kulturně poznávací činnosti se předpokládané hypotézy potvrdily. Pro další a úspěšný rozvoj cestovního ruchu by nadále měla být rozvíjena ochrana přírody, která v regionu dobře funguje. Přesto je třeba najít kompromis mezi ochranáři přírody a návštěvníky. Někdy přehnané a přemrštěné nároky ochranářů mohou odradit turisty i z míst, kde přírodě neškodí. Důležitým prvkem je informovanost návštěvníků o zásadách chování

v přírodě. V tomto ohledu mohou pomoci informační tabule s touto tematikou umístěné alespoň v nejnavštěvovanějších lokalitách a poblíž informačních center.

Nejen k ochraně přírody by přispělo i zavedení nových linek turistických autobusů a cyklobusů. Zatím funguje jen jeden spoj, který jezdí na lince z Krásné Lípy přes Kyjov, Doubici, Chříbskou a Jetřichovice na Mezní louku. Autobusy a cyklobusy jsou doprovodnou službou, která usnadňuje návštěvníkům pohyb a dokáže zvýšit zájem turistů o oblast. Autobusy by měly být v provozu alespoň v letních měsících a o víkendech a měly by navazovat na vlakovou a klasickou autobusovou dopravu.

Velkým přínosem pro rozvoj turismu v regionu je i množství rozhleden, kdy mnohé byly v průběhu 90. let zrekonstruovány. Poslední zprovozněnou rozhlednou se stala rozhledna na Studenci, která začala fungovat v tomto roce.

Pro zachování kulturního dědictví v podobě lidové architektury je nutné pečovat o co největší množství staveb. Podstávkové domy jsou unikátem tohoto kraje a přesto je mnoho z nich v havarijním stavu. Zajímavým a turisticky atraktivním počinem by jistě bylo vytvoření skanzenu, který by měl za cíl představit způsob a historii stavby těchto domů. Přínosem by bylo spojit tuto činnost s představením života lidí v pohraničí.

Malá pozornost ze strany turistů je věnována technickým památkám. Zvýšení zájmu může dopomoci vhodná péče o tyto památky. Příkladem může být zprovoznění štol sv. Jana Evangelisty nebo snahy o obnovu větrného mlýna Světlík u Dolního Podluží. V rámci možností je nutné turisty dostatečně informovat o přítomnosti těchto památek, o některých se většinou ani neví.

7.1.3 Naučné stezky

Přestože se v regionu nachází jedna z nejstarších naučných stezek u nás, nenajdeme u návštěvníků příliš velký zájem o putování po těchto vzdělávacích trasách. Výrazným zájem o tuto aktivitu neprojeví ani rodiny s dětmi, pro které může být putování po naučných stezkách přínosným výchovným prvkem.

Nejdůležitějším krokem je udržovat naučné stezky v provozu, především zachovávat informační tabule v provozuschopném stavu. Vliv vandalů, přírodních vlivů (děšť, vítr aj.) by měl být eliminován na minimum. Průběžná údržba jistě přináší menší finanční náklady než celková renovace již nefunkujících stezek.

Dalším krokem pro zvýšení zájmu turistů o naučné stezky je vhodně zvolená propagace. Z průzkumu vyplývá, že mezi nejčastější informační zdroje patří mapy a průvodci, tam by se

propagační materiály měly objevit. Dostatek informací (např. vytvoření speciální brožury o naučných stezkách) by měly poskytovat informační centra.

Zajímavým počinem, který již funguje v německém Hinterhermsdorfu, by bylo vytvoření či přizpůsobení naučných stezek těm nejmenším. Vytvořit několik okruhů pro kratší procházku s informačními tabulemi vytvořenými dětem „na míru“. V již zmiňovaném Hinterhermsdorfu se tyto okruhy těší velké oblibě, jedním s témat jsou například roční období. Tato varianta by jistě zvýšila zájem rodin s dětmi a škol v přírodě či táborů, které se v regionu v hojné míře pořádají.

7.1.4 Zdroje informací

Hypotéza z kapitoly o získávání a zdrojích informací se potvrdila jen částečně. Podle předpokladů se hojně využívá internet, nejvíce však návštěvníci čerpají informace z map a průvodců. Informační centra jsou až na pomyslné čtvrté příčce za informačními tabulemi. Dobrým výsledkem je, že 95 % návštěvníků je spokojeno s množstvím poskytovaných informací.

Propagace jednotlivých podnikatelů (především ubytovací a stravovací služby) i regionu jako celku by měla směřovat právě do map a průvodců, s kterými je ve styku nejvíce návštěvníků. Přehledné a lehce dostupné internetové stránky s dostatečným množstvím informací by dnes již měly být standardem.

Pro zvýšení návštěvnosti, informovanosti návštěvníků a rozvoji cestovního ruchu v oblasti je důležitá spolupráce jednotlivých subjektů cestovního ruchu. Velké procento návštěvníků využívá k občerstvení stravovací kapacity v oblasti, pokud v nich bude možnost koupě informačních brožur, map a průvodců, jistě této možnosti turisté využijí. V těchto zařízeních též mohou být dostupné informační materiály zdarma. Tento jev však není mezi provozovateli velmi rozšířený.

V infocentrech je důležité zachovávat otevírací dobu přizpůsobenou turistům. Určitý prostor by měl být nabídnut místním podnikatelům v cestovním ruchu, aby se zde mohli prezentovat. Důležitá je i spolupráce mezi jednotlivými infocentry při předávání informací, především novinek a aktuálních dat.

Jelikož turisté využívají informační tabule, je nutné zachovávat je v dobrém stavu a případně vystavět nové. Tyto tabule by měly být vytvořeny v jednotném stylu. Měly by být přehledné a nematoucí.

8 Závěr

Cestování je v dnešní době jednoduché a pohodlné jako nikdy předtím. Technický pokrok způsobil zrychlení a zefektivnění dopravy, ekonomický pokrok přiblížil možnost cestování širším vrstvám obyvatelstva. Politická situace umožňuje jednodušší pohyb v mezistátním měřítku. Lidé disponují větší mírou peněz a volného času a mnozí ho využívají k vycestování. Stále oblíbenější je též aktivní odpočinek v podobě provozování pohybových aktivit a sportování.

Přetechnizovaná doba, život plný stresu a každodenního shonu člověka přivádí k touze navrátit se do přírody. Mnoho lidí hledá ve svých volných chvílích únik v procházkách po lese, pobytu u vody či posezení v parku nebo na zahradě. Proto se projevuje zájem o návštěvu území, jenž poskytují možnost aktivního odpočinku v příjemném přírodním prostředí.

Na základě dostupných informací, pozorování a vlastních zkušeností autorky byla provedena analýza a shrnutí údajů týkajících se cestovního ruchu na Šluknovsku a v Českém Švýcarsku. V tomto ohledu byly analyzovány a shrnuty i informace a údaje, jež s cestovním ruchem přímo i nepřímo souvisí. V práci byl velký důraz kladen na ucelení informací o přírodních, kulturních, technických a jiných památkách a zajímavostech, které lákají k potencionální návštěvě. Zpracované údaje jsou objektivní a vytvářejí dostatečně ucelený soubor využitelných informací.

Zajímají-li se turisté o tyto památky a navštěvují-li je, provádí tzv. kulturně poznávací činnost. Tato práce se zabývá vztahem této kulturně poznávací činnosti s cestovním ruchem v regionu Šluknovska a Českého Švýcarska. Kulturně poznávací činnost je nejčastěji spojována s pohybovými aktivitami v podobě turistiky, cykloturistiky, v zimě pak s běžecím lyžováním.

Region Českého Švýcarska a Šluknovska naskýtá vhodné podmínky pro provozování především venkovské turistiky. Mezi nejnavštěvovanější oblasti regionu patří Národní park České Švýcarsko a jeho okolí a CHKO Lužické hory. Nejen podnikatelské aktivity by proto měly směřovat k dalšímu rozvoji venkovské turistiky. Absence velkých měst, obchodních a kulturních center způsobuje nevhodné podmínky pro rozvoj městského cestovního ruchu. Nevhodnost půdy a terénu pro zemědělské využití má za následek nevhodné podmínky pro agroturistiku. I tak v regionu funguje několik agrofarmů zaměřených na chov hospodářských zvířat. Lázeňská turistika je provozována v menší míře na německé straně Národního parku – v Saském Švýcarsku.

V regionu se nachází velké množství dobře značených turistických a cyklistických tras. Pro cyklisty jsou některé pěší trasy v nitru Národního parku České Švýcarsko uzavřené, přesto si milovníci této aktivity přijdou na své. Přestože zvlněný terén vytváří nárok na fyzickou kondici, trasy jsou vhodné pro širokou veřejnost. Tyto stezky dovedou návštěvníky k turisticky nejzajímavějším místům regionu. Značná část regionu je zalesněna, tudíž i velké množství turistických stezek a cykloturistických tras vede po příjemných lesních zpevněných cestách.

Příležitostí pro poznávání přírodního a kulturního dědictví naskýtá region dostatek. Největší potenciál je shledáván v přírodním prostředí. Zřízení NP a CHKO nasvědčují jedinečnosti krajiny a zvýšenému zájmu o její ochranu. Turisticky atraktivní jsou nejen přírodní krásy a zajímavosti, ale i kulturní památky v podobě zřícenin středověkých hradů, kterých najdeme na území okolo desítky. Ruiny většiny z nich se nachází uprostřed hlubokých lesních porostů a na skalních vyvýšeninách. Mnozí turisté rádi navštěvují rozhledny a vyhlídky. Rozvoji turistiky přispěla rekonstrukce několika z nich v průběhu 90. let 20. století a na počátku nového tisíciletí. V dnešní době jsou všechny rozhledny turistům přístupné. Nejen turistickou zajímavostí je lidová architektura, jež se vyznačuje typickým způsobem výstavby a najdeme ji pouze v tomto regionu a jeho okolí. Tyto výše jmenované zajímavosti a památky patří v regionu mezi nejnavštěvovanější.

Z provedené analýzy informačních zdrojů o kulturních a přírodních památkách, vlastních zkušeností autorky a uskutečněného dotazníkového šetření vyšlo najevo, že návštěvníkům je poskytováno dostatečné množství využitelných informací. Kvalita informačních center je v regionu vysoká, kvalitní informace též poskytují často využívané mapy a průvodci. Dostatek informací poskytuje i internet, zde se však mohou vyskytovat i neověřené, zastaralé či matoucí informace.

Z hlediska podnikatelských aktivit v cestovním ruchu je v regionu i nadále množství nedostatků. Chybí zde dostatečná různorodost ubytovacích a stravovacích kapacit, některé tyto subjekty se nadále nerozvíjejí a zaostávají za dnešními trendy. Přesto lze situaci, alespoň pro nyní, označit za uspokojivou. Velkou výzvou pro podnikatele a ostatní subjekty, které se pohybují v cestovním ruchu, by měla být vzájemná komunikace a podpora, jež je v mnoha případech nedostačující. Komunikace by se měla rozvíjet i mezi Správou chráněných oblastí a místními podnikateli.

V rámci diplomové práce bylo provedeno dotazníkové šetření, jež mělo ověřit stanovené hypotézy a především přispět k získání objektivních a ucelených informací. Hypotézy byly téměř ve všech případech potvrzeny. Úkoly dotazníkového šetření byly splněny. Dotazníkové šetření napomohlo získat cenné informace v oblasti zvyklostí, návyků a preferencí návštěvníků.

Přírodní i kulturní krajina na Šluknovsku a v Českém Švýcarsku je jedinečná a velmi vhodná k trávení volného času. Turisty láká nedotčenými kouty přírody, hlubokými lesy i výhledy z vrcholků hor a skal. Pro další rozvoj turistického ruchu, zachování přírodního a kulturního bohatství, vytvoření vhodných podmínek pro život je nutné snažit se o vytvoření rovnováhy mezi přírodou a člověkem. Jenom tak bude jedinečnost této krajiny uchována i pro budoucí generace.

9 Seznam použitých zdrojů

9.1 Tištěné zdroje

- 1) Balatka, B. *Děčínsko. Turistický průvodce*. Praha: Olympia, 1984. ISBN 27-037-84
- 2) David, P., Soukup, V. *České Švýcarsko. Turistický průvodce*. Praha: Soukup & David, 1997. ISBN: 80-86030-14-9
- 3) Delong, M. *Význam Euroregionu pro rozvoj cestovního ruchu: cyklotrasa Euroregionem Těšínské Slezsko Śląsk Cieszyński*. Diplomová práce. Praha: FTVS UK, 2003
- 4) Drobná, D., Morávková, E. *Cestovní ruch pro střední školy a pro veřejnost*. Praha: Fortuna, 2004. ISBN: 80-7168-901-7
- 5) Foret, M., Foretová, V. *Jak rozvíjet cestovní ruch*. Praha: Grada Publishing, 2001. ISBN 80-247-0207-X
- 6) Foret, M., Stávková, J. *Marketingový výzkum: Jak poznávat své zákazníky*. Praha: Grada Publishing, 2003. ISBN 80-247-0385-8
- 7) Hes, A. *Obchodní nauka*. Praha: ČZU, 2000. ISBN 80-213-0607-6
- 8) Hesková, M., a kol. *Cestovní ruch pro vyšší odborné školy a vysoké školy*. Praha: Fortuna, 2006. ISBN: 80-7168-948-3
- 9) Horner, S., Swarbrooke, J. *Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času*. Praha: Grada Publishing, 2003. ISBN 80-247-0202-9
- 10) Klumpar, V. *Českosaské Švýcarsko: 52 vybraných pěších tras a túr*. Praha: Freytag & Berndt, 2003. ISBN 80-85822-34-2
- 11) Králová, D. *Cykloturistika na Třeboňsku*. Bakalářská práce. Praha: PřF Geografie UK, 2007
- 12) Langová, J. *Možnosti rozvoje venkovského cestovního ruchu v podhůří Šumavy*. Diplomová práce. Praha: PřF Geografie UK, 2008
- 13) Malá, V. *Cestovní ruch – vybrané kapitoly*. Praha: VŠE, 1999. ISBN 80-7079-443-7
- 14) Morrison, A. M. *Marketing pohostinství a cestovního ruchu*. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85605-90-2
- 15) Neuman, J. *Turistika a sporty v přírodě*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-391-9
- 16) Oriška, J. *Technika služeb cestovního ruchu*. Praha: Idea servis, 1999. ISBN 80-85970-27-9

- 17) Palatková, M. *Marketingová strategie destinace cestovního ruchu: jak získat více příjmů z cestovního ruchu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1014-5
- 18) Pásková, M., Zelenka J. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002.
- 19) Příbová, M. *Marketingový výzkum v praxi*. Praha: Grada, 1996. ISBN 80-7169-299-9
- 20) Redakce časopisu Země světa, Správa Národního parku České Švýcarsko. *České Švýcarsko*. Praha: GeoBohemia, 2005. ISBN 80-239-5193-9
- 21) Slepíčková, I. *Sport a volný čas*. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0044-7
- 22) Smolová, K. *Analýza marketingové komunikace turistického regionu Krkonoše zaměřená na zimní střediska*. Bakalářská práce. Praha: FSV UK, 2008
- 23) Trnková, O. *Území a cestovní ruch*. Praha: VŠE, 1993. ISBN 80-7079-123-3
- 24) Vystoupil, J., Šauer M. *Základy cestovního ruchu: distanční studijní opora*. Brno: MUNI, 2006. ISBN 80-210-4205-2

9.2 Internetové zdroje

- 25) České hory. [online]. Dostupné z < <http://www.ceskehory.cz/> >
- 26) České Švýcarsko, o.p.s. [online]. Dostupné z < <http://www.ceskesvycarsko.cz/> >
- 27) Českolipsko. [online]. Dostupné z < <http://www.ceskolipsko.info/> >
- 28) Českosaské Švýcarsko. [online]. Dostupné z < <http://www.ceskosaske-svycarsko.cz/index.html> >
- 29) Doubice. [online]. Dostupné z < <http://www.doubice.cz/> >
- 30) Hotel Jedlová hora. [online]. Dostupné z < <http://www.jedlova.cz/index.htm> >
- 31) Jetřichovicko. [online]. Dostupné z < <http://www.jetrichovicko.euweb.cz/> >
- 32) Jiřetín pod Jedlovou. [online]. Dostupné z < <http://www.jiretin.cz/> >
- 33) Klub českých turistů. [online]. Dostupné z < <http://www.klubturistu.cz/?oid=2> >
- 34) Kudy z nudy. Dostupné z < <http://www.kudyznudy.cz/cs/index.html> >
- 35) Liberecký kraj - regiony. Dostupné z < <http://www.liberecky-kraj.cz/cs/regiony/> >
- 36) Lužické hory. [online]. Dostupné z < <http://www.luzicke-hory.cz/> >
- 37) Lužické přehledy. [online]. Dostupné z < <http://www.luzickeprehledy.cz/> >
- 38) Mikroregion Tolštejn. [online]. Dostupné z < <http://www.tolstejn.cz/> >
- 39) Místní akční skupina Šluknovsko. [online]. Dostupné z < <http://mas-sluknovsko.cz/> >
- 40) Národní strategie rozvoje cyklistické dopravy. [online]. Dostupné z < <http://www.cyklostrategie.cz/> >
- 41) Osada Kopec. [online]. Dostupné z < <http://www.hemm.ic.cz/index.html> >

- 42) Penzion Na Vyhlídce. [online]. Dostupné z < <http://www.penzionnavyhlide.eu/> >
- 43) Rozhledny u nás. [online]. Dostupné z < <http://www.rozhlednyunas.cz/> >
- 44) Severní Čechy.info. [online]. Dostupné z <<http://www.severnicechy.info/cs/regiony/>>
- 45) Společnost pro trvale udržitelný rozvoj Šluknovska. [online]. Dostupné z < <http://www.sluknovsko.unas.cz/> >
- 46) Ústecký kraj. [online]. Dostupné z < <http://www.kr-ustecky.cz/turistika.asp> >
- 47) Zpravodaj Šluknovska. [online]. Dostupné z < <http://www.sluknovsko.cz/> >

10 Seznam zkratek

CK	Cestovní kancelář
CR	Cestovní ruch
ČCCR	Česká centrála cestovního ruchu
ČD	České dráhy
ČR	Česká republika
ČSAD	původně Československá státní automobilová doprava
ČSTV	Český svaz tělesné výchovy
EU	Evropská unie
FTVS	Fakulta tělesné výchovy a sportu
HDP	Hrubý domácí produkt
CHKO	Chráněná krajinná oblast
Kč	Koruna česká
KČT	Klub českých turistů
km	Kilometr
KPČ	Kulturně poznávací činnost
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NP	Národní park
SRN	Spolková republika Německo
SŠ	Střední škola
VŠ	Vysoká škola
YMCA	Young men's Christian Association
ŽŠ	Základní škola

11 Seznam obrázků a grafů

11.1 Obrázky

Obrázek č. 1: Dům s podstávkou.....	43
Obrázek č. 2: Tolštejn.....	45
Obrázek č. 3: Vyhlídka Belvedere.....	46
Obrázek č. 4: Rozhledna Jedlová.....	47
Obrázek č. 5: Pravčická brána.....	48
Obrázek č. 6: Větrný mlýn Světlík.....	50
Obrázek č. 7: Köglerova naučná stezka.....	53

11.2 Grafy

Graf 1: Podíl mužů a žen.....	62
Graf 2: Věkové rozdělení.....	63
Graf 3: Nejvyšší dosažené vzdělání.....	63
Graf 4: Provozované aktivity.....	64
Graf 5: Kulturně poznávací činnost.....	65
Graf 6: Zdroje informací.....	66
Graf 7: Spokojenost s množstvím poskytnutých informací.....	67
Graf 8: S kým respondenti tráví svůj pobyt.....	68
Graf 9: Komparace vzdělání a provozovaných aktivit.....	70
Graf 10: Komparace vzdělání a KPČ	71
Graf 11: Komparace vzdělání a způsobu čerpání informací.....	72
Graf 12: Vliv věku na provozování aktivit.....	73
Graf 13: Vliv věku na KPČ.....	74
Graf 14: Vliv věku na způsob čerpání informací.....	75
Graf 15: Provozované aktivity rodin s dětmi	76
Graf 16: KPČ rodin s dětmi.....	77

12 Seznam příloh

Příloha 1: Příklad turistického a cykloturistického značení

Příloha 2: Seznam vybraných cykloservisů a půjčoven

Příloha 3: Seznam vybraných sportovních zařízení v oblasti

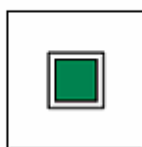
Příloha 4: Vzor použitého dotazníku

Příloha 1: Příklad turistického a cykloturistického značení¹⁶

Turistické značení:

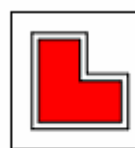
Místní značka

Koncová značka

Odbočka k vrcholu
nebo vyhlídce

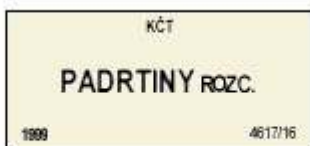
Odbočka ke zřehradu či jinému objektu

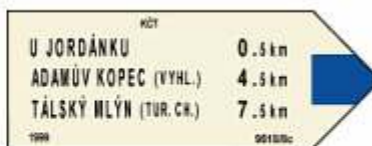
Pásová značka

Značka naučné stezky

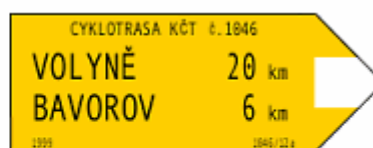
Turistická tabulka

Turistická směrovka

¹⁶ Klub českých turistů. *Turistické značení*. [online]. cit. 11.7.2009. Dostupné z <
<http://www.klubituristu.cz/?oid=10180&PHPSESSID=620797ddcd920b507bb34f3b9a6d4822>>

Cykloturistické značení:

Cykloturistická značka a šipka

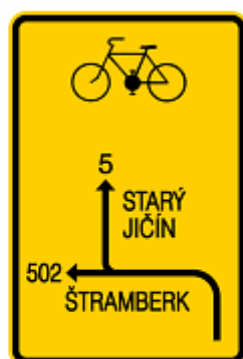
Cykloturistická směrovka

**IS 21a
Směrová tabulka
(přímo)**

**IS 21b
Směrová tabulka
(vlevo)**

**IS 20
Návěst před křižovatkou**

Příloha 2: Seznam vybraných cykloservisů a půjčoven

Děčín

Cyklocentrum KUR SPORT, Zimní stadion, Oblouková ul.

Kemp Mezní Louka

Mezní Louka 37, Hřensko

Krásná Lípa

Cykloservis Jiří Vích, Smetanova 22

Továrna (Dům volného času), Pražská 506/2

Rumburk

Cykloport Bartys s. r. o., SNP 144

Jízdní kola – P. Brabec, Nádražní 1263

Varnsdorf

Cykloport Bartys s. r. o, Nymburská 535

Příloha 3: Seznam vybraných sportovních zařízení v oblasti

Kryté koupaliště a bazény:

Plavecký areál DC Relax (Děčín)

Plavecký bazén Rumburk

Plavecký bazén Varnsdorf

Přírodní koupaliště a venkovní bazény:

Koupaliště Brtníky

Koupaliště Česká Kamenice

Koupaliště Maxičky

Koupaliště Mikulášovice

Koupaliště u hotelu Slávie – Horní Podluží

Koupaliště Velký Šenov

Přírodní koupaliště Olešský rybník

Přírodní koupaliště Kyjovský rybník

Přírodní koupaliště Varnsdorfský rybník

Přírodní koupaliště v kempu Jetřichovice

Sportovní areál Jiřetín pod Jedlovou (venkovní bazén)

Sportovní areál Rumburk (venkovní bazén)

Sportovní areály:

Adrenalin park Janská u Děčína

Sportovní areál Jiřetín pod Jedlovou

Sportovní areál Českého Švýcarska - Krásná Lípa

Sportovní areál Mikulášovice

Sportovní areál Sport Life Centrum Rumburk

Sportovní areál Slovan Varnsdorf

Zimní sporty:

Areál sjezdového lyžování Polevsko

Lyžařský areál Horní Podluží

Lyžařský areál Horní Světlá

Lyžařský vlek Jedlové (Jiřetín pod Jedlovou)

Lyžařský vlek Mezičky (Jiřetín pod Jedlovou)

Zimní stadion Děčín (veřejné bruslení)

Zimní stadion Rumburk (veřejné bruslení)

Zimní stadion Varnsdorf (veřejné bruslení)

Ostatní:

Golfový areál Janov

Jezdecký klub Na Stodolci (Dolní Chřibská)

JV RANCH České Švýcarsko (Jezdecký klub - Rybníště)

Paintballový areál Krásná Lípa

Ranč AP - Michaela Hlinková (Jezdecký klub - Staré Křečany)

Tenisové kurty Zahrady

Příloha 4: Vzor použitého dotazníku

Dobrý den,

jmenuji se Pavlína Synková a studuji na FTVS UK. V rámci své diplomové práce na téma: Cestovní ruch Šluknovska a Českého Švýcarska se zaměřením na volnočasové aktivity, provádím dotazníkové šetření mezi návštěvníky této oblasti. Ráda bych Vás proto poprosila o vyplnění následujícího krátkého dotazníku. Předem děkuji za Váš čas.

1) Jste:

- ☐ muž ☐ žena

2) Prosím zaškrtněte, do které věkové kategorie patříte:

- ☐ 20 a méně ☐ 21-30 ☐ 31-40 ☐ 41-50
☐ 51-60 ☐ 61 a více

3) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- ☐ základní ☐ SŠ s maturitou
☐ SŠ bez maturity ☐ VŠ

4) Které aktivity v této oblasti provozujete? (zaškrtnout můžete více odpovědí)

- ☐ Turistika ☐ Cykloturistika ☐ Jízda na koni
☐ Tramping ☐ Pobyt u vody ☐ Návštěva kulturních památek
☐ Jiné *Prosím, uveďte jaké.....*

5) Poznáváte v rámci svého pobytu památky, přírodu či jiné zajímavosti?

- ☐ Ano ☐ Ne

(Pokud jste zaškrtnli Ne, dále už nemusíte pokračovat ve vyplňování dotazníku. Děkuji.)

6) Pokud ano, jaké? (zaškrtnout můžete maximálně tři možnosti)

☐ Lidová architektura	☐ Hrady, zříceniny
☐ Zámky	☐ Rozhledny a vyhlídky
☐ Přírodní zajímavosti a úkazy	☐ Technické památky
☐ Naučné stezky	☐ Církevní stavby
☐ Městská sídla	☐ Muzea, výstavy
☐ Jiné Prosím, uveďte jaké.....	

7) Kde nejčastěji čerpáte informace o výše uvedených objektech a místech? (zaškrtnout můžete maximálně dvě možnosti)

☐ Knižní publikace	☐ Internet	☐ Informační tabule v daném místě
☐ Informační centra	☐ Mapy a průvodci	☐ Informační letáky a brožury
☐ Denní tisk a časopisy	☐ Televize a rozhlas	
☐ Jiné Prosím, uveďte jaké.....		

8) Je Vám v tomto ohledu poskytnuto dostatečné množství informací?

☐ Ano	☐ Ne

9) S kým zde svůj pobyt trávíte?

☐ Sám/sama	☐ S přáteli	☐ S partnerem/partnerkou
☐ S rodinou (s dětmi předškolního a mladšího školního věku)		
☐ S rodinou (se staršími dětmi)		
☐ S někým jiným		